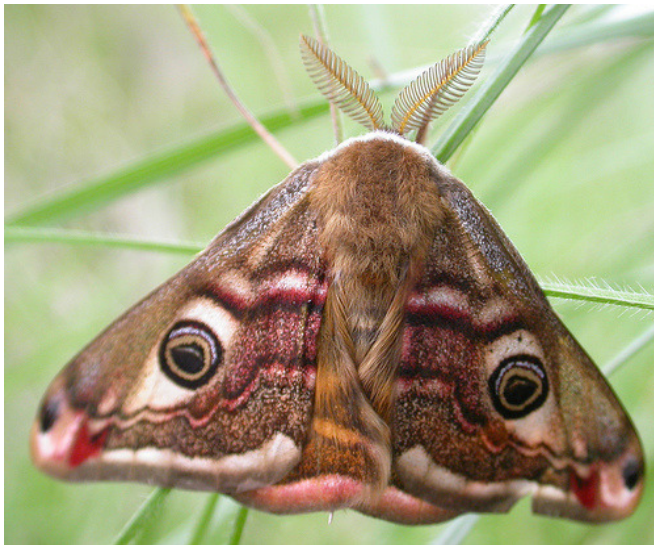

Dag - en nachtvlinderbescherming: een oriëntatie van argumenten op verschillende niveaus

Auteur: Senna Middelveld

Registratienummer: 860126-570-030
Universiteit: Wageningen
Universiteit en
Research Centre
Vakgroep: Environmental
Policy (ENP)
Vakcode: ENP80430

Bron: Nachtpauwoog (2011)

Begeleiders: Titia Wolterbeek (De
Vlinderstichting)
Kris van Koppen
(Wageningen Universiteit)

Bron: Dagpauwoog (2011)

Voorwoord

Het maken van deze minor thesis was voor mij een leerzaam en interessant proces, waarbij veel mensen mij geholpen hebben. Daarom bedank ik in de eerste plaats de respondenten voor hun hulp en alle tijd en energie die ze in de interviews gestoken hebben: Anna Barnett, Sue Collins, Edo Knegtering, Paul Voskamp, Simon Lavrijssen, Wiel Poelmans, Karin Uilhoorn, Edzard van de Water, Bertil Zoer, José Borsboom, Martin Witteveldt, Sjaak Vorstermans, Eric Menkveld, Dick van de Graaf, Janine Knol, Pieter de Vries, William Peters, Ron Theunisz, Raoul Beunen, Mevrouw Sutmöller, Eugenie Verhoeven, Coby van de Fliert, Carlo van Rijswijk, Dick Groenendijk, Kars Veling, Theo Verstrael, Henk de Vries, en Chris van Swaay. Daarnaast bedank ik De Vlinderstichting voor het beschikbaar stellen van een werkplek, en voor de bereidheid om te helpen waar dit nodig was. In het bijzonder bedank ik mijn begeleiders Titia Wolterbeek en Kris van Koppen. Zij hebben interessante literatuursuggesties gedaan, tussentijdse feedback gegeven en ze hebben mij geïnspireerd om door te blijven gaan. Tot slot heb ik in moreel opzicht veel steun gehad aan Menno Koeman, Angela ten Veen, en mijn kamergenoten bij De Vlinderstichting, bedankt dat jullie voor me klaar stonden waar ik dat nodig had.

Samenvatting

Dit rapport laat een oriëntatie aan argumenten voor dag- en nachtvlinderbescherming op de volgende niveaus zien: achterban van De Vlinderstichting (DVS), terreinbeheerders, gemeenten, provincies, het Rijk, en de EU. Daarnaast is er gekeken naar welke argumenten DVS en de Butterfly Conservation Europe (BCE) uitdragen naar de niveaus die ze willen bereiken. De doelen van dit onderzoek zijn het in kaart brengen van de argumenten die gebruikt worden per niveau en een betere afstemming van de argumenten van DVS en BCE naar de niveaus die zij willen bereiken. Er is naast argumenten ook gekeken naar maatregelen die de niveaus nemen om (nacht)vlinders te beschermen, en hoe de contacten met DVS/BCE verlopen en wat er uitgewisseld wordt. Dit om te zien hoe de gebruikte argumenten gerealiseerd worden in de praktijk. Als achtergrond hierbij is ook gekeken naar Nederlands beleid en internationale afspraken die Nederland heeft gemaakt met betrekking tot dag- en nachtvlinderbescherming. Het theoretisch kader voor het analyseren van de argumenten is gebaseerd op argumenten voor natuurbescherming van Keulartz *et al.* (2000) aangepast voor (nacht)vlinderbescherming. Hier zijn de verschillende argumenten onderverdeeld in drie benaderingen: de functionele, de pastoraal arcadische en de primitieve wildernisbenadering. De resultaten zijn verkregen via semi-gestructureerde persoonlijke en telefonische interviews. De resultaten laten zien dat er verschillende argumenten worden gebruikt voor dag- en nachtvlinders, waarbij het pastoraal arcadische argument wel voor dagvlinders en in veel mindere mate voor nachtvlinders gebruikt wordt. Daarnaast zijn er pragmatische argumenten gebruikt die niet te plaatsen zijn in het theoretisch kader (betreffende inzetten van vrijwilligers, naleven van de wet). Pragmatische argumenten zijn veel minder goed ontwikkeld voor nacht- dan voor dagvlinders. Ook zijn er verschillen tussen de argumenten die gebruikt zijn per niveau, alhoewel de meeste niveaus meer dan één type argument gebruiken. De belangrijkste verschillen zijn: 1) Lagere overheidsniveaus (inclusief provincies en terreinbeheerders) gebruiken pastoraal arcadische argumenten omdat burgers dagvlinders mooi vinden, en niet omdat de niveaus ze zelf mooi vinden; 2) Hogere niveaus (Europees) gebruiken geen pragmatische argumenten waar lagere overheden (provincies en het Rijk) dit wel doen; 3) Primitieve wildernisargumenten worden gebruikt, maar de

bijbehorende maatregelen worden niet genoemd. Dit geeft aan dat er verbetering in het theoretisch raamwerk mogelijk is; 4) Pastoraal arcadische maatregelen worden het meest genoemd, naast functionele en pragmatische maatregelen (lobbyen voor soortbescherming). Tot slot komen de argumenten die DVS en BCE voorstellen vrij goed overeen met de argumenten die de niveaus zelf gebruiken.

Summary

This report investigates argumentations and practices for butterfly and moth protection at the following levels: citizens supporting of the Dutch Butterfly Conservation (DBC), protected area managers (foresters), municipalities, provinces, Dutch state and the EU. In addition to the arguments used by persons and organizations themselves, the study has also looked at the arguments that the DBC and the Butterfly Conservation Europe (BCE) use in communicating with other organizations which they want to reach for reasons of lobbying and funding. The aims of the research are to provide an overview of the arguments used on each level and to contribute to a better adjustment of the arguments of DBC towards other organizations. Besides arguments used I have also investigated the conservation strategies which the respondents at the different levels use to protect butterflies or moths, and the nature of the contacts and communications at these different levels with DBC and BCE. As a background to these contacts and communications, the report also contains an overview of Dutch policies and laws, and international agreements with regard to butterfly and moth protection. The theoretical framework for analyzing arguments used for the protection of nature is based upon Keulartz *et al.* (2000). This framework distinguishes three discursive approaches: functional, pastoral arcadian, and the primitive wilderness approach. It is adapted for use on butterfly and moth protection. The main method used was semi-structured interviews, both face-to-face and by phone. The results show that different arguments are used for butterflies compared to moths. Pastoral arcadian arguments are prevalingly used for butterflies, but to a much lesser extent for moths. Pragmatic arguments are also used, even though they were not included in the theoretical framework (concerning the use of volunteers and complying to the law). Pragmatic arguments are to a lesser extent developed for moths than for butterflies. There are also differences in the arguments used per level, even though the levels use often more than one approach. The most important differences are 1) Lower government levels (including provinces and protected area managers) use pastoral arcadian arguments because civilians like butterflies, and not because the levels themselves like them; 2) Higher levels (European) do not use pragmatic arguments, whereas lower government levels do use these arguments (provinces and the Dutch state); 3) Primitive wilderness

arguments are used, whereas the accompanying conservation strategy (no interventions in nature/invisible interventions) is not mentioned, indicating room for improvement of the theoretical framework; 4) Pastoral arcadian conservation strategies are most profoundly used besides functional strategies (species protection) and pragmatic strategies (like: lobbying to get species legally protected). Finally the arguments presented by the DBC and BCE are generally in accordance with the arguments of the levels they want to reach.

Inhoudsopgave	
Voorwoord	2
Samenvatting	3
Summary	5
Inhoudsopgave	7
1. Inleiding	9
2. Achtergrondinformatie omtrent beleid, wet- en regelgeving in Nederland	13
2.1 <i>Internationale afspraken</i>	13
2.1.1 De Habitatrictlijn	13
2.1.2 Natura2000 gebieden in Nederland	15
2.1.3 Bonn Conventie	16
2.1.4 Bern Conventie	16
2.1.5 EU-CITES verordeningen.....	16
2.1.6 IUCN rode lijst.....	17
2.2 <i>Nederlands beleid</i>	17
2.2.1 Flora- en faunawet	17
2.2.2 Natuurbeschermingswet 1998.....	18
2.2.3 Ecologische Hoofdstructuur.....	19
2.2.4 Soortbeschermingsplannen	20
2.2.5 Leefgebiedenbenadering	21
2.2.6 Netwerk Ecologische Monitoring (NEM)	23
3 Theoretisch kader: Argumenten gebruikt voor natuurbescherming	24
3.1 <i>Belang van argumenten</i>	24
3.2 <i>Basis voor het theoretisch kader</i>	25
3.3 <i>Functionele benadering</i>	26
3.4 <i>Arcadische benaderingen</i>	29
3.4.1 Pastoraal arcadische benadering	30
3.4.2 Primitieve wildernisbenadering	32
4 Methodologie	37
4.1 <i>Semi-gestructureerde interviews</i>	37
4.2 <i>Te benaderen actoren</i>	37
4.3 <i>Werkwijze</i>	40
5. Resultaten	42
5.1 <i>Achterban</i>	42
5.1.1 Positionering	42
5.1.2 Argumenten.....	43
5.1.3 Maatregelen.....	44
5.1.4 Interpretatie	45
5.2 <i>Terreinbeheerders</i>	47
5.2.1 Positionering	47
5.2.2 Argumenten.....	47
5.2.3 Maatregelen.....	49
5.2.4 Interpretatie	51
5.3 <i>Gemeenten</i>	52
5.3.1 Positionering	52

5.3.2 Argumenten.....	52
5.3.3 Maatregelen.....	54
5.3.4 Interpretatie	56
5.4 <i>Provincies</i>	58
5.4.1 Positionering	58
5.4.2 Argumenten.....	59
5.4.3 Maatregelen.....	61
5.4.4 Interpretatie	63
5.5 <i>Het Rijk</i>	65
5.5.1 Positionering	65
5.5.2 Argumenten.....	65
5.5.3 Maatregelen.....	68
5.5.4 Interpretatie	69
5.6 <i>BCE en EU</i>	70
5.6.1 Positionering	70
5.6.2 Argumenten.....	71
5.6.3 Interpretatie	74
6. De Vlinderstichting	76
6.1 <i>Positionering</i>	76
6.2 <i>Argumenten</i>	76
6.2.1 <i>Achterban</i>	77
6.2.2 <i>Terreinbeheerders</i>	79
6.2.3 <i>Gemeenten</i>	81
6.2.4 <i>Provincies</i>	83
6.2.5 <i>Het Rijk</i>	85
6.2.6 <i>EU en BCE</i>	86
6.3 <i>Maatregelen</i>	87
6.4 <i>Interpretatie</i>	89
7. Contacten	93
7.1 <i>Achterban</i>	93
7.2 <i>Terreinbeheerders</i>	94
7.3 <i>Gemeenten</i>	95
7.4 <i>Provincies</i>	96
7.5 <i>Het Rijk</i>	97
7.6 <i>EU en BCE</i>	99
7.7 <i>Interpretatie</i>	100
8. Discussie	104
9. Conclusie.....	109
Referenties	115
Bijlage 1: Soortenlijst dag- en nachtvlinders: wetgeving en rode lijsten.....	122
Bijlage 2 Richtvragen: gemeente, provincie en het Rijk	132
Bijlage 3 Richtvragen: De Vlinderstichting.....	138

1. Inleiding

Dag- en nachtvlindersoorten in Nederland en Europa zijn gedaald in aantal door de tijd heen, en sommigen worden met uitsterven bedreigd (Van Swaay en Warren, 1999). Deze daling is gebaseerd op een berekening van de rode lijst van de International Union for the Conservation of Nature (IUCN). Deze lijst is samengesteld door middel van kansberekening op uitsterven van een soort, waarbij onder andere rekening is gehouden met aantal volwassen individuen en waar ze voorkomen (IUCN, 2010).

Volgens de Nederlandse rode lijst van 2006 zijn er veertien dagvlindersoorten ernstig bedreigd, negen soorten bedreigd en drie soorten kwetsbaar (Vlinders, 2006). Van nachtvlinders daarentegen is in Nederland (nog) geen rode lijst gemaakt, en slechts een paar soorten zijn wettelijk beschermd omdat ze opgenomen zijn in internationale afspraken. Dit is vreemd aangezien er veel meer nachtvlindersoorten zijn in Nederland dan dagvlindersoorten, en ze zijn zeker niet minder bedreigd (Fox *et al.*, 2005).

De argumenten voor (nacht)vlinderbescherming zijn nog niet goed in kaart gebracht. Het probleem dat centraal staat in deze thesis is dat er weinig bekend is over de argumenten die mensen gebruiken voor de bescherming van (nacht)vlinders op verschillende niveaus. Het is belangrijk om dit uit te zoeken, omdat de niveaus elkaar dan beter kunnen begrijpen en de gebruikte argumenten kunnen dan beter afgestemd worden per niveau. Vanuit de gebruikte argumenten komen verschillende manieren voort om vlinders te beschermen en worden er verschillende beheermaatregelen genomen voor de bescherming. Het is dus belangrijk om argumenten voor bescherming en visies van verschillende (beleids)niveaus in kaart te brengen omdat die de sleutel vormen tot het begrijpen van beheermaatregelen en (nacht)vlinderbescherming. Daarnaast wordt er gekeken of de gebruikte argumenten per niveau hetzelfde zijn. Met andere woorden, of er patronen zichtbaar zijn per niveau en waarom deze patronen er zijn.

In deze thesis onderzoek ik de argumenten voor (nacht)vlinderbescherming op de volgende niveaus: 1) *Europees niveau* (beleidsmedewerkers van de Europese Unie (EU)), *Nederlandse overheid* waaronder 2) het Rijk, 3) de provincies en de 4) gemeenten, 5) *terreinbeheerders* en tot slot de 6) *achterban van De Vlinderstichting (DVS)*. Daarnaast wordt er gekeken naar de argumenten die DVS gebruikt naar de verschillende niveaus toe en wat er uitgewisseld wordt als er contacten zijn met de verschillende niveaus. Hetzelfde

wordt gedaan voor de Butterfly Conservation Europe (ofwel de BCE: Europese (nacht)vlinderbeschermingsorganisatie), maar dan wordt er gekeken naar de argumenten gericht aan de EU. De gebruikte argumenten per niveau worden dan tegenover de argumenten gezet die de niveaus zelf aandragen.

Om inzicht te krijgen in de huidige beleidsvormen voor vlinderbescherming wordt er beknopt besproken hoe (nacht)vinders in Nederlands beleid en in de Nederlandse wet- en regelgeving voorkomen. Daarnaast kijk ik vluchtig naar de (nacht)vindersoorten waar Nederland een internationale verantwoordelijkheid voor heeft. Omdat het te ver gaat om de discussie voor (nacht)vlinderbescherming op wereldniveau neer te zetten in deze thesis, is ervoor gekozen om Nederland centraal te zetten wat betreft beleid en de wet- en regelgeving.

Met dit oriënterende onderzoek kan er duidelijkheid gegeven worden over de argumenten en visies die voor of tegen (nacht)vlinderbescherming bestaan, en het kan mogelijkheden bieden voor betere communicatiestrategieën in relatie tot de verschillende bovengenoemde niveaus die DVS en de BCE proberen te bereiken en / of te beïnvloeden. In andere woorden: zij zouden hun argumentatieve strategie aan kunnen passen per (beleids)niveau.

De argumenten voor (nacht)vlinderbescherming kunnen grofweg worden onderverdeeld in drie benaderingen (Keulartz *et al.*, 2000): de functionele, de pastorale en de primitieve wildernisbenadering. Dit onderscheid wordt gemaakt om de gevonden argumenten theoretisch goed te kunnen indelen, en om te kijken of de argumenten goed passen binnen deze indeling. Ook is het mogelijk dat er argumenten van verschillende benaderingen gegeven worden door dezelfde actoren. En het kan natuurlijk ook zo zijn dat (nacht)vlinderbescherming niet belangrijk gevonden wordt en alleen aan bescherming gedaan wordt omdat het in beleid en/of in wetten staat. In dat geval is het belangrijk om te weten waarom (nacht)vlinderbescherming niet belangrijk gevonden wordt. Daarnaast wordt er gevraagd of mensen op de verschillende niveaus andere argumenten geven voor nachtvlinderbescherming dan voor dagvlinderbescherming.

Met dit theoretisch kader ben ik tot de volgende twee hoofdvragen gekomen: 1) Welke argumenten worden gebruikt per niveau en in hoeverre komen die overeen met

elkaar? 2) Welke achterliggende redenen kunnen verklaren waarom op specifieke niveaus specifieke argumenten gebruikt worden?

Met deelvragen:

- 1) Welke argumenten worden gebruikt voor (nacht)vlinderbescherming op de verschillende niveaus (de achterban van DVS, terreinbeheerders, gemeenten, provincies, het Rijk en EU beleidsmedewerkers)?
- 2) Is er een verandering in de argumenten voor (nacht)vlinderbescherming door de keten van de achterban van DVS tot aan de EU? En waarom wel of niet?
- 3) Welke argumenten gebruikt DVS voor de bescherming van (nacht)vlinders naar de achterban, terreinbeheerders, gemeenten, provincies, het Rijk, EU en de BCE?
- 4) Welke argumenten gebruikt de BCE voor de bescherming van (nacht)vlinders naar de EU?
- 5) Welke argumenten voor (nacht)vlinderbescherming worden zowel door DVS gebruikt als door de niveaus die zij willen bereiken?
- 6) Welke argumenten voor (nacht)vlinderbescherming worden zowel door de BCE gebruikt als door de Europese niveaus die zij willen bereiken?
- 7) Hoe verlopen de contacten tussen DVS en de verschillende niveaus, en wat wordt er uitgewisseld?
- 8) Hoe verlopen de contacten tussen BCE en de EU en wat wordt er uitgewisseld?
- 9) Hoe zou de argumentatieve strategie van DVS verbeterd kunnen worden?

Met deze vragen worden de patronen en dynamieken van de argumenten, maatregelen en visies voor of tegen (nacht)vlinderbescherming blootgelegd. Dit wordt gedaan door middel van kwalitatief onderzoek en meer specifiek semi-gestructureerde interviews met actoren op de verschillende niveaus. Daarnaast worden er interviews afgenomen bij DVS zelf en de (BCE) om te achterhalen welke argumenten en maatregelen (en waarom deze argumenten en maatregelen) zij aandragen per niveau. Er is ook gevraagd naar contacten en wat er uitgewisseld wordt om meer inzicht in de relatie te krijgen tussen de niveaus en DVS en de BCE en de EU.

De thesis ziet er qua opzet als volgt uit: In Hoofdstuk 2 ga ik dieper in op de Nederlandse wet- en regelgeving (en beleid) evenals de internationale afspraken die Nederland is aangegaan met betrekking op (nacht)vinders. In Hoofdstuk 3 leg ik de drie argumentatieve benaderingen verder uit en operationaliseer ik ze in een theoretisch kader. In Hoofdstuk 4 volgt de methodologie voor de interviews. Dan volgen in Hoofdstuk 5 de resultaten wat betreft argumenten en maatregelen per niveau, in Hoofdstuk 6 de resultaten voor DVS per niveau, in Hoofdstuk 7 de resultaten van contacten en in Hoofdstuk 8 volgt de discussie met tot slot de conclusie in Hoofdstuk 9.

2. Achtergrondinformatie omtrent beleid, wet- en regelgeving in Nederland

In dit hoofdstuk ga ik dieper in op beleid en wetgeving omtrent de Nederlandse overheid en de EU met betrekking tot de bescherming van (nacht)vlinders. Het is belangrijk om naar wetgeving en beleid te kijken, omdat dit mede de bewegingsruimte van de verschillende actoren in deze thesis bepaalt. Daarnaast zijn wetgeving en beleid ook gebaseerd op argumenten voor natuurbescherming wat weer als achtergrond zal meespelen in huidig beleid en de argumenten van actoren op dit moment.

Om Nederlandse vlinderbescherming in een internationaal kader te zetten kijkt dit onderzoek in vogelvlucht naar zowel internationale afspraken als naar Nederlands beleid/wet- en regelgeving. Nederland is betrokken bij verschillende internationale verdragen voor de bescherming van flora en fauna, waaronder: de Habitatrictlijn, Natura2000, Bern Conventie, Bonn Conventie, en de EU-CITES Conventie. Ik kijk alleen naar beleid/wet- en regelgeving waar (nacht)vlinders direct bij betrokken zijn. Zo heeft Nederland ook algemeen (milieu)beleid waar (nacht)vlinders niet direct bij betrokken zijn maar dat wordt in dit Hoofdstuk niet besproken. Daarbij moet wel gezegd worden dat deze thesis van het beleid uitgaat dat gevormd was voordat het huidige kabinet Rutte-Verhagen plaatsnam op 14 oktober 2010.

2.1 Internationale afspraken

In dit gedeelte bespreek ik in vogelvlucht hoe (nacht)vlinderbescherming is opgenomen in internationale afspraken, waarbij alleen naar soorten wordt gekeken die relevant zijn voor Nederland. Daarbij wordt beschreven wat de internationale afspraken voor Nederland betekenen. Ik begin met de Habitatrictlijn, Natura2000 gebieden, de Bern Conventie, de Bonn Conventie en tot slot de EU-CITES Conventie.

2.1.1 De Habitatrictlijn

De Habitatrictlijn is opgesteld in 1992 en geeft bescherming aan soorten die in bijlage IV zijn opgenomen bij deze richtlijn. Het gaat daarbij om in het wild voorkomende en levende flora en fauna. Bijlage IV is speciaal opgesteld voor de bescherming van soorten die voor Nederland tot het natuurlijke verspreidingsgebied behoren en waarvoor

Nederland speciale beschermingsmaatregelen moet treffen. Bijlage II is opgesteld voor soorten die geregeld in Nederland voorkomen en waarvoor Nederland beschermde gebieden moet aanwijzen. Voor beide bijlagen geldt dat de soorten na 1900 in het wild in Nederland zijn gezien (Ministerie van LNV, 2010 en 2010a). In Bijlage I is te zien welke soorten beschermd worden per bijlage van de Habitatrictlijn. Daarbij is uitgegaan van soorten die opgenomen zijn in de database van het Ministerie van Economische zaken Landbouw en Innovatie (Ministerie van EL&I, 2011).

Zoals in Bijlage 1 te zien is worden er in totaal acht verschillende dagvlindersoorten beschermd en slechts twee nachtvlindersoorten. Dit is wel opvallend aangezien nachtvlinders even serieus bedreigd worden als dagvlinders (Fox *et al.*, 2005), toch ontbreken er veel nachtvlindersoorten op de Habitatrictlijn.

De Habitatrictlijn verbiedt het “opzettelijk vangen, doden en storen van exemplaren van de beschermde faunasoorten, het opzettelijk vernielen of rapen van eieren van deze soorten in de natuur, alsmede de beschadiging of vernieling van hun voortplanting- of rustplaatsen” (Bestuurlijk Juridische Kaderreeks, 2003: 10).

Binnen de Habitatrictlijn zitten twee regimes voor de bescherming van soorten: een soortenbeschermingsregime waarin de soorten beschermd worden die zijn opgenomen in bijlage II en of IV (Ministerie van LNV, 2010a); en een gebiedsbeschermingsregime dat stelt dat de landen die meedoen met deze richtlijn gebieden aanwijzen voor bescherming, zogenaamde soortenbeschermingszones (SBZ). In Nederland is het soortenbeschermingsregime van de Habitatrictlijn geïmplementeerd in de Flora- en faunawet, en het gebiedsbeschermingsregime van deze richtlijn valt onder de Natuurbeschermingswet 1998. Beide regimes worden die verderop besproken.

De natuurwaarden waarvoor een gebied is aangewezen mogen niet significant verstoord worden. Daarmee wordt een achteruitgang in natuurwaarden bedoeld waarvoor het gebied is aangewezen. Er zijn uitzonderingen op deze regel en daarvoor verwijs ik naar de Bestuurlijk Juridische Kaderreeks (2003:11). In het kort komt het erop neer dat er rekening gehouden moet worden met de natuurwaarden in het gebied bij bijvoorbeeld de bouw van huizen, wegen of industrieterreinen.

Als een SBZ eenmaal de beschermde status heeft, dan mag dit niet zomaar teruggedraaid worden. Ook mogen de gebieden als geheel niet zomaar verkleind worden

door de lidstaten. Naast de toegewezen gebieden voor de Habitatrictlijn, doelt deze richtlijn ook op de bescherming van leefgebieden buiten de SBZ. Dit is ook gunstig voor vlinders, aangezien er veel bedreigde (nacht)vlindersoorten buiten de beschermde gebieden voorkomen (Ministerie van LNV *et al.*, 2000).

2.1.2 Natura2000 gebieden in Nederland

Natura2000 is een EU-initiatief voor natuurbescherming onder de lidstaten. Het achterliggende idee is een netwerk te creëren van beschermde natuurgebieden dat aan elkaar gekoppeld is (Ministerie van LNV, 2010b), met als doel de biodiversiteit van Europa te behouden en te herstellen. Het Natura2000 gebied valt onder zowel de Habitatrictlijn als de Vogelrichtlijn (Natuurbeheer, 2010).

De bescherming van Natura2000 gebieden loopt langs drie sporen. 1) Er wordt een gebied aangewezen door de minister van Economische zaken Landbouw en Innovatie (EL&I) in samenspraak met de Europese Commissie, maatschappelijke organisaties, provincies en andere ministers. Andere belanghebbenden kunnen dan nog in beroep gaan tegen het besluit om van het betreffende gebied een Natura2000 gebied te maken (Ministerie van LNV, 2010b).

2) Er wordt een beheerplan gemaakt voor het nieuwe Natura2000 gebied. Dit plan wordt gemaakt in samenspraak met eigenaren van het gebied, gebruikers en de betrokken overheden. In het plan wordt beschreven hoe de doelen voor het betreffende gebied gehaald kunnen worden. Dit plan wordt binnen drie jaar na toewijzing van een gebied als Natura2000 gebied gemaakt en heeft een 'looptijd' van maximaal zes jaar, waarna een nieuw doel en beheerplan wordt gemaakt (Ministerie van LNV, 2010b). Er zijn verschillende gebieden aangewezen door de aanwezigheid van vlindersoorten. Een overzicht van de vlindersoorten waarvoor gebieden zijn aangewezen en hoeveel gebieden zijn aangewezen voor die soort staat in Bijlage 1. Het gaat hierbij om het eerdergenoemde gebiedsbeschermingsregime van de Habitatrictlijn dat is geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998.

3) Aanvraag van vergunningen in een Natura2000 gebied. Deze vergunningen kunnen aangevraagd worden voor activiteiten binnen een Natura2000 gebied als dit

gevolgen heeft voor het betreffende gebied. In sommige gevallen is een vergunning nodig van de Natuurbeschermingswet 1998 (Ministerie van LNV, 2010b).

2.1.3 Bonn Conventie

De Bonn Conventie is een verdrag dat op initiatief van de Verenigde Naties (VN) is getekend in 1979 om bedreigde trekkende diersoorten te behouden. In de Bonn Conventie is één dagvlindersoort opgenomen en dat is de monarchvlinder. Voor Nederland is de monarchvlinder een zeldzame dwaalgast die uit het uiterste zuiden van Europa of de VS komt (Vlindernet, 2011a). Deze soort is opgenomen in Appendix II van de Bonn Conventie wat betrekking heeft op “trekkende diersoorten waarvan de staat van instandhouding duidelijk kan (of, vanwege een ongunstige staat van instandhouding: moet) verbeteren als gevolg van internationale overeenkomsten” (Ministerie van EL&I, 2011). In de database van het Ministerie van EL&I staan alleen de soorten die na 1900 in het wild in Nederland zijn waargenomen.

2.1.4 Bern Conventie

De Bern Conventie is een verdrag van de Raad van Europa dat in 1979 is ondertekend om bedreigde wilde dier- en plantensoorten te behouden. Voor Nederland gaat het om in totaal negen vlindersoorten die opgenomen zijn in Appendix II. Dit betekent dat het gaat om “strikt te beschermen diersoorten” (Ministerie van EL&I, 2011). Er zijn acht dagvlindersoorten opgenomen en één nachtvlindersoort. Voor de precieze soorten verwijst ik naar Bijlage 1.

2.1.5 EU-CITES verordeningen

De CITES-verordeningen bestaan uit een basisverordening en uit een uitvoeringsverordening. Beide zijn een uitwerking van het internationale CITES verdrag op Europees niveau (Ministerie van EL&I, 2011). Het is een mondiale overeenkomst betreffende de internationale handel in bedreigde in het wild levende dier- en plantensoorten. Het gaat om één dagvlindersoort (apollovlinder) in Nederland die is opgenomen in Bijlage A van de basisverordening. “Voor de soorten van bijlage A is in- en uitvoer alleen toegestaan met een vergunning, die voor uit het wild afkomstige

exemplaren slechts onder strikte voorwaarden kan worden verleend” (Ministerie van EL&I, 2011). De apollovlinder is in Nederland een (omstreden) dwaalgast die slechts zeven keer is waargenomen. De soort voelt zich thuis op droge, stenige hellingen in het midden- en hooggebergte (Vlindernet, 2011b).

2.1.6 IUCN rode lijst

Nachtvlinders worden dus niet zo goed beschermd als dagvlinders door de internationale afspraken. Er wordt één andere nachtvlindersoort in Nederland ook beschermd; dit is hulstblad vanwege opname in de IUCN rode lijst (Vlindernet, 2010; Bijlage 1). Op deze lijst zijn zeven vlindersoorten opgenomen, waarvan hulstblad de enige nachtvlindersoort is. Andere nachtvlindersoorten zijn ook onderzocht, en daarvan staan alleen voor de moerasnachtvlinders (in totaal 55) al veertien soorten als ernstig bedreigd (berekend volgens rode lijstnormen voor dagvlinders). Geen van deze soorten is opgenomen in de internationale afspraken. In Europees verband zou Nederland voor tien van deze ernstig bedreigde soorten een belangrijke verantwoordelijkheid hebben, gebaseerd op het voorkomen van deze soorten in Europa (Van der Meulen *et al.*, 2004).

2.2 Nederlands beleid

Hier bespreek in beknopt zes onderdelen van het Nederlands beleid / de wet: Flora- en faunawet; Natuurbeschermingswet 1998; Ecologische Hoofdstructuur (EHS), soortbeschermingsplannen, leefgebiedenbenadering en tot slot het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM). Hieronder ga ik dieper in op wat dit betekent voor de bescherming van (nacht)vlinders in Nederland.

2.2.1 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet vormt het soortenbeschermingsregime in Nederland. Het is een kaderwet, en bevat algemene principes en verantwoordelijkheden om soorten te beschermen (Ministerie van LNV, 2010c). Naast bescherming van (nacht)vlindersoorten is het belangrijk om te realiseren dat het ook kan gaan om vrijstelling van bescherming in de Flora- en faunawet. Dit gaat om biologische bestrijding van verschillende (nacht)vlindersoorten (zie artikel 14-1). In Bijlage 1 is te vinden dat het in deze context

gaat om twee dagvlindersoorten en om zes nachtvlindersoorten. Dit wijst erop dat er in Nederland meer gedaan wordt aan de bestrijding van nachtvlinders dan aan de bescherming ervan.

Alle van nature in Nederland voorkomende dieren en planten, maar ook uitheemse dier- en plantensoorten worden door deze wet beschermd. In de Flora- en faunawet zijn 26 dagvlindersoorten als beschermd opgenomen en geen nachtvlindersoorten. Deze soorten staan op de Nederlandse rode lijst van 2006, en in Bijlage 1 staan ze vermeld inclusief de status van bedreiging (Vlindernet, 2011). De rode lijst is opgesteld om de bescherming en het beheer van bedreigde soorten extra te waarborgen, en de minister van het huidige EL&I (Maxime Verhagen) dient onderzoek en werkzaamheden (zoals beschermingsplannen) voor deze soorten te bevorderen (Bestuurlijk Juridische Kaderreeks, 2003). Het gaat daarbij om de in Nederland ernstig bedreigde soorten, bedreigde soorten en kwetsbare soorten. Toch is een rodelijststatus geen garantie voor bescherming van een soort, het is geen wettelijke verplichting tot beschermen. Nachtvlinders hebben geen rodelijststatus in Nederland en die worden nu alleen beschermd vanwege opname in internationale afspraken.

De Flora- en faunawet geeft ook de mogelijkheid tot uitzondering op de bescherming van soorten. Zo zijn er uitzonderingen met betrekking tot jacht, rapen van kievitseieren en het prepareren van dieren. Deze uitzonderingen kunnen in de vorm van vrijstellingen, vergunningen en ontheffingen gegeven worden.

2.2.2 Natuurbeschermingswet 1998

Om aan het regime voor de bescherming van SBZ in de Habitatrichtlijn tegemoet te komen werd in december 2001 een wetsvoorstel ingediend in de vorm van de Natuurbeschermingswet 1998. Dit nieuwe wetsvoorstel maakt de vertaalslag van Europese wetgeving (Habitatrichtlijn) naar de Nederlandse wetgeving, aangezien de Natuurbeschermingswet uit 1967 niet aan de Europese wetgeving kon voldoen (Nature Link, 2010). De Natuurbeschermingswet omvat drie belangrijke stappen: aanwijzing van gebieden; de vaststelling en naleving van beheerplannen en tot slot het verbod op / vergunning voor het verrichten van schadelijke handelingen in beschermde gebieden (Bestuurlijk Juridische Kaderreeks, 2003). Voor de typen gebieden die aangewezen

kunnen worden verwijs is naar de Bestuurlijk Juridische Kaderreeks (2003). In Bijlage 1 is te vinden hoeveel gebieden per (nacht)vlindersoort zijn aangewezen als beschermd op basis van deze wet. Het gaat hier om drie verschillende dagvlindersoorten en om één nachtvlindersoort.

In beheerplannen staat onder andere welke maatregelen nodig zijn om kwaliteitsverslechtering of verstoring van de betrokken gebieden (soorten en / of leefgebieden) te voorkomen. De maatregelen kunnen ook van toepassing zijn op recreatie, landbouw en visserij. Daarnaast is het verboden om zonder vergunning of in strijd met de vergunning schadelijke handelingen uit te voeren in een beschermd gebied. Dit geldt voor alles dat een schadelijk effect kan hebben voor de natuurwaarden in het gebied (externe werking). Als er mogelijk negatieve significante gevolgen voor een beschermd gebied zijn (bijvoorbeeld huizenbouw) dan moet er een habitattoets gedaan worden. Dit betekent een passende beoordeling die toetsbaar en objectief is, die duidelijkheid geeft over al dan niet negatieve significante effecten op het gebied (Bestuurlijk Juridische Kaderreeks, 2003).

Voor vlinderbescherming betekent dit dat zodra er een juridisch beschermde soort gevonden is in een gebied, de eigenaar van dit gebied zorg moet dragen voor de instandhouding van deze soort. Een gebied kan ook als SBZ aangewezen worden omdat er een bedreigde vlindersoort aanwezig is. Dan wordt die soort meteen meegenomen in beheermaatregelen voor het gebied. Ook voor schadelijke activiteiten in het gebied heeft dit consequenties (bijvoorbeeld de aanleg van een weg of industrieterrein). Deze activiteiten kunnen nu tegengehouden worden vanwege de aanwezigheid van een beschermde (nacht)vlindersoort, tenzij de negatieve gevolgen niet significant zijn volgens de habitattoets.

2.2.3 Ecologische Hoofdstructuur

In 1990 verscheen in Nederland het eerste Natuurbeleidsplan. Er werd gestreefd naar duurzame instandhouding van voor Nederland kenmerkende ecosystemen. Om dit te bereiken werd een stelsel van aaneengesloten natuurgebieden voorgesteld en hieruit kwam de term Ecologische Hoofdstructuur (EHS) voort. Het ministerie van LNV gebruikt de volgende definitie van EHS: “De EHS is een netwerk van gebieden in

Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. De EHS kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur” (Ministerie van LNV, 2010d).

De EHS is een project in uitvoering en is volgens planning afgerond in 2018. Het doel van de EHS is natuurgebiedvergroting en –verbinding. De verbindingen tussen natuurgebieden zijn nodig zodat soorten zich makkelijker kunnen verspreiden over meer gebieden; om (genetische) uitwisseling tussen populaties te faciliteren; en om terugkeer van een soort in een gebied mogelijk te maken. Dit maakt soorten beter bestand tegen negatieve invloeden van buitenaf. Daarnaast zijn grotere gebieden gevarieerder en kunnen ze meer soorten planten en dieren herbergen dan kleine gebieden. Een ander bijkomend voordeel van grote gebieden is dat het meer mogelijkheden biedt voor recreatie (Ministerie van LNV, 2010d).

In de EHS ligt de nadruk op grotere en internationaal belangrijke gebieden, maar dan nationaal beschermd in tegenstelling tot het internationale Natura2000. Daarnaast zijn niet alle karakteristieke gebieden met zogenaamde ‘biodiversiteit hotspots’ opgenomen in de EHS (Schouten, 2007 in Joop *et al.*, 2008). Oftewel ook in de EHS zijn niet alle (nacht)vlindersoorten volledig geholpen met gebiedsgerichte maatregelen alleen.

2.2.4 Soortbeschermingsplannen

Zoals hierboven gesteld worden in de EHS niet alle vlindersoorten voldoende beschermd. Dit zijn met name soorten die heel specifieke eisen aan hun habitat stellen, zoals bijvoorbeeld het gentiaanblauwtje dat zowel de zeldzame plant klokjesgentiaan als een waardmier zoals de bossteekmier nodig heeft om te overleven. Daarom is het belangrijk dat soortbeschermingsplannen nog steeds gemaakt worden, en zeker voor vlinders waar 40% van de bedreigde soorten buiten de beschermde gebieden zitten (Ministerie van LNV *et al.*, 2000). Voor actief soortherstel is een vier-fasenstrategie bedacht voor leefgebieden, het moet: hersteld; vergroot; verbonden en tot slot gecreëerd worden (Joop *et al.*, 2008).

Voor het verschijnen van het Natuurbeleidsplan in 1990 waren er al soortbeschermende organisaties die aandacht vroegen voor specifieke soorten. In deze

periode was de organisatie van natuurbescherming centraal geregeld door het Rijk. In het midden van de jaren 1990 kregen de provincies meer verantwoordelijkheden voor de uitvoering van natuurbeleid door decentralisatie. Het Rijk gaf de provincies financiële middelen en de beschikbare dossiers om zelf natuurbescherming te organiseren en uit te voeren. De provincies zelf legden ook geld bij voor het opstellen van actieplannen en het treffen van maatregelen. Er was hierbij naast de provincies een grote rol weggelegd voor soortbeschermende organisaties, voor terreinbeheerders, Platform Soortbeschermende Organisaties (PSO), en het Rijk (Beenen *et al.*, 2008). De soortbeschermende plannen hadden een looptijd van vijf jaar voordat ze geëvalueerd werden.

Voor zes dagvlindersoorten zijn specifieke soortbeschermingsplannen gemaakt op landelijk niveau (Compendium voor de Leefomgeving, 2011): grote vuurvlieder, veldparelmoervlieder, veenvlinders (waaronder: veenhooibeestje, veenbesparelmoervlieder en veenbesblauwtje) en het gentiaanblauwtje. Sinds 2005 richt het beleid zich helemaal op de leefgebiedenbenadering omdat de uitvoering van het nieuwe soortenbeleid niet in alle opzichten positief was: de financiën waren beperkt (2 miljoen euro per jaar), ondanks dat de provincies zelf ook al geld hadden bijgelegd; de looptijd van vijf jaar bleek te kort; en daarnaast schoten coördinatie en externe communicatie te kort. Op beleidsniveau werd de actieve soortenbescherming gezien als op zichzelf staande beschermingsplannen zonder dat het betrokken werd bij andere vormen van gebiedsgericht beleid (zoals bouwprojecten) (Joop *et al.* 2008). Daarnaast bleek al snel dat met de huidige inspanningen de biodiversiteitdoelstellingen voor 2010 en 2020 niet gehaald konden worden (Ministerie van LNV, 2007). Dus kwam de leefgebiedenbenadering in zicht.

2.2.5 Leefgebiedenbenadering

De leefgebiedenbenadering kwam voort uit de inspanningen van de Task Force Impuls Soortenbeleid, waarin naast de reguliere partners in het soortenbeleid (terreinbeheerders, soortbeschermende organisaties, het Rijk en de provincies) ook VNO-NCW en Bouwend Nederland betrokken waren. Hun opdracht was het verbeteren van de bestuurlijke samenwerking tussen soortbescherming en sociaal-economische ruimtelijke ontwikkeling (Joop *et al.*, 2008; Ministerie van LNV, 2007).

Het doel van de leefgebiedbenadering is: “Een impuls geven aan het behalen van de biodiversiteitdoelstelling door het duurzaam verbeteren van het leefgebied van geselecteerde soorten via een verbreding van de maatschappelijke betrokkenheid bij de uitvoering en implementatie van het actieve soortenbeleid” (Ministerie van LNV, 2007: 4). De uitvoering van deze nieuwe benadering ligt in handen van de provincies. Zij zullen de link worden tussen het actieve soortenbeleid en andere beleidsvelden. Kennis van soortbeschermende organisaties en terreinbeheerders zal hierbij betrokken worden. Lagere overheden en maatschappelijke organisaties zullen ook benaderd worden bij het maken van de plannen. Daarnaast zullen leefgebieddeskundigen aangesteld worden die binnen en tussen leefgebieden kennis- en informatie-uitwisseling tussen actoren vorm kunnen geven (Beenen *et al.*, 2008: 117).

De uitgangspunten voor de leefgebiedenbenadering zijn als volgt: een betere verankering in het bestaande (natuur)beleid; meer partners; een afstemming van maatregelen voor een groter aantal bedreigde soorten binnen één leefgebied; en een budgetverhoging naar 25 miljoen euro per jaar (Joop *et al.*, 2008).

Voor de leefgebiedenbenadering worden verschillende typen leefgebieden onderscheiden in Nederland, waarbij verschillende soorten (nacht)vlinders kleurcodes hebben gekregen. Zo betekent kleurcode groen dat er geen speciale maatregelen voor een soort genomen worden; oranje dat er één of twee actieve beschermingsmaatregelen genomen moeten worden en tot slot betekent rood dat er minimaal drie actieve beschermingsmaatregelen genomen moeten worden. In totaal zijn er 30 dagvlindersoorten en één nachtvlindersoort opgenomen met kleurcode rood, één nachtvlindersoort (Spaanse vlag) met kleurcode oranje en één nachtvlindersoort (teunisbloempijlstaart) met kleurcode groen. De soorten met kleurcode rood zijn opgenomen in Bijlage 1.

Het herstel van soorten wordt via drie sporen ingezet, namelijk ruimtelijke ontwikkeling; verbreden van beheer in natuurgebieden en tot slot leefgebied van soorten. 1) Ruimtelijke ontwikkeling betreft het meekoppelen van maatregelen in het landelijk gebied die op het eerste gezicht niet direct betrokken zijn bij soort- of natuurbescherming, zodat in een vroeg stadium en actiever rekening gehouden kan worden met soorten. Natuur heeft meestal niet de hoofdfunctie maar een nevenfunctie in het gebied.

2) Het verbreden van beheer in natuurgebieden betekent meer rekening houden met beheermaatregelen die nodig zijn om karakteristieke soorten van een bepaald natuurtype te behouden. In dit spoor heeft natuur de hoofdfunctie en wordt natuur vaak al beschermd, zoals EHS en Natura2000 gebieden.

3) Tot slot leefgebied van soorten wat neerkomt op het uitvoeren van specifieke soortenprogramma's voor soorten die buiten de leefgebiedenbenadering vallen en waarvoor de benadering niet afdoende is. Voor deze soorten is dit spoor een vangnet met als hoofdfunctie soortenbescherming (Joop *et al.*, 2008; Beenen *et al.*, 2008; Ministerie van LNV, 2007).

In het kort zijn de belangrijkste vernieuwingen van de leefgebiedenbenadering de aandacht op groepen soorten in plaats van individuele soorten; integratie van soortenbeleid in ander beleid met de nadruk op een gebiedsgerichte aanpak; en tot slot verbreding van verantwoordelijkheden: lagere overheden (gemeenten en waterschappen) en bedrijfsleven ook laten meedoen aan het beschermen van soorten. Dus waar voorheen adviezen gegeven werden per bedreigde soort, zal er nu één plan komen voor meerdere soorten tegelijk waaruit samenhang tussen adviezen en afstemming van maatregelen zal voortvloeien (Ministerie van LNV, 2007).

2.2.6 Netwerk Ecologische Monitoring (NEM)

Dit netwerk is opgesteld en gefinancierd door het Rijk om onder andere vlinderpopulaties te monitoren. In Bijlage 1 is te zien dat dit voor 50 dagvlindersoorten gebeurt en dat de enige nachtvlinder die hierin meegenomen wordt de Spaanse vlag is (zie Bijlage 1 voor alle soorten). DVS heeft initiatief genomen om nachtvlinders ook mee te nemen in dit meetnet om een beter inzicht in de populaties en hun verspreiding te krijgen (Groenendijk en Verstrael, 2006). Dit werd niet gehonoreerd door het Rijk, waardoor de Spaanse vlag vooralsnog de enige nachtvlindersoort is die officieel in de gaten gehouden wordt door het Rijk.

3 Theoretisch kader: Argumenten gebruikt voor natuurbescherming

In dit hoofdstuk zet ik het theoretisch kader uiteen. Ik begin met een korte uiteenzetting over het belang van argumenten, gevolgd door de basis voor het theoretisch kader, de functionele benadering, en tot slot de arcadische benaderingen.

3.1 Belang van argumenten

Waarom een theoretisch kader gebaseerd op visies en argumenten? Een terechte vraag, met als eenvoudig antwoord dat er pluraliteit is aan argumenten en visies op natuur, voor zowel natuur- als (nacht)vlinderbescherming. Argumenten en natuurvisies staan aan de basis van beleid, omdat beleidsmakers argumenten nodig hebben om de bevolking en elkaar te overtuigen dat er wel of geen natuurbeleid gemaakt moet worden, en dan nog welk type beleid dit zou moeten zijn.

In Nederland is een democratisch systeem aanwezig waardoor beleidsmakers moeten kunnen verantwoorden waarom ze doen wat ze doen. Deze verantwoording bestaat uit argumenten voor beleidskeuzes. Als beleidsmakers zich niet kunnen verantwoorden dan zullen ze niet snel herkozen worden en niet geloofwaardig overkomen naar collega-beleidsmakers. Daarnaast willen beleidsmakers graag inzicht in de wensen van burgers, zodat ze weten welke beslissingen positief zullen worden ontvangen (waarmee ze kunnen scoren). Een initiatief van de Nederlandse regering was een onderzoek naar natuurbegrip van de Nederlander, daarna volgde Natuur voor Mensen, Mensen voor Natuur waarin mensenwensen en de intrinsieke waarde van natuur centraal staan (Van Koppen, 2002).

Verschillen in visies en argumenten voor natuurbescherming kunnen tot verschillende vormen van beleid leiden. Bijvoorbeeld het biodiversiteitsargument voor natuurbescherming. Biodiversiteit is nu een hot topic in de wetenschap en internationaal zijn er al veel verdragen getekend om natuur en biodiversiteit te beschermen. In de Nederlandse regering is dat te zien aan de argumenten die de regering geeft voor het belang van biodiversiteit. Zo stellen ze dat de wereld niet zonder biodiversiteit kan en dat de natuur (toekomstige) functies heeft voor latere generaties. In het Nederlands beleid is dat terug te zien in de leefgebiedenbenadering en het samenstellen van een Taskforce

Biodiversiteit en Natuurlijke Hulpbronnen (gestart op 23 januari 2009) die gedurende drie jaar maatregelen moet aanreiken voor het behoud van biodiversiteit en het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen.

Zodra duidelijk is welke argumenten gegeven worden voor (nacht)vlinderbescherming en er in lijn van deze argumenten beheer ontwikkeld wordt, dan is het beter te begrijpen waarom er voor bepaalde beheer- en beleidsmaatregelen is gekozen. Oftewel hoe de dynamiek achter beleid voor (nacht)vlinderbescherming loopt. Daarnaast is het interessant om te kijken naar die dynamiek, omdat het de waarde die aan (nacht)vinders gegeven wordt blootlegt en ook hoe belangrijk die waarde gevonden wordt.

De pluraliteit aan argumenten voor natuurbescherming zou omarmd moeten worden in plaats van tegenover elkaar gezet. De arcadische argumenten voor natuurbescherming zouden niet onderschat mogen worden tegenover de wetenschappelijke functionele argumenten voor natuurbescherming. Wetenschap en natuur zijn nauw verweven met elkaar. Wetenschap maakt natuur zichtbaar en meetbaar, waar praktische kennis en ervaringen in de natuur worden onderbelicht. Oftewel vaak staat wetenschappelijke 'echte' kennis tegenover intuïtie en gevoelens voor natuur. Het is belangrijk om te realiseren dat beide manieren om naar natuur te kijken ervaringen zijn van natuur onder verschillende voorwaarden. Sommige delen worden blootgelegd waar andere verborgen blijven (Zwart, 2008). Immers, alleen kijken naar gevoelens en intuïtie voor natuur zorgt op haar beurt voor een verwaarlozing van de functionaliteit van natuur.

Door de tijd heen zijn er veel verschillende waarden aan natuur gegeven. Voor een beknopt overzicht van natuurbeelden door de tijd heen verwijs ik naar Zwart (2005) en Van Koppen (2002).

3.2 Basis voor het theoretisch kader

Het theoretisch kader is gebaseerd op het werk van Keulartz *et al.* (2000). De drie typen natuurbeelden die zij onderscheiden gaan van de ecocentrische primitieve wildernisbenadering (hands-off, laat natuurlijke processen ongestoord verlopen, refereer aan het prehistorische landschap) tot aan de sterk antropocentrische functionele benadering waarin de natuur zoveel mogelijk gebruikt en onder controle gebracht wordt

(productie, landbouw) met daartussenin de zwak antropocentrische pastoraal arcadische benadering waarin mens en natuur harmonieus samengaan, en waarin vooral gedacht wordt aan het preïndustriële landschap in Nederland rond 1850.

Ook al wordt in deze thesis begonnen met de functionele benadering waarna de arcadische benaderingen volgen, wil dit niet zeggen dat de functionele benadering als belangrijker wordt gezien dan de arcadische benaderingen. Integendeel alledrie de benaderingen hebben hun eigen manier om naar (nacht)vlinderbescherming te kijken, en alledrie worden ze daarom als even belangrijk gevonden in deze thesis.

De drie verschillende benaderingen voor natuurbescherming zijn gebaseerd op een cognitief-normatief-expressieve structuur. Met cognitief (kennis) wordt bedoeld welke empirische entiteiten er zijn en welke causale verbanden daartussen bestaan; met normatief (ethische waarde: antropocentrisch, zwak antropocentrisch of ecocentrisch) welke morele status we aan dieren, planten, soorten en ecosystemen toekennen en welke omgangsvormen ethisch gezien wenselijk of verwerpelijk zijn; en tot slot met expressief (belevingswaarde: beleving en ervaring) wat ons esthetisch gezien aanspreekt, wat we mooi of lelijk vinden, “wat ons verheven stemt, afkeer inboezemt of volstrekt onverschillig laat” (Keulartz *et al.*, 2000: 10)

Alledrie de benaderingen voor natuur voorzien in een bepaalde behoefte: “het functionele landschap sluit aan bij de behoefte aan *veiligheid*, hetgeen een zekere (wetenschappelijke/technologische) controle over en een zekere afstand (fysiek en sociaal) tot de natuur inhoudt. Het pastorale landschap is een landschap met een geheel eigen, herkenbare plaatsgebonden identiteit en beantwoordt aan onze behoefte aan *vertrouwdheid*. Het primitieve landschap komt tegemoet aan onze behoefte aan het onverwachte en onvoorspelbare, aan toeval spanning en verrassing, kortom aan *vreemdheid*” (Keulartz *et al.*, 2000: 30).

3.3 Functionele benadering

De functionele benadering valt onder de imperialistische traditie. De imperialistische traditie heeft als ambitie de “heerschappij van de mens over de natuur te vestigen” (Worster, 1997: 2 in Keulartz *et al.*, 2000). Controle over en gebruik maken van de natuur “als een instrument ten nutte van de mens” (Van Koppen, 2002: 108) en de natuur

beschouwen als reduceerbaar tot 'kwantificeerbare, fysisch chemische verschijnselen' (Van Koppen, 2002: 108) zijn daarbij de belangrijkste elementen. Volgens Van Koppen (2002: 105) draait deze benadering om "de instandhouding van de *sustenance base*, de materiële bestaansvoorwaarden van de maatschappij". Waarbij natuurbescherming meestal tot uiting komt in het bepalen welke (potentiële en actuele) functies de natuur voor de mens kan vervullen, en kijken onder welke voorwaarden de natuur duurzaam gebruikt kan worden (ecologische draag- en veerkracht) (Van Koppen, 2002).

De natuur wordt in deze benadering gezien als reservoir dat gebruikt kan worden. Het cognitieve vlak wordt hier sterk geraakt. Het expressieve vlak (belevingswaarde van natuur / natuurervaringen) evenals het normatieve vlak worden in deze benadering niet belangrijk gevonden en dat vormt meteen een bron van kritiek op deze benadering.

De functionele benadering schiet ook op zichzelf tekort: de wetenschap kan vaak de rol niet vervullen die van haar wordt verwacht. Er zijn grote onzekerheden over belangrijke kwesties zoals "de relatie tussen soortendiversiteit en de veerkracht van het ecosysteem, de habitatgrootte en de overlevingskans van soorten, en de relatieve bijdrage van de mens aan het uitsterven van soorten" (Van Koppen, 2002: 107).

Met andere woorden in de functionele benadering wordt de cognitieve dimensie sterk gescheiden van de normatieve en expressieve dimensies, omdat deze benadering alleen oog heeft voor de instrumentele waarde van de natuur; de intrinsieke waarde van natuur wordt compleet 'vergeten'. De natuur wordt uitsluitend gekoppeld aan kwesties van kennis, kunde en praktische ervaring. Dus krijgt de cognitieve dimensie alle nadruk, waar de andere dimensies verwaarloosd worden.

Keulartz *et al.* (2000) zien de functionele benadering echt als wat de natuur de mens kan bieden aan fysieke functies. Als een geheel gecontroleerde setting waarbij de natuur gebruikt wordt door mensen voor de productie van goederen. Maar dat is bij (nacht)vlinderbescherming nog niet grootschalig aan de orde. Vlinders produceren geen honing of andere directe fysieke producten waar mensen voordeel van hebben. Daarom is het begrip functie zoals het gebruikt wordt door Keulartz *et al.* (2000) te beperkt voor dit onderzoek. Daarom wordt in deze thesis een onderscheid gemaakt tussen drie belangrijke functies van vlinders: 1) fysieke functie (in de toekomst medicijnen halen uit vlinders); 2)

ecologische functie (veerkracht van ecosysteem / biodiversiteit); en tot slot 3) economische functie (meer geld verdienen aan een gebied zodra er veel vlinders zitten).

Met de fysieke functie wordt bedoeld op het feit dat iedere (nacht)vlinder zijn eigen arsenaal heeft aan chemische middelen om predatoren en parasieten te verjagen, een voortplantingspartner te vinden en om chemische verdediging van planten te overleven. Iedere chemische stof in vlinders heeft een potentiële waarde en zou economisch uitgebuit kunnen worden. Zo zijn er in het bruin zandogje zeer sterke antibiotica gevonden (BCE, 2008). Genetische diversiteit van (nacht)vlindersoorten moet daarom beschermd worden omdat ze in de toekomst wel een fysieke functie kunnen vervullen (Van Koppen, 2002). Maar ook andere fysieke producten zoals pesticiden voor gewassen of het gebruik van (nacht)vlindergenen voor de modificatie van gewassen zou fysieke producten op kunnen leveren.

Met de ecologische functie wordt bedoeld: rupsen en vlinders die dienen als voedsel voor vogels en vleermuizen, bestuivers/begrazers van planten, en behoud van ecosysteemveerkracht (hoe meer soorten aanwezig, hoe hoger de biodiversiteit, hoe veerkrachtiger het ecosysteem). Een verlies aan veerkracht maakt het ecosysteem gevoeliger voor verstoringen van buitenaf zoals bijvoorbeeld vervuiling.

En tot slot met economische functie wordt bedoeld dat een gebied wellicht meer bezoekers trekt als er meer vlinders zitten en deze bezoekers geven weer meer geld uit aan bijvoorbeeld horeca gelegenheden. Als kanttkening hierbij moet gezegd worden dat economische functies meer neerkomen op de praktische kant van bescherming dan beschermen vanwege het belang van biodiversiteit. Het functionele beeld van (nacht)vlinders wordt in dit onderzoek breder opgevat dan het functionele beeld van natuur bij Keulartz *et al.* (2000), omdat er meerdere functies aan (nacht)vlinders worden toegekend dan alleen fysieke functies. Dus voor de stabiliteit van het ecosysteem, toekomstige producten die (nacht)vlinders kunnen opleveren en economische opbrengsten voor gebieden moeten bedreigde (nacht)vlindersoorten beschermd worden. Volgens Spaargaren (1997, in Van Koppen, 2002) is de positie van de functionele benadering wat betreft fysieke functies in milieubeleid eerder sterker dan zwakker geworden.

De beschermingsmaatregelen die bij functionele argumenten horen zijn op de eerste plaats het beschermen van de zeldzame en bedreigde soorten vlinders. Want als er (nacht)vlindersoorten verloren gaan, dan vergaan ook hun (potentiële en actuele) functies. Specifieke maatregelen voor deze bedreigde soorten staan hoog in deze benadering, zowel binnen als buiten de bestaande natuurgebieden. Aangezien een ecosysteem niet stopt buiten een natuurgebied is het belangrijk om ook daarbuiten zorg te dragen voor bedreigde soorten. De leefgebiedenbenadering is hier een voorbeeld van, en dan met name het spoor dat specifiek gericht is op de soorten die buiten natuurgebieden vallen die soortbeschermingsplannen vereisen. Zo zijn er speciale soortbeschermingsplannen gemaakt in het natuurbeleid in het kader van biodiversiteit. Een herintroductie van een bedreigde (nachtvlinder)soort is een intensieve maatregel die niet geschuwd wordt in de functionele benadering, dit vergroot de veerkracht van het ecosysteem en een extra soort betekent een hogere biodiversiteit. Contacten tussen actoren over projecten aangaande natuurwetenschappelijke kennis en informatie-uitwisseling passen dan ook goed in de functionele benadering.

3.4 Arcadische benaderingen

Deze benaderingen keren zich tegen twee belangrijke aspecten van de functionele benadering: namelijk tegen de natuur als instrument en tegen het reduceren van natuur tot een kwantificeerbaar verschijnsel (Van Koppen, 2002). Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de pastoraal arcadische benadering en de primitieve wildernisbenadering, waar de pastoraal arcadische benadering van natuurbeelden gezien wordt als een tussenvorm tussen de functionele en de primitieve wildernisbenadering van natuurbeelden (Keulartz *et al.* 2000).

Binnen de arcadische benadering van natuurbescherming kan een onderscheid gemaakt worden tussen visuele (schoonheid van vlinders, dat het landschap meer gewaardeerd wordt met vlinders erin dan zonder vlinders) en cultuurhistorische waarden (in hoeverre soorten bedreigd worden, en in welke mate ze als ongerept worden beschouwd en de beheermaatregelen die genomen worden).

Waar Van Koppen (2002) onder de arcadische benadering zowel de pastorale als de wildernisargumenten beschouwt, is er voor deze thesis gekozen om de twee

argumenten van elkaar te scheiden zoals Keulartz *et al.* (2000) dat ook doen. Dit aangezien er verschillen zijn tussen beide posities, en in de argumenten die gebruikt kunnen worden voor (nacht)vlinderbescherming. In de volgende twee paragrafen worden beide benaderingen verder toegelicht, te beginnen bij de pastoraal arcadische benadering.

3.4.1 Pastoraal arcadische benadering

Deze benadering is gebaseerd op de natuur als landschap, waar vooral gerefereerd wordt aan het landschap van voor 1850. Hierbij staan belevingswaarde en de cultuurhistorische waarde van (nacht)vlinders voorop. Het gaat om de ervaring in de natuur waarbij er genoten wordt van (nacht)vlinders en het landschap. Emotionele waarden zoals genieten van en houden van (nacht)vlinders staan daarbij centraal, vaak in combinatie met visuele waarden.

Onder cultuurhistorische waarden vallen beheermaatregelen die zorgen voor het behoud van een cultuurhistorisch landschap, zoals hakhoutbeheer (Jansen *et al.*, 2002) en plaggen (Bastiaens en Deforce, 2005). Deze vormen van beheer waren alomtegenwoordig voordat de industrialisatie begon, daarom vallen ze hier ook onder ‘cultuurhistorische waarden’. Ook maatregelen die zorgen voor de aanblik van het landschap als zijnde cultuurhistorisch (zoals aangepast bermbeheer met het inzaaien van wilde bloemen en planten voor (nacht)vlinders) vallen hieronder. Uiteraard zijn ook visuele waarden zoals de aansprekendheid van soorten belangrijk: de zogenaamde ‘aibare soort’ waarbij kleurenpracht, herkenbaarheid, inheemsheid, vertedering en spectaculariteit een niet te verwaarlozen rol speelt in de waardering van soorten (Van Koppen, 2002). De nadruk ligt daarbij op het normatieve (waarden geven aan natuur) en het expressieve (belevingswaarde, esthetiek, schoonheid van natuur) vlak.

De pastoraal arcadische benadering scheidt het beeld van pastoraal geluk, waar de ideale dieren (zoals koeien) zich als plichtsgetrouwe en nijvere burgers gedragen, terwijl de wilde en gevaarlijke beesten (zoals slangen) geheel afwezig zijn (Schama, 1995 in Keulartz *et al.*, 2000). Het rurale en rustieke leven wordt verheerlijkt, er is een vreedzame coëxistentie en wederzijdse tolerantie tussen mens en natuur. Het is de zogenaamde ‘rurale idylle’. Deze benadering begon op het moment dat er ook een stedelijke cultuur kwam opzetten waar mensen naar het platteland gingen om te ontsnappen aan de drukte

in de stad. Daar hoefden deze mensen niet hard te werken waardoor er een ideaalbeeld ontstond van het platteland. Hoe verder de stedelingen van de natuur afwoonden en hoe minder ze er professioneel mee te maken hadden, hoe groter de waardering voor natuur werd. Kortom: “De waardering voor het oude platteland en de wildernis groeit met de vergroting van de fysieke en sociale afstand tot de natuur” (Keulartz *et al.*, 2000: 21). Daarnaast kan de arcadische traditie pas tot bloei komen als de natuurbeheersing een bepaald niveau bereikt heeft. Met andere woorden, de pastoraal arcadische benadering veronderstelt een zekere veiligheid. Pas als het veilig is kunnen we de natuur respecteren en van haar genieten (zoals mensen pas genieten van het moeras zonder malariamug: Van Koppen, 2002).

Deze benadering is voornamelijk gericht op natuur(bescherming) in het algemeen, en niet zozeer op (nacht)vlinderbescherming. Natuurmonumenten wordt gegeven als voorstander van de pastoraal arcadische argumenten voor natuurbescherming. Zij willen de bestaande soorten handhaven door middel van traditioneel natuurbeheer (jacht, maaien en plaggen, houtkap etc.). Er is niet één soort belangrijker dan de andere, het gaat om het geheel aan soorten dat aanwezig is.

Non-instrumentele waarden zoals emotie, cultuurhistorie en zichtbaarheid zijn de belangrijkste elementen in de pastoraal arcadische benadering. Voor (nacht)vinders betekent dit dat alle vinders beschermd moeten worden, zonder de nadruk op specifieke soorten, want alle soorten dragen evenveel bij aan de waardering van het landschap. Niet alleen vinders in natuurgebieden zouden beschermd moeten worden, ook de 40% aan vinders die niet binnen de EHS vallen (Ministerie van LNV *et al.*, 2000). Maar niet alleen zal er naar vinders gekeken moeten worden, ook cultuurhistorische aspecten zullen meegenomen moeten worden. Zoals bijvoorbeeld traditionele houtkap, houtaanplant, maaien, plaggen enzovoorts waar (nacht)vinders veelal ook van profiteren. In andere woorden de kwaliteit van de omgeving met betrekking tot cultuur en natuurbescherming staat centraal in deze benadering, waarbij beheer participatief zou moeten verlopen. Een voorbeeld is de leefgebiedenbenadering waarin de sporen ruimtelijke ontwikkeling en habitat het belangrijkste zijn, aangezien deze twee sporen specifiek ontwikkeld zijn om de natuur (en dus ook (nacht)vinders) te beschermen buiten al bestaande natuurgebieden.

Kenmerkend voor pastorale beheermaatregelen is halfnatuurlijk beheer, met een hang terug naar de natuur zoals het rond 1850 was. Een voorbeeld is hakhoutbeheer in Nederland. Het is een herinnering aan het bosbeheer van het verleden en het heeft een cultuurhistorische waarde. Het geeft een dynamische afwisseling van het landschap wat gaat van een kaal stuk land tot dichte begroeiing. Het verhoogt de belevingswaarde van bosbezoekers die een afwisselend landschap aantreffen. Dit beheer heeft voordelen voor dagvlinders zoals: oranjetipje, eikenpage, bruine eikenpage, en sleedoornpage. Daarnaast hebben ook andere soorten voordeel bij dit beheertype zoals korstmossen, reptielen en vogels (Jansen en Kuiper, 2001). De contacten tussen actoren zullen vooral gaan over enthousiasmering, inspelen op emotie door mooie beelden te laten zien en door ervaringen uit te wisselen over ontmoetingen met bijzondere soorten. De combinatie tussen het afwisselende cultuurhistorisch landschap en (nacht)vlinderbescherming wordt daarbij duidelijk geraakt.

3.4.2 Primitieve wildernisbenadering

Deze benadering vormt de andere zijde van arcadische argumenten, hier draait het vooral om primitieve paniek, waar het primitieve Arcadië bewoond wordt door mensen die zich als wilde beesten gedragen, en waar zeker ook gevaarlijke wilde beesten aanwezig zijn. Waartegenover het pastorale Arcadië staat waaruit gevaarlijke schepselen zijn verbannen en waar een beeld van rurale idylle overheerst (Schama, 1995 in Keulartz *et al.*, 2000). Tussen deze twee beelden is continu een strijd gaande, omdat ze elkaars tegenpool zijn. De nadruk ligt ook bij deze benadering meer op het normatieve (ethische waarde) en expressieve (belevingswaarde) vlak van natuurbescherming dan op het cognitieve vlak. Intrinsieke waarden van de natuur staan hierbij centraal. Met intrinsiek worden hier alleen de ecocentrische waarden bedoeld zoals bestaansrecht van de natuur en haar soorten (zoals (nacht)vlinders). Dat de mens slechts een onderdeel is van een groter holistisch systeem, waar de waarde van een vlinder ondergeschikt is aan het grotere systeem, en waar de mens niet de normbepalende factor zou moeten zijn (oftewel geen of miniem beheer).

De nadruk ligt op het niet ingrijpen van de mens in de natuur, en het ontzag (respect en vrees) dat mensen voor de natuur hebben. In deze benadering staat de ruige

wildernis centraal, en bij voorkeur maken we omheinde reservaten waar vervolgens niet in ingegrepen wordt. Met andere woorden in termen van argumenten voor (nacht)vlinderbescherming zou deze benadering zeggen dat waar bedreigde (nacht)vlindersoorten aanwezig zijn een beschermd natuurgebied gemaakt zou moeten worden. Hier worden deze soorten niet verstoord en vervolgens kunnen ze zonder (of met zo min mogelijk) beheer herstellen. Een voorbeeld van een beschermd natuurgebied in Nederland dat op deze manier beheerd wordt is het Waddengebied. Daar is een bewuste beheerkeuze gemaakt om zo min mogelijk in te grijpen. Een maatregel zoals het herintroduceren van (nacht)vlindersoorten wordt niet door deze benadering ondersteund. Als soorten thuis zouden horen in een gebied dan komen ze er wel op eigen kracht.

Het gaat dus vooral om beschermde natuurgebieden waarvan EHS en Natura2000 voorbeelden zijn. Het gaat voornamelijk om gebieden die beschermd worden omdat er bijzondere soorten zitten. Bijvoorbeeld een Natura2000 gebied aanwijzen omdat er een Habitatrichtlijnsoort zit. Uiteraard worden op deze manier niet alle zeldzame soorten beschermd, omdat zo'n 40% van de bedreigde (nacht)vlindersoorten niet aanwezig is in deze natuurgebieden (Groenendijk en Verstrael, 2006).

De natuur als wildernis benadrukt dat de natuur niet harmonieus en lieflijk is zoals in de rurale idylle, maar een toestand van strijd. Er is competitie en struggle for life; van een harmonieuze coëxistentie is geen sprake. Darwins evolutieleer staat aan de basis van de wildernisbenadering. De toestand van strijd is juist waar het bij natuur om gaat, de mens zou hier niets aan moeten veranderen. Alleen dan kan de mens struinen door 'echte natuur', waar natuurlijke selectie plaatsvindt en waar mensen van de ongereptheid kunnen genieten (expressieve vlak). De eenzame wandelaar door een enorm reservaat is het beeld dat bij deze benadering past, paden zijn niet aanwezig want ook dat is een menselijke invloed. Iemand die meer kennis heeft van evolutionaire ontwikkelingen en ecologische processen heeft een rijkere esthetische ervaring van een ongerept landschap dan iemand die hier veel minder kennis over heeft. Dit aangezien een persoon wel in staat moet zijn om een ongerept landschap te herkennen. Beheer mag wel plaatsvinden in zo'n landschap, maar alleen als het zo goed als onzichtbaar is.

Natuurontwikkeling zoals Frans Vera het beschrijft is een voorbeeld van de wildernisbenadering. Een duidelijke hang naar prehistorische natuur staat centraal. Zijn

beeld van Nederland als een groot parklandschap waar grote grazers rondlopen past hier goed bij. Volgens natuurontwikkelaars is het pastorale argument onjuist, omdat ze dat hetzelfde vinden als het Amazonegebied platgooien, er een akker van maken en dit natuur noemen (boerennatuur).

Ik plaats de zeldzame en bedreigde (nacht)vlindersoorten als prioriteit voor de wildernisbenadering, waar minimaal beheer voor gemaakt mag worden. De zeldzame soorten, omdat die bij het oorspronkelijke prehistorische landschap horen. De motieven voor (nacht)vlinderbescherming zijn dus wel anders dan bij pastoraal arcadische argumenten. Zo gaat het bij wildernisargumenten juist om intrinsieke waarde van een soort en niet om de visuele waarde ervan. Bij wildernisargumenten draait het om jezelf onderdompelen in 'echte natuur'. Niet over de paden lopen maar door het bos heen struinen en genieten van wat je onderweg tegenkomt, verrassing en spanning staan daarbij centraal. Een belangrijk aspect daarbij is een gebied beschermen door er een hek omheen te zetten. Om de pastorale en de wildernisbenadering van elkaar te onderscheiden zal ook gevraagd naar de beste methode om (nacht)vlinders te beschermen (beheermaatregelen) en welke soorten belangrijk zijn om te beschermen (bedreigde of alle). In contacten tussen actoren zal het ook gaan om het genieten van (nacht)vlinders, maar dan in een ongerept gebied waar je verder niemand tegenkomt. Evolutie en natuurlijke selectie van soorten is daarbij belangrijk en dat moet herkend worden om ervan te kunnen genieten.

Hieronder staat in Tabel 1 in het kort welke soort beschermd zou moeten worden volgens de verschillende benaderingen, welke waarde er aan deze soort wordt gehecht, hoe die soort beschermd zou moeten worden (maatregelen) en tot slot wat er uitgewisseld wordt tijdens de contacten.

Tabel 1: Positie, soorten, waarde, maatregelen en contacten per benadering

	Functioneel	Pastoraal arcadisch	Primitieve wildernis
Positie	Sterk antropocentrisch	Zwak antropocentrisch	Ecocentrisch
	Natuurwetenschappelijk (cognitief)	Rurale idylle (expressief en normatief)	Natuurontwikkeling (expressief en normatief)
Soort	Bedreigde soorten	Alle soorten	Bedreigde soorten
Waarde	Alle soorten samen houden het ecosysteem veerkrachtig. (Nacht) vlindersoorten kunnen naast hun ecologische en economische functie in de toekomst ook fysieke functies hebben. Biodiversiteit moet dus beschermd worden.	Visuele (aaibaarheid) en cultuurhistorische waarden (traditioneel beheer) zijn belangrijk. Vlinders zorgen voor een hogere omgevingskwaliteit en belevingswaarde van de natuur.	Nadruk ligt vooral op genieten van ongerepte natuur, zonder dat je iemand tegenkomt. Evolutie en natuurlijke selectie zijn belangrijk (processen) evenals de intrinsieke waarde van vlinders.
Maatregelen	Alleen de zeldzame en bedreigde soorten beschermen, zowel binnen als buiten de bestaande natuurgebieden. Intensief soortenbeheer en herintroducties worden daarbij niet geschuwd en vormen de belangrijkste maatregelen.	Bescherm alle vlindersoorten, zowel binnen als buiten bestaande natuurgebieden. Inheemsheid, kwetsbaarheid en gevoeligheid van soorten moeten meegenomen worden in beheer. Cultuurhistorische waarden van het landschap zijn belangrijk (halfnatuurlijk beheer).	Bescherm vlinders alleen binnen natuurgebieden, als een bedreigde soort buiten een natuurgebied zit maak er dan een natuurgebied van en richt beheer op deze soorten (Natura2000 gebieden en EHS). Onzichtbaar beheer heeft de voorkeur en er wordt het liefst niet

			ingegrepen in de natuur.
Contacten	Betreffen projecten, en de uitwisseling van ecologische kennis en informatie.	Betreffen enthousiasmering met behulp van mooie beelden en afwisselende cultuurhistorische landschappen.	Betreffen enthousiasmering door ontmoetingen met bijzondere soorten in ongerepte landschappen.

4 Methodologie

Voor deze thesis is gekozen voor semi-gestructureerde interviews. Eerst ga ik dieper in op de gebruikte methode voor de interviews en waarom er voor semi-gestructureerde interviews is gekozen. Daarna volgen de te benaderen actoren en de werkwijze.

4.1 Semi-gestructureerde interviews

Waarom semi-gestructureerde interviews? Omdat het efficiënt is in termen van tijd en hulpbronnen (Silverman, 2009). In korte tijd kan je op deze manier veel te weten komen over iemands positie ten opzichte van (nacht)vlinderbescherming en waarom ze deze positie erop nahouden. Het interview zal dus meningen en perspectieven (dus ook argumenten) van respondenten bloot kunnen leggen op het gebied van (nacht)vlinderbescherming. Daarnaast levert een semi-gestructureerd interview een informele sfeer op waarin meer doorgevraagd kan worden op argumenten dan met een enquête, helemaal omdat beleidstechnische en ecologische termen moeilijk kunnen zijn en er meteen om opheldering gevraagd kan worden.

4.2 Te benaderen actoren

Om erachter te komen wat de argumenten voor (nacht)vlinderbescherming zijn op de verschillende niveaus zal ik waar mogelijk per niveau ongeveer vijf mensen interviewen. Voor de interviews zijn daarom de volgende actoren benaderd: 1) achterban van DVS 2) terreinbeheerders; beleidsmedewerkers natuur op 3) gemeentelijk 4) provinciaal 5) nationaal, en 6) Europees niveau (EU en BCE), en tot slot 6) mensen van DVS zelf.

De volgende provincies zijn gekozen om te interviewen: Noord-Brabant, omdat zij het oranjepipje als ambassadeurssoort hebben gekozen, en omdat ook nachtvlinders als prioritair zijn aangegeven; Flevoland, omdat ze projecten organiseren zoals vlinderbanen in bossen en omdat ze bezig zijn met verbindingzones tussen natuurgebieden; Drenthe, omdat zij een speciale nota hebben met veel aandacht voor dagvlinders, en omdat ze speciaal beleid hebben gemaakt voor akkerrandenbeheer (Actief Randen Beheer: ARB); Limburg, omdat er veel bijzondere vlindersoorten aanwezig zijn en Noord-Holland vanwege specifieke soortbeschermingsplannen voor dagvlindersoorten.

Binnen deze provincies zijn de volgende gemeenten gekozen: Heusden, Heerlen, Westerveld, Dronten en Texel. Heusden omdat in deze gemeente het pimperlblauwtje en het donker pimperlblauwtje opnieuw zijn uitgezet, en omdat ze het pimperlblauwtje als ambassadeurssoort hebben gekozen; Heerlen omdat in de stad iepen zijn aangeplant voor de iepenpage; Westerveld omdat deze gemeente twee nationale parken in de gemeente heeft liggen en omdat er veel landbouw is waar akkerrandenbeheer potentie heeft; Dronten omdat daar vlinderstroken in het park zijn aangelegd; en tot slot Texel omdat daar het enige insectenreservaat in Nederland ligt, en omdat er bedreigde dagvlindersoorten voorkomen waarvoor soortbeschermingsplannen zijn gemaakt.

De volgende terreinbeheerders zijn geselecteerd: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, het Drents Landschap en het Noord-Hollands Landschap. Voor terreinbeheerders is gestreefd om voor Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer twee mensen te interviewen, in beide gevallen één boswachter en één persoon op een hoger niveau die zich meer bezighoudt met beheerplannen. Voor zowel het Drents als het Noord-Hollands Landschap is één persoon geïnterviewd, en dat is dan de ecoloog/adviseur. Er is gekozen voor Het Drents Landschap omdat zij een groot gebied beheren binnen Drenthe dat ook van cultuurhistorisch belang is. Voor het Noord-Hollands Landschap is later gekozen omdat de provincie Noord-Holland mij niet te woord wilde staan in een interview.

Voor de achterban zijn vijf donateurs van DVS gekozen die woonachtig zijn in Wageningen en omstreken. Dit om een indicatie te krijgen van hun argumenten en om meerdere interviews op één dag te kunnen doen.

Naast provincies en gemeenten zal ik uitzoeken hoe DVS en de BCE hun argumenten specifiek richten op de niveaus die ze willen bereiken. Andere organisaties zoals bouwverenigingen, waterschappen en adviesorganen worden niet meegenomen, vanwege tijdsbeperking en omdat bouwverenigingen pas sinds kort betrokken zijn bij (nacht)vlinderbescherming. Er wordt gestreefd naar vijf interviews per niveau, aangezien er met dit aantal toch een mooi beeld geschetst kan worden van de houding van het niveau in het algemeen.

De richtvragen voor gemeenten, provincies en het Rijk zijn hetzelfde, aan terreinbeheerders, de achterban en de EU worden andere vragen gesteld omdat terreinbeheerders juist wel veel gebieden beheren en de EU juist niet direct betrokken is bij beheer. De achterban is niet bij beheer of beleid betrokken daarom zijn de vragen voor hen ook anders. Voor DVS en de BCE wordt er ook gevraagd naar aangedragen argumenten. Er wordt ook gevraagd naar de positie van de respondent binnen de organisatie waar deze werkzaam is (behalve bij de achterban). Ondanks dat het onderzoek te klein is om positie te relateren aan argumenten kan het wel nieuwe inzichten opleveren en stof zijn voor verder onderzoek. Er wordt daarnaast ook gevraagd naar de persoonlijke mening van de respondent naast de positie van de organisatie (behalve bij de achterban). Alleen als dit erg afwijkt van de positie van de organisatie dan wordt dit vermeld in de resultaten.

Voor DVS zijn vijf respondenten geselecteerd, waarbij ervoor gezorgd is dat de respondenten samen alle niveaus raken. De ene respondent heeft met het ene niveau meer contact dan met het andere, en met de hogere niveaus (EU en BCE) heeft niet iedereen contact. Voor de BCE wordt één respondent benaderd, namelijk de persoon die het meest intensief contact heeft met de EU. Aangezien er heel veel landelijke en zelfs lokale projecten worden georganiseerd met EU-geld via de BCE, zie ik ervan af om te vragen naar contacten op lokaal en landelijk niveau. Dit omdat iedere situatie heel anders is, zowel landelijk als lokaal. Bovendien is de BCE voornamelijk opgezet als netwerk om druk uit te kunnen oefenen op de EU. Niet alleen zitten er partners in die aan (nacht)vlinderbescherming doen, ook musea en algemene insectenverenigingen zijn vertegenwoordigd. Samen met andere natuurbeschermingsorganisaties proberen ze natuur, biodiversiteit en dagvlinders als indicator goed op de kaart te zetten op Europees niveau.

Op nationaal niveau (het Rijk) is geprobeerd om meerdere respondenten te benaderen bij verschillende ministeries (EL&I en I&M). Er zal alleen gevraagd worden naar beleid dat al gevormd is. Ook al is het interessant hoe het beleid na de verkiezingen vorm gaat krijgen voor (nacht)vlinders, toch is daar nog zodanig veel onzekerheid over dat niemand daar een goed antwoord op zal kunnen geven (Verstrael, 2010). Dus zal niet

worden gevraagd naar toekomstig beleid. Ter indicatie zijn de richtvragen voor het Rijk, provincies, gemeenten en DVS opgenomen in Bijlage 2 en 3.

4.3 Werkwijze

In alle interviews is dezelfde volgorde aangehouden wat onderwerpen betreft. Er wordt eerst gevraagd naar de positie van de respondent binnen de organisatie, gevolgd door wat de organisatie doet aan (nacht)vlinderbeheer, gevolgd door (nacht)vlinderbeleid, het belang van (nacht)vlinderbescherming, contacten met vlinderbeschermingsorganisaties, persoonlijke mening en tot slot de stellingen die hieronder staan.

- (1) vlinders moeten beschermd worden omdat ze indicatoren zijn van een gezond milieu en gezonde ecosystemen
- (2) vlinders moeten beschermd worden omdat ze bestaansrecht hebben, los van de functies die ze voor mensen kunnen vervullen
- (3) vlinders moeten beschermd worden omdat ze de omgevingskwaliteit en belevingswaarde van de natuur verhogen
- (4) vlinders moeten beschermd worden omdat ze een deel van het leven op aarde zijn
- (5) vlinders moeten beschermd worden omdat ze functies vervullen in het ecosysteem (zoals bestuiving van planten en omdat ze prooi zijn voor vogels)
- (6) vlinders moeten beschermd worden omdat ze mooi en interessant zijn en daarom bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving

Bij de stellingen is gevraagd om ze op volgorde van belangrijkheid te plaatsen, eerst voor de organisatie en daarna voor de persoonlijke mening. Alle vragen worden eerst gesteld voor dagvlinders, gevolgd door dezelfde vraag voor nachtvlinders. Als de respondent aangeeft dat de argumenten / antwoorden niet verschillen tussen die twee dan wordt de vraag eenmaal gesteld voor dag- en nachtvlinders tegelijk. Wordt er niets gedaan aan (nacht)vlinderbescherming dan is er doorgevraagd waarom dat het geval is.

Van te voren is duidelijk aangegeven dat het in de eerste instantie gaat om de positie van de organisatie betreffende beheer en beleid en het wordt aangegeven wanneer

het gaat om de persoonlijke mening van de respondent (alleen bij de achterban gaat het alleen om hun eigen mening en wordt er niet gevraagd naar beleid).

De interviews vinden plaats bij de respondenten op het werk bij de terreinbeheerders (één was telefonisch), gemeenten, provincies (één was telefonisch) en het Rijk. Bij de BCE en de EU gaat het om telefonische interviews. Er wordt in de eerste instantie altijd gevraagd om een persoonlijk interview, alleen als dat niet mogelijk is vanwege afstand of tijd wordt er ingestemd met een telefonisch interview. De achterban wordt grotendeels geïnterviewd bij DVS. Bij twee respondenten vindt het interview bij hen thuis plaats.

De persoonlijke interviews zijn allemaal opgenomen met een voice-recorder waarna ze uitgewerkt zijn en vervolgens opgestuurd naar de respondenten die het dan konden aanpassen. De telefonische interviews zijn meteen uitgewerkt nadat het gesprek plaatsvond, en ook deze interviews zijn opgestuurd en konden nog aangepast worden, tenzij de respondent aangaf het interview liever niet te ontvangen ter inzage. De verbeterde interviews zijn gebruikt in de resultaten.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk zet ik de behaalde resultaten voor de verschillende niveaus uiteen. Ik begin met de achterban, gevolgd door terreinbeheerders, gemeenten, provincies, het Rijk en tot slot de EU en BCE samengenomen. De EU en de BCE zijn samengenomen omdat ze hetzelfde niveau belichamen. Voor alle niveaus is er (op de achterban na) een onderscheid gemaakt tussen professionele argumenten (aan werk gerelateerd) en persoonlijke argumenten (privé-argumenten). De indeling van het hoofdstuk is als volgt: eerst een positionering van de respondenten aan de hand van stellingen, gevolgd door de argumenten, de (geprefereerde) maatregelen en tot slot de interpretatie van beide.

5.1 Achterban

In de volgende paragrafen zet ik de argumenten uiteen die de achterban geeft om vlinders te beschermen. Ik begin met een positionering van de achterban, gevolgd door de gebruikte argumenten, de maatregelen die ze nemen en tot slot de interpretatie daarvan.

5.1.1 Positionering

Onder de achterban van DVS vallen donateurs, waarnemers en vrijwilligers. Voor dit onderzoek zijn vijf donateurs geïnterviewd, namelijk Eugenie Verhoeven, Carlo van Rijswijk, Coby van de Fliert, Raoul Beunen en Mevrouw Sutmöller. Donateurs zijn mensen die erg geïnteresseerd zijn in vlinders, en ze vinden allemaal de bescherming van vlinders heel belangrijk. Vaak is er ook een bredere interesse voor natuur aanwezig. De meeste respondenten proberen zelf ook iets bij te dragen aan vlinderbescherming door hun eigen tuin 'vlindervriendelijk' te maken. Het zien van en genieten van vlinders wordt erg belangrijk gevonden. Aan de stellingen is te zien dat de argumenten gerelateerd aan bestaansrecht van soorten (2 of 4) vier keer in de top twee voorkwamen, daarna volgden op gelijke hoogte met een score van drie belevingswaarde (3 of 6) en de functionele argumenten (1 of 5).

5.1.2 Argumenten

Wat het meeste opvalt aan de argumenten is dat iedereen aangeeft dat dagvlinders mooi zijn en dat dit ook gezien wordt als reden om ze te beschermen. Zoals Eugenie Verhoeven aangeeft dat dagvlinders: “een stukje extra kleur en leven in de natuur brengen, ze zijn mooi om te zien en daar geniet ik van”. Belevingswaarde is dus voor de achterban een belangrijk argument voor dagvlinderbescherming

Een ander argument dat veel genoemd wordt is de status van een soort. Dagvlinders vormen een hele bedreigde groep, waar het nu bijzonder slecht mee gaat volgens vier respondenten. De status van een dagvlinder is dus ook een belangrijk argument voor de achterban om dagvlinders te beschermen.

Voor nachtvinders spelen schoonheid en bedreiging van soorten een veel minder grote rol als argument voor bescherming, dit heeft te maken met zichtbaarheid van de soorten, kennis (herkenbaarheid, bedreiging van soorten), en aibaarheid. Raoul Beunen zegt hierover: “Nachtvlinderbescherming vind ik ook belangrijk, ik ken ze alleen minder goed. Zo weet ik bijvoorbeeld niet welke soort bedreigd of zeldzaam is... ze zijn toch minder aibaar en minder attractief”. Slechts één respondent geeft aan dat dit een reden is om nachtvlinderbescherming minder belangrijk te vinden dan dagvlinderbescherming.

Bestaansrecht van soorten wordt ook belangrijk gevonden en dat wordt op verschillende manieren naar voren gebracht. Zo brengen Coby van de Fliert en Eugenie Verhoeven dit argument naar voren door te spreken over het feit dat vlinders er gewoon bijhoren en door Carlo van Rijswijk die over vlinders spreekt in termen van intrinsieke waarde: “het feit dat ze er zijn” is een reden om ze te beschermen.

Argumenten die ook gegeven worden door de achterban, maar dan in mindere mate dan voorgaande argumenten zijn de functies die zowel dag- als nachtvinders vervullen (in het ecosysteem en als indicator voor de kwaliteit van de natuur). Zo wordt er aangegeven dat vlinders nuttig zijn voor: “ecologisch draagkrachtige systemen” (Carlo van Rijswijk) en over nachtvinders zegt Eugenie Verhoeven: “nachtvlinders worden veel gegeten door vleermuizen, ... ze hebben dus een belangrijke functie in het ecosysteem”. De indicatorfunctie van vlinders wordt door zowel Coby van de Fliert als door Eugenie Verhoeven genoemd: “omdat vlinders aangeven hoe het gaat met de natuur”. Functies

van vlinders worden dus ook belangrijk gevonden maar dat lijkt minder breed gedragen te zijn dan schoonheid en bedreiging van soorten.

Een argument dat ook niet zo vaak naar voren komt is de morele verantwoordelijkheid / taak die wij als mensheid hebben om vlinders te beschermen. Het wordt genoemd door twee respondenten waaronder Eugenie Verhoeven: “Als wij ervoor zorgen dat er minder dagvlinders komen of om welke andere reden het slecht gaat dan ook, dan vind ik dat je ze moet helpen”.

5.1.3 Maatregelen

Alle respondenten zijn het erover eens dat er zowel maatregelen voor dag- als nachtvlinders genomen moeten worden en dan zowel binnen als buiten natuurgebieden. De meest in het oog springende maatregelen die genoemd worden zijn maatregelen die mensen zelf in hun tuin kunnen nemen om vlinders te beschermen. Het gaat dan vooral om het aanplanten van bloemen en planten die vlinders aantrekken. Dit komt goed overeen met het breed gedragen argument dat de achterban vlinders mooi vindt. De achterban is dus bereid om maatregelen te nemen in hun eigen tuin, zodat ze meer vlinders gaan zien en ze er zelf meer van kunnen genieten. Eugenie Verhoeven geeft hierbij als enige ook aan dat er wellicht kansen liggen bij tuincentra want: “je ziet daar heel veel bloemen, maar je ziet daar niet welke bloemen je het beste voor vlinders in de tuin kunt zetten”.

Kennis vergaren is ook een breed gedragen maatregel om vlinders te beschermen. Zo zegt Coby van de Fliert: “je moet weten hoe ze leven, en waarvan ze leven”. En Carlo van Rijswijk geeft aan dat het belangrijk is “om te weten welke soorten je waar hebt zitten en hoe je ze het beste kunt beheren”. Kennis wordt dus als essentieel gezien om een goede beheermaatregel te kunnen nemen. Deze maatregel sluit niet speciaal aan bij één van de hiervoor genoemde argumenten. Het wordt meer gezien als voorzorgsmaatregel, weten hoe je ze het beste kunt beschermen voordat je actie onderneemt.

Een minder vaak genoemde maatregel is het creëren van overgangszones en variatie in tuinen en in gebieden die beheerd worden door anderen dan de achterban zelf. Dit wordt door twee respondenten aangedragen als maatregel. Eugenie Verhoeven ziet een belangrijke rol voor gemeenten: “In gemeentes in het algemeen, mogen er van mij

best wat meer wilde bloemen en vlinderplanten aangeplant worden. Tegenwoordig is het voor het gemak allemaal gras en makkelijke plantjes, maar daar kan best wat meer variatie in”, hierbij gaat het vooral om bescherming buiten natuurgebieden. Meer kruiden en wilde planten in wegbermen betekent ook dat vlinders vaker gezien worden door mensen en dat ze er dus meer en vaker van kunnen genieten. Deze maatregel past dus goed bij het belevingswaarde argument.

Daarnaast past het creëren van meer variatie in een gebied goed bij de periode rond 1850. Landbouw was toen kleinschalig wat leidde tot een gebied rijk aan variatie met veel wilde bloemen en planten. Nu is er veel veranderd sinds de industriële revolutie, en door op een grotere schaal landbouw te bedrijven is het landschap veel monotoner geworden (mede ook door verzuring, eutrofiering en verdroging). Een maatregel zoals meer variatie aanbrengen in het landschap is dus ook een cultuurhistorische maatregel die past bij een argument zoals belevingswaarde.

Een andere optie in dezelfde lijn (genoemd door één respondent) is het kijken naar de bouw van nieuwe industrieterreinen, dat daar al rekening gehouden wordt met vlinders, want volgens Eugenie Verhoeven is het: “natuurlijk leuk voor de werknemers om buiten vlinders te zien in de pauze”. Dit is ook weer verbonden aan het argument dat vlinders mooi zijn en dat mensen ervan kunnen genieten.

5.1.4 Interpretatie

Argumenten die met belevingswaarde geassocieerd kunnen worden liggen allemaal op het expressieve vlak. Onder belevingswaarde vallen emotionele waarden zoals genieten van vlinders en ook visuele waarden zoals kleurenpracht, esthetiek, schoonheid, zichtbaarheid en herkenbaarheid. Deze waarden worden duidelijk genoemd door de achterban voor dagvlinders. Ook de voorgestelde maatregelen zijn erop gericht om vlinders meer te kunnen zien en om er meer van te kunnen genieten. Dat komt beide goed overeen met de pastoraal arcadische benadering, waarbij belevingswaarde heel belangrijk is. Dit ook omdat de respondenten aangeven zowel binnen als buiten natuurgebieden vlinderbescherming belangrijk te vinden.

Voor nachtvlinders is het een ander verhaal. Vooral de visuele waarden ontbreken voor nachtvlinders, ze zijn vaak minder kleurrijk en minder zichtbaar omdat de meeste

soorten 's nachts vliegen. Hierdoor kunnen mensen er ook minder van genieten, omdat ze minder gezien worden. Daarnaast speelt herkenbaarheid van soorten een grote rol, de meeste mensen kunnen dagvlinders wel herkennen, maar voor nachtvlinders is dat een ander verhaal. Mensen zijn dus vertrouwder met dagvlinders dan met nachtvlinders. Dagvlinders vallen in dit kader duidelijk onder de pastoraal arcadische benadering, waar nachtvlinders dit niet doen. Oftewel zowel de emotionele als de visuele waarden zijn voor nachtvlinders minder sterk aanwezig dan voor dagvlinders, ze worden minder attractief gevonden door de achterban.

Bij drie respondenten komt de intrinsieke waarde van zowel dag- als nachtvlinders aan bod. Wat hierbij genoemd wordt is zowel bestaansrecht van soorten als het feit dat vlinders er zijn een reden is om ze te beschermen (ze horen erbij). Bij dit argument zitten de respondenten op het normatieve vlak (ethische waarde) en dat valt onder de primitieve wildernisbenadering. Daarnaast gaf één van de respondenten ook aan dat wij als mensheid een morele verantwoordelijkheid hebben voor soorten. Dit past ook goed binnen de wildernisbenadering. Maar er worden geen maatregelen genoemd die hiermee verbonden zijn, zoals het bewust niet ingrijpen om soorten te beschermen.

Daarnaast is het belangrijk dat vlinders momenteel erg bedreigd zijn en dat is ook voor de achterban een reden om ze te beschermen. Status van soorten is dus erg belangrijk voor de meeste respondenten. Het gaat dan om de mate waarin een soort bedreigd wordt. Dit argument kan nog niet goed geplaatst worden in het theoretisch kader, omdat er wel gezegd wordt dat dit belangrijk is, maar niet zozeer waarom. Dus dat het slecht gaat met vlinders wordt door iedereen aangegeven, maar waarom het slecht gaat en waarom dat erg is wordt niet gezegd.

In veel mindere mate worden functionele argumenten gebruikt door de achterban. De indicatorfunctie van vlinders voor de kwaliteit van de natuur en hun functies binnen het ecosysteem worden genoemd door drie respondenten. De functies worden genoemd voor zowel dag- als nachtvlinders en dus zitten deze respondenten hier sterk op het cognitieve vlak, en daarmee op de functionele benadering.

5.2 *Terreinbeheerders*

Er zijn vijf mensen geïnterviewd bij terreinbeherende organisaties, namelijk Eric Menkveld (regiobeheerder bij Natuurmonumenten), Sjaak Vorstermans (adviseur/medewerker ecologie en bosbeheer Staatsbosbeheer), José Borsboom (boswachter bij Staatsbosbeheer), Bertil Zoer (ecologisch medewerker in het onderzoek bij Het Drents Landschap) en Martin Witteveldt (ecoloog voor beheerplanning en evaluatie Landschap Noord-Holland). Ik begin met een positionering van de respondenten, gevolgd door argumenten, maatregelen en tot slot de interpretatie.

5.2.1 Positionering

De terreinbeheerders kennen hun gebieden goed en ze hebben een goed inzicht in welke dagvlindersoorten er in hun terreinen zitten. Zij stellen beheerplannen op voor de gebieden waar zij verantwoordelijk voor zijn, en ze voeren deze beheerplannen uit (ze nemen maatregelen). Ze zijn wettelijk verplicht om soorten te beschermen die een beschermde juridische status hebben. Toch nemen ze vaak meer soorten mee in beheerplannen dan ze wettelijk zouden moeten doen. Biodiversiteit en de status van soorten in termen van bedreiging zijn sleutelwoorden die ze vrijwel allemaal gebruiken. Dat is ook te zien aan de stellingen, in de top twee van de stellingen komt zeven keer een functioneel argument naar voren (5 of 1), twee keer een bestaansrecht argument (2) en één keer een belevingswaardeargument (3).

5.2.2 Argumenten

Opvallend is dat alle respondenten de bescherming van zowel dag- als nachtvlinders zien als de bescherming van biodiversiteit. Dag- en nachtvlinders zijn een onderdeel van biodiversiteit en het ecosysteem, waar ze een rol in spelen en daarom moeten ze beschermd worden.

Daarnaast spelen argumenten zoals bestaansrecht en intrinsieke waarde van soorten een grote rol (Sjaak Vorstermans en Martin Witteveldt). Zo wordt dit argument gebruikt in de Faunanota (hoe er omgegaan wordt met fauna) van Landschap Noord-Holland. De morele verantwoordelijkheid die gevoeld wordt door de terreinbeheerders om (nacht)vlinders te beschermen (Bertil Zoer en Eric Menkveld) past ook goed bij het

bestaansrechtargument. Deze argumenten samengenomen worden door vier van de vijf respondenten gebruikt. Zo zegt Bertil Zoer in deze context dat het Drents Landschap: “één van de weinige terreinbeheerders is die... (zeldzame) soorten nog in de terreinen hebben zitten. Daarom hebben wij *een zware verantwoordelijkheid* om die soorten in stand te houden” (mijn nadruk). Het voelen van een verantwoordelijkheid en het belang dat gegeven wordt aan intrinsieke waarde laat duidelijk zien dat terreinbeheerders zich naast biodiversiteit ook heel betrokken voelen bij de bescherming van soorten.

Door vier van de vijf respondenten wordt aangegeven dat dagvlinders een groep is waarmee het makkelijk naar buiten toe te communiceren is, zo zegt Bertil Zoer: “mensen interesseren zich al gauw voor vlinders” en “als het slecht gaat dan is dat voor iedereen zichtbaar”. En José Borsboom geeft aan dat: “Het voordeel van dagvlinders is dat ze ook gebruikt kunnen worden als ambassadeur, ze zijn heel aribaar voor het publiek”.

Een minder vaak gebruikt argument is de bedreigde status van een soort. Martin Witteveldt en Bertil Zoer refereren hier wel naar als argument voor bescherming. Zo zegt Bertil Zoer: “Er is meer aandacht voor kritische soorten dagvlinders, omdat we zien en ook landelijk horen dat het om soorten gaat die hard achteruitgaan”.

Er worden ook wel economische argumenten gebruikt voor de bescherming van (nacht)vlinders. Maar dan gaat het om de economische waarde van natuur in haar geheel (waarde van beleving van een gebied), en niet alleen om vlinders. Dit wordt gebruikt door Het Drents Landschap en door Staatsbosbeheer (Sjaak Vorstermans). Zo ziet Bertil Zoer wel een opkomst van economische argumenten omdat: “we hier in Drenthe heel erg bezig zijn om de economische waarde van natuur aan te tonen”. En dagvlinders zijn een hele zichtbare groep voor toeristen. En toerisme “is een hele belangrijke geldbron voor de Drentse samenleving”. Volgens Martin Witteveldt worden economische argumenten landelijk gezien meer gebruikt, hij zegt ook: “dat economische is nieuw voor ons”. José Borsboom gebruikt een ander economisch argument voor dagvlinderbescherming: “het is nu eenmaal zo dat we voor ... zeldzame soorten extra inkomsten krijgen, en daardoor wordt er meer aandacht gegeven aan die soorten. Zo krijgen we subsidies van het Rijk en de EU ... De soorten waar we subsidies voor krijgen moeten we ... ook beschermen, anders krijgen we daarna geen subsidies meer”.

José Borsboom is de enige die aangeeft dat beheer gericht is op zeldzame soorten omdat dit een wettelijke verplichting is. Daarbij noemt ze de pimpernelblauwtjes die op de Habitatrichtlijn staan en hun leefgebied de Moerputten dat aangewezen is als Natura2000 gebied. Ze zegt erover: “Wettelijk moeten we dus meer aandacht geven aan bepaalde soorten”.

Nachtvlinderbescherming daarentegen staat voor alle terreinbeheerders nog in de kinderschoenen. Een gebrek aan kennis speelt hierin een grote rol. Bertil Zoer ziet wel dat dit in opkomst is. Alhoewel er nog geen specifiek beheer voor nachtvlinders is gemaakt en er ook nog geen voorstellen voor nachtvlinderbeheer liggen. Nachtvlinders worden nu dus formeel gezien minder belangrijk gevonden dan dagvlinders, maar alle terreinbeheerders geven aan dat dit ‘informeel’ gezien niet zo is. Iedereen geeft aan dat alle soorten in de terreinen belangrijk zijn, alleen ligt bij de bescherming de nadruk op soorten waar kennis over beschikbaar is (dus ook de kennis of een soort bedreigd is of niet).

5.2.3 Maatregelen

Het valt op dat alle terreinbeheerders aangeven dat ze niet alleen soortenbeheer doen, maar dat ze altijd naar het hele terrein kijken met alle soorten. Ter aanvulling op het standaard beheer wordt er dan gekeken naar de uiterst kritische soorten. Martin Witteveldt geeft aan dat Landschap Noord-Holland “een biotopenbeheer (doet) zonder echt vlindermaatregelen te nemen”. Daarnaast is het zo dat terreinbeheerders sinds kort verder kijken dan planten en vogels voor het sturen van beheer. Sjaak Vorstermans zegt daarover dat: “vegetatie en vogels als standaard (zijn) genomen, maar dat dekt bij lange na niet de hele biotiek en abiotiek”. Er worden verschillende redenen gegeven voor de opkomst van soortbeschermingsplannen voor vlinders, Sjaak Vorstermans geeft samen met Bertil Zoer aan dat er nu meer kennis beschikbaar is over dagvlinders. Alleen als er met standaard vegetatiebeheer geen vooruitgang is dan worden er speciale soortbeschermingsplannen gemaakt. Voor nachtvlinders zijn geen soortbeschermingsplannen opgesteld in de gebieden waar de respondenten over gaan.

De breedst gedragen maatregelen zijn algemeen van aard (en goed voor veel insecten) zoals gefaseerd maaien en zorgen voor goede overgangen. Het komt neer op

halfnatuurlijk beheer gericht op een verhoging van de kwaliteit van het hele gebied. Ook bosrand- en hakhoutbeheer zijn algemene maatregelen die door terreinbeheerders genomen worden. Zo profiteren van bosrandbeheer niet alleen de kleine ijsvogelvlieder en de eikenpage maar ook verschillende vogelsoorten. Dit zijn vrijwel allemaal cultuurhistorische maatregelen die zorgen voor meer variatie in het landschap. Dit sluit aan bij argumenten voor belevingswaarde en de economische waarde van het landschap, omdat dit gebaseerd is op gebiedsbeleving.

De volgende maatregelen komen voort uit specifieke soortbeschermingsplannen. Het gaat om de 1) zilveren maan, 2) pimpernelblauwtjes en 3) gentiaanblauwtjes. 1) Het plan voor de zilveren maan is gemaakt door Landschap Noord-Holland vanwege de herintroductie van deze soort in het Ilperveld. Speciaal beheer voor de waardplant van de zilveren maan (moerasviool) was daarbij de belangrijkste maatregel. Martin Witteveldt zegt hierover: “het beheer kwam neer op het maaien en afvoeren van het gewas, ook rekening houdend met het laten overstaan van stukjes en met de tijdstippen waarop we maaien”. Dit beheerplan is niet gestopt nadat de zilveren maan opnieuw was uitgestorven na herintroductie, omdat het ook goed is voor andere soorten. De herintroductie zelf is vooral gekoppeld aan het bestaansrechtargument, omdat dit gedaan is vanuit de overtuiging dat de zilveren maan altijd in het Ilperveld geleefd heeft en daardoor bij dat gebied hoort. De genoemde maatregelen daarentegen zijn soortspecifiek en vallen onder intensief soortenbeheer.

2) Staatsbosbeheer is betrokken geweest bij de herintroductie van twee soorten pimpernelblauwtjes. De maatregelen voor de pimpernelblauwtjes komen ook neer op maaibeheer en aangepaste maaitijdstippen. Volgens José Borsboom is er eigenlijk ‘een tuin’ aangelegd voor de pimpernelblauwtjes om ze goed te kunnen beschermen.

3) Staatsbosbeheer had ook een plan gemaakt voor het gentiaanblauwtje in het object Strabrecht. Verbindingen tussen kleine heidegebiedjes via stroken (door het kappen van bos) van ongeveer 50m was de belangrijkste maatregel (Sjaak Vorstermans). Het Drents Landschap beschermt deze soort door het monitoren van individuele populaties en door kleinschalig plaggen (cultuurhistorische maatregel). Dit wordt onder andere gedaan door een groep vrijwilligers (Blauwe Brigade) die deze maatregelen neemt en die nauw betrokken is bij de maatregelen.

Voor nachtvlinders zijn echter geen speciale soortbeschermingsplannen gemaakt. Er worden wel algemene maatregelen genomen die ook goed zijn voor nachtvlinders. Bijvoorbeeld de maatregelen voor het rietluipaard en de Sint Jansvlinder (Martin Witteveldt) waar ook vogels van profiteren. Het gebrek aan kennis over nachtvlinders is een reden die door iedereen gebruikt wordt voor het feit dat er niets speciaals gebeurt voor nachtvlinders. Drie terreinbeheerders gaven aan dat nachtvlinders meeprofiteren van maatregelen die genomen worden voor dagvlinders.

5.2.4 Interpretatie

Het meest gebruikte argument voor (nacht)vlinderbescherming is biodiversiteit. Vlinders worden nadrukkelijk gezien als onderdeel van biodiversiteit en daarom moeten ze beschermd worden. Nachtvlinders zijn minder goed onderzocht, en er is dus minder kennis over beschikbaar. Deze aspecten zitten duidelijk op het cognitieve vlak en vallen daarmee onder de functionele benadering. De economische argumenten vallen ook onder deze benadering, maar als kanttekening daarbij worden meer opbrengsten in een gebied vaak niet alleen gerelateerd aan vlinders. Het financiële argument dat bedreigde vlindersoorten subsidies opleveren (die overigens wel uitgegeven moeten worden aan die soort) is ook een argument dat past binnen de functionele benadering.

Naast de functionele argumenten wordt ook het normatieve vlak geraakt doordat de intrinsieke waarde van soorten belangrijk gevonden wordt. De morele verantwoordelijk die terreinbeheerders voelen voor het beheren van zeldzame soorten past hier ook goed bij en beide typen argumenten vallen onder de primitieve wildernisbenadering. Belevingswaarde van dagvlindersoorten wordt ook genoemd, maar dan vooral om mee naar buiten te communiceren en niet zozeer als basis voor een beschermingsplan. Dus ook het expressieve vlak wordt geraakt, maar niet zo sterk als het normatieve en cognitieve vlak, vooral omdat het expressieve vlak alleen geraakt wordt met dagvlinders. Nachtvlinders missen ook bij terreinbeheerders het expressieve vlak, en dat wordt mede als reden genoemd voor het ontbreken van soortbeschermingsplannen voor nachtvlinders.

De maatregelen die terreinbeheerders nemen zijn het maken en uitvoeren van specifieke soortbeschermingsplannen wat goed past bij het biodiversiteitsargument. De

genomen algemene maatregelen zijn echter sterk pastoraal arcadisch van karakter. Terreinbeheerders willen alle soorten beschermen, en nemen het liefst algemene maatregelen. Cultuurhistorische maatregelen zijn daar vaak een onderdeel van.

5.3 Gemeenten

In deze paragraaf zet ik de gebruikte argumenten van gemeenten uiteen. Eerst begin ik met een positionering van de respondenten, gevolgd door de argumenten, daarna de maatregelen die ze nemen en tot slot de interpretatie.

5.3.1 Positionering

Er zijn bij vijf verschillende gemeenten mensen geïnterviewd. In drie gevallen ging het om beleidsmedewerkers die over groen en / of natuur en landschap gaan, dit zijn Janine Knol (gemeente Aa en Hunze), Pieter de Vries (gemeente Texel) en William Peters (gemeente Heusden). Daarnaast is Ron Theunisz (gemeente Heerlen) geïnterviewd die tussen beleid en beheer van groen/natuur in zit en wijkbeheerder Dick van de Graaf die verantwoordelijk is voor de buitendorpen Biddinghuizen en Swifterbant (gemeente Dronten) die meer bezig is met beheer dan met beleid.

Bij gemeenten (bestuurlijk gezien) scoren de stellingen gerelateerd aan de functionele benadering het hoogst met een score van vijf in de top twee.

5.3.2 Argumenten

Interessant is dat de argumenten die gemeenten voor dag- en nachtvlinderbescherming gebruiken nogal verschillen per gemeente. Veel argumenten worden door slechts één of twee respondenten genoemd. Toch zijn over vier argumenten steeds vier gemeenten het met elkaar eens. Dat zijn belevingswaarde, biodiversiteit, economische aspecten en de redenen waarom nachtvlinders niet op de kaart staan wat bescherming betreft.

Ten eerste komt belevingswaarde, en dan vooral in de communicatie naar burgers en recreanten toe. Zo is dagvlinderbescherming belangrijk voor de gemeente Dronten, omdat de bewoners ze leuk vinden. Aaibaarheid van dagvlinders speelt binnen de gemeente Heusden ook een rol, omdat je uiteindelijk de burger toch mee moet zien te krijgen om van “strak gemaaid gras naar wat ruwer gras” te gaan. Dat een andere

beheervorm meer vlinders oplevert maakt het wel een beetje tastbaarder voor burgers (William Peters).

Ten tweede komt het belang van biodiversiteit. Dag- en nachtvlinders beschermen omdat ze een onderdeel zijn van biodiversiteit wordt ook door vier gemeenten erg belangrijk gevonden: “als je een soort verliest, dan verlies je een stukje biodiversiteit” (Ron Theunisz). Janine Knol geeft aan dat je met het concept biodiversiteit “sneller iets gedaan (krijgt) dan wanneer je over een vlinder praat”. William Peters zit wat meer op de morele verantwoordelijkheid van de gemeente voor biodiversiteit, volgens hem heeft de gemeente een taak in het beschermen van biodiversiteit.

Ten derde komen de redenen waarom er niets gedaan wordt aan nachtvlinderbescherming in gemeentelijk beleid en beheer. Als reden voor het ontbreken van beleid en beheer voor nachtvlinders wordt door vier van de vijf gemeenten aangegeven dat er minder kennis over is. Daarnaast wordt door alle gemeenten aangegeven dat ze minder beleefbaar zijn. Er wordt dus niets aan nachtvlinders gedaan terwijl ze niet minder belangrijk gevonden worden dan dagvlinders (alleen formeel gezien omdat er geen plannen voor gemaakt zijn).

Tot slot zijn vier respondenten het erover eens waarom economische argumenten (dat meer vlinders in een gebied ook meer inkomsten opleveren) vrijwel niet gebruikt worden. De economische argumenten zitten dan niet op vlinders alleen maar meer op de belevingswaarde van het hele gebied, licht Dick van de Graaf toe.

Nu volgen een aantal gebruikte argumenten die niet zo vaak genoemd zijn door de gemeenten. Zo benadrukt Ron Theunisz de zeldzaamheid van vlinders in plaats van hun schoonheid. Hij gebruikt ook juridische argumenten met betrekking tot vlinderbescherming; dat er speciale maatregelen genomen moeten worden omdat een aantal dagvlindersoorten beschermd worden door de Flora- en faunawet. Met een juridisch argument verklaart hij ook waarom nachtvlinderbescherming ontbreekt binnen de gemeente Heerlen: omdat die niet voorkomen in de Flora- en faunawet. Daarnaast missen twee respondenten voor nachtvlinders een enthousiast persoon die nachtvlinders goed onder de aandacht kunnen brengen (binnen de gemeente en vanuit de bevolking). Dick van de Graaf ziet een taak voor educatie om nachtvlinders wat meer bekendheid te geven. Twee respondenten raken ook aan de intrinsieke waarde van soorten, dat soorten

zelf een waarde hebben en dat ze thuishoren in natuur en landschap. Slechts één respondent verwijst naar de indicatorfunctie die vlinders kunnen vervullen voor de kwaliteit van het openbaar groen.

5.3.3 Maatregelen

Er wordt door gemeenten vaak gekozen voor algemeen beheer in plaats van speciaal soortenbeheer. Veelgenoemde argumenten tegen het nemen van soortgerichte maatregelen zijn het ontbreken van capaciteit en financiële middelen. Als er dus soortspecifieke maatregelen genomen worden dan gaat het om hele zeldzame of bijzondere soorten. Er zitten niet binnen alle gemeentelijk beheerde gebieden bijzondere of zeldzame vlindersoorten, bijvoorbeeld in de gemeente Dronten en Texel. Pieter de Vries geeft aan dat zeldzame soorten in de gebieden zitten die beheerd worden door terreinbeheerders. Hij ziet daar voor terreinbeheerders een taak liggen om specifieke soortbeschermingsplannen te maken en dus niet zozeer voor de gemeente. Een andere reden voor algemeen beheer in plaats van speciaal soortenbeheer is de toegang tot kennis, als dat verbeterd wordt dan is het makkelijker om maatregelen te nemen.

De maatregelen die het breedst gedragen zijn door de gemeenten zijn dus algemene maatregelen waar vlinders van meeprofiteren. Het gaat dan vooral om maatregelen die het habitat verbeteren. Voorbeelden van dit soort algemene maatregelen zijn maatregelen om bloemrijke en kruidenrijke wegbermen, akkerranden en graslanden te stimuleren. De volgende maatregelen passen hierbij: 1) het inzaaien van de bermen met kruiden en wilde bloemen; 2) gefaseerd maaien; 3) laat in het seizoen maaien zodat planten kunnen groeien en zaden zich kunnen ontwikkelen, en maaien zodra de voedselbron voor insecten op is (de nectar); en tot slot 4) het subsidiëren van akkerrandenbeheer (agrariërs krijgen subsidie om de akkerranden in te zaaien met kruiden en wilde bloemen). Daarnaast wil de gemeente Aa en Hunze overgaan op maaien met ecokop, zodat insecten niet met het maaisel afgevoerd worden, en beheert de gemeente Heerlen bloemrijke graslanden door begrazing met schapen. Deze maatregelen zorgen allemaal voor een landschap rijk aan diversiteit. Ze zijn dus allemaal gericht op belevingswaarde van het gebied.

Binnen de gemeenten wordt ook veel rekening gehouden met cultuurhistorie, maar de connectie tussen cultuurhistorisch beheer en (nacht)vlinderbescherming wordt vrijwel niet gelegd. Binnen de geïnterviewde gemeenten is er vaak een afdeling voor natuur en een andere afdeling voor cultuurhistorie. Vaak zijn dat dus twee verschillende pijlers. In het geval van de gemeente Dronten ontbreekt cultuurhistorisch beheer, dus de combinatie tussen cultuurhistorisch beheer en vlinderbescherming is afwezig. Twee respondenten zien wel potentie in de koppeling van beide. Zo heeft gemeente Heerlen Kasteel Hoensbroek in beheer dat in een moerasgebied ligt, en daar is volgens Ron Theunisz wel potentie om de koppeling tussen cultuurhistorie en vlindermaatregelen te maken. Ook Pieter de Vries ziet potentie voor de gemeente Texel. Zo zijn er tuinwallen, schapenboeten en kolken op Texel die allemaal wel eens gunstig voor vlinders zouden kunnen zijn. Er worden dus wel cultuurhistorische maatregelen genomen die voor vlinders ook gunstig kunnen zijn, maar dit wordt vaak niet bewust gedaan. Binnen de gemeente Aa en Hunze geeft Janine Knol aan dat er vaak eerst naar cultuurhistorie wordt gekeken en daarna naar wat er mee zou kunnen liften aan soorten. Cultuurhistorische maatregelen zijn nauw verbonden met het argument belevingswaarde.

Voor nachtvlinders worden helemaal geen speciale maatregelen genomen. De algemene maatregelen die hierboven beschreven staan worden vaak ook als gunstig gezien voor nachtvlinders. Op Texel liften nachtvlinders mee op een kernkwaliteit van de gemeente, en dat is nachtelijke duisternis. Volgens Pieter de Vries is deze kernkwaliteit niet aangewezen voor nachtvlinders, maar vanwege het gebrek aan echte duisternis 's nachts in Nederland. Aangezien nachtelijke duisternis een kernkwaliteit is wordt het overal in meegenomen en wordt er steeds aan getoetst. Zo wordt er bijvoorbeeld gekeken naar straat- en sportveldverlichting, en hoe daar minder uitstraling gerealiseerd kan worden.

Er zijn drie gemeenten die speciale maatregelen nemen voor vlinders. Dit zijn de gemeenten Heusden (pimpernelblauwtjes), Heerlen (iepenpage) en de gemeente Dronten (vlindervriendelijke tuin). In Heusden zitten de pimperlblauwtjes, waarvoor de gemeente Heusden een belangrijke verantwoordelijkheid heeft genomen in het Convenant Pimpernelblauwtjes. Naast de eerder besproken algemene maatregelen wordt er gemaaid op tijden dat de vlinder niet vliegt en zodanig dat de gewone wegmier (concurrent van de

waardmier van de pimpernelblauwtjes) er niet van profiteert. Deze maatregelen worden genomen vanwege het voortbestaan van de soort en vanwege wettelijke verplichtingen om maatregelen te nemen (Habitatrichtlijn/Flora- en faunawet).

Volgens Ron Theunisz worden voor de iepenpage de volgende maatregelen genomen door de gemeente Heerlen: “We planten voor die soort heel wat iepen aan per jaar ... (en) dan proberen we ook rekening te houden met het snoeien van de iepen... het creëren van ruigte om de iepen heen zodat er meer bloemen komen is daar een onderdeel van”. Deze maatregelen vallen samen met het juridische argument dat de gemeente de iepenpage moet beschermen omdat deze genoemd wordt in de Flora- en faunawet.

Naast soortbeschermingsplannen maken gemeenten soms ook plannen voor de hele soortgroep vlinders. Zo zijn er voor dagvlinders speciale vlinderbanen aangelegd door de gemeente Dronten. Het gaat dan om de algemene vlindersoorten die daarvan profiteren. Er zijn planten neergezet die vlinders aantrekken. Mensen vinden deze planten ook mooi omdat ze lang en mooi bloeien. Hier gaat het dus opnieuw om belevingswaarde van het gebied, mensen genieten van de planten en van de vlinders. De gemeente Heerlen ondersteunt een soortgelijk initiatief vanuit de burgers voor een vlindervriendelijke begraafplaats.

5.3.4 Interpretatie

Opvallend is dat de argumenten die aangedragen worden voornamelijk liggen op het expressieve en cognitieve vlak. Expressief, omdat belevingswaarde erg belangrijk wordt gevonden door gemeenten. Burgers vinden dagvlinders leuk en daar worden (algemene) maatregelen voor genomen. Gemeenten vinden het belangrijk dat de stukken die ze beheren er mooi uitzien, en de maatregelen die ze nemen sluiten hierbij aan. Het zaaien van wilde bloemen en kruiden in berm en op graslanden draagt zeker bij aan hoe het landschap eruit ziet en het trekt vlinders aan. Dit zit dus sterk op de pastoraal arcadische benadering (belevingswaarde) en voor toeristische gemeenten is dit heel belangrijk.

Belevingswaarde is voor nachtvlinders het ‘probleem’, omdat nachtvlinders nauwelijks beleefbaar zijn. Dit wordt door vrijwel alle gemeenten aangegeven als een probleem, en ook als oorzaak waarom er geen maatregelen of beleid is gemaakt voor nachtvlinders en wel voor dagvlinders. Een enthousiast persoon wordt gemist voor

nachtvlinders die kan bijdragen aan belevingswaarde. Dit wordt aangegeven als oorzaak waarom er vrijwel niets voor gedaan wordt.

Een ander aspect dat daarvoor wordt aangemerkt ligt op het cognitieve vlak, er is vrijwel niets bekend over nachtvlinders binnen de gemeenten. Het is dus onbekend welke maatregelen geschikt zijn voor nachtvlinders. Capaciteit wordt ook aangehaald als argument waarom er niets gebeurt met nachtvlinders, dat gemeenten niet voldoende geld en mensen hebben om voor alle soorten iets te doen. Dit kan nog niet goed geplaatst worden binnen het huidige theoretisch kader. Algemene maatregelen voor meerdere soorten tegelijk liggen dan ook voor de hand, omdat voldoende ecologische kennis (functionele benadering) ontbreekt.

Daarnaast wordt biodiversiteit belangrijk gevonden. Dag- en nachtvlinders zijn een onderdeel van de biodiversiteit en ze hebben daar een functie in. Dat wordt door de meeste gemeenten onderkend en als reden gezien om (nacht)vlinders te beschermen. Dat zit sterk op het cognitieve vlak, omdat iedere soort een functie vervult in het ecosysteem. Welke functies ze precies hebben wordt niet genoemd voor nachtvlinders omdat deze kennis ontbreekt, maar het wordt wel onderkend. Dit argument zit dus veel meer op het cognitieve vlak dan het belevingswaardeargument, en dus meer op de functionele benadering. Een soortbeschermingsplan is de bijpassende maatregel en die wordt alleen voor dagvlindersoorten genomen. Deze plannen vallen onder de functionele benadering, omdat het om specifiek soortenbeheer gaat.

Slechts twee gemeenten benadrukken de intrinsieke waarde van dag- en nachtvlinders, dat ze er gewoon bij horen. Die zitten samen op het normatieve vlak, maar dit wordt door gemeenten niet zo breed gedragen als het cognitieve en het expressieve vlak. Aangezien belevingswaarde en biodiversiteit zo belangrijk gevonden worden voor dagvlinders zitten de gemeenten tussen de pastoraal arcadische en de functionele benadering in. Ze neigen iets meer naar de pastorale benadering omdat de maatregelen die ze nemen voornamelijk gericht zijn op alle soorten, en er zijn een aantal cultuurhistorische maatregelen waar vlinders van meeprofiten. Bovendien gaat het bij cultuurhistorische maatregelen vaak ook om de belevingswaarde van het hele gebied. Cultuurhistorie speelt dus een belangrijke rol in het gemeentelijk beheer, wat ervoor zorgt

dat gemeenten meer op de pastoraal arcadische benadering zitten dan op de functionele benadering voor dagvlinders.

Wat opvalt is dat gemeenten voor nachtvinders meer naar de functionele benadering neigen. Ook in hun argumenten waarom er voor nachtvinders geen plannen klaarliggen. Dan komen ze aan bij kennis en de ecologische functies in het ecosysteem. Want biodiversiteit wordt ook voor nachtvinders gebruikt, en er wordt juist aangekaart dat ze niet beleefbaar zijn, en dat de beleving van nachtvinders onderbelicht of onvoldoende aan bod komt. Dus het pastoraal arcadisch argument voor nachtvinders ontbreekt. Toch zitten de argumenten voor nachtvinders niet alleen in de functionele hoek aangezien maatregelen voor insecten in het algemeen ook voor nachtvinders gelden. En dat zijn dus algemene maatregelen voor alle soorten en maatregelen die ook cultuurhistorie instandhouden.

Het juridische argument om vlinders te beschermen wordt ook gebruikt, en dit argument kan niet geplaatst worden in het theoretisch kader. Dit aangezien er een wettelijke verplichting is tot beschermen, en niet vanuit het belang van bescherming. Het argument valt dus buiten de cognitief-normatief-expressieve waardeschaal.

5.4 Provincies

In deze paragraaf komen de argumenten van provincies aan bod. Ik begin met een positionering van de respondenten, gevolgd door de argumenten, daarna de maatregelen die de provincies nemen en tot slot de interpretatie.

5.4.1 Positionering

Er zijn bij vier verschillende provincies beleidsmedewerkers geïnterviewd. Dit bij de provincies Noord-Brabant (Simon Lavrijssen en Wiel Poelmans), Drenthe (Karin Uilhoorn), Flevoland (Edzard van de Water) en Limburg (Paul Voskamp). Bij de provincie Noord-Holland is ook geprobeerd mensen te benaderen voor een interview maar daar werd meteen doorverwezen naar Landschap Noord-Holland. Het ging bij alle geïnterviewde beleidsmedewerkers om mensen die zich niet alleen beleidsmatig met soorten bezighouden maar die zich vaak ook verantwoordelijk voelen voor soorten. In de stellingen kwam dit naar voren doordat het bestaansrechtargument samen met het

belevingswaardeargument drie keer voorkomt in de top twee van de stellingen (van de 8 in totaal).

5.4.2 Argumenten

Opvallend is dat alle provinciale beleidsmedewerkers spreken over biodiversiteit als argument om dag- en nachtvlinders te beschermen. Als biodiversiteit zou verdwijnen dan zal volgens Paul Voskamp de burger kritisch genoeg zijn om: “op een gegeven moment te ontdekken dat er iets mist”. Het behouden van biodiversiteit en de intrinsieke waarde van soorten zijn door de provincie Flevoland opgenomen als een belangrijke provinciale doelstelling. Alle soorten zijn een onderdeel van de biodiversiteit en daarom wordt biodiversiteit aangekaart als hetgeen dat beschermd moet worden, omdat iedere soort daar een rol in speelt. De status van soorten (in termen van zeldzaamheid en bedreiging) wordt ook door alle provincies aangehaald. De bedreigde en zeldzame soorten krijgen extra aandacht, omdat het verliezen van soorten niet past binnen het beschermen van biodiversiteit.

Ook alle respondenten spreken over belevingswaarde van dagvlindersoorten. Alleen dan voornamelijk in de communicatie naar burgers en vrijwilligers (Karin Uilhoorn). Dus er wordt niet zozeer gesproken binnen de provincie over belevingswaarde als argument voor het beleidsmatig beschermen van dagvlindersoorten, maar vooral naar buiten toe. Zo vindt Edzard van de Water het belangrijk dat bepaalde soorten beschermd worden omdat: “je daarmee draagvlak kunt creëren bij de burgers”. Wiel Poelmans raakt ook aan belevingswaarde omdat Noord-Brabant dagvlinders heeft gekozen als ambassadeurssoort en dat dit voor “veel sympathie van mensen” zorgde.

Een minder breed gedragen argument is het economisch potentieel van de belevingswaarde van soorten. Dit wordt aangegeven door twee provincies, namelijk Limburg en Drenthe. In Zuid-Limburg zitten veel bijzondere soorten, en dat geheel aan bijzondere soorten levert geld op: “in Zuid-Limburg is toerisme de belangrijkste economische motor” (Paul Voskamp). Het gaat dan dus wel om de belevingswaarde van het hele gebied, en niet zozeer om de belevingswaarde van vlinders alleen. In de wandelgangen van de provincie Drenthe wordt ook wel gesproken over recreatie en de economische waarde van natuur. Maar “dat is niet officieel ergens vastgelegd” (Karin

Uilhoorn). De koppeling tussen natuur en economie wordt vaak gezocht in Flevoland. Zo zit het cluster Natuur van de provincie bij de afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling, oftewel: “zodra er een ruimtelijke ontwikkeling is schuiven wij aan voor een gesprek...dus zit je aan tafel met ondernemers en dus heb je het ook voor het zeggen”. Bij andere provincies is dit veel minder het geval.

Naast biodiversiteit en belevingswaarde refereren drie respondenten aan de juridische status van dagvlindersoorten als argument voor bescherming. Wiel Poelmans verwoordt het als volgt: “(we) moeten ons houden aan Europese wet- en regelgeving ... Vanuit het Rijk zijn we verplicht om biodiversiteitsdoelstellingen te maken... realisatie van de EHS, het behouden en herstellen van natuurgebieden en leefgebieden voor vlinders past daarin”. Het juridisch kader speelt bij dagvlinderbescherming dus een grote rol. Daarnaast heeft iedere provincie een eigen soortenlijst (leefgebiedenbenadering) waar extra bescherming voor is.

De intrinsieke waarde van soorten is belangrijk voor drie provincies. Simon Lavrijssen vindt dat: “het provinciale beleid voor natuur toch wel geënt is op de *intrinsieke ecologische aspecten*” (mijn nadruk). Met intrinsieke aspecten wordt de waarde van biodiversiteit zelf bedoeld, dus vlinders beschermen omdat de natuur vlinders nodig heeft. Intrinsieke waarde van soorten wordt niet direct besproken binnen de provincie Drenthe, maar het speelt indirect wel een belangrijke rol. Want uiteindelijk probeert de provincie soorten toch te behoeden voor uitsterven “en omdat wij zien dat Drenthe daar *een zorgplicht* in heeft” (Karin Uilhoorn, mijn nadruk). Zorgplicht raakt hierbij aan de morele verantwoordelijkheid die wordt gevoeld om soorten te beschermen.

Een minder vaak gebruikt argument is dat dagvlinders een indicator zijn voor de kwaliteit van de natuur. Dit argument wordt gebruikt door twee provincies. Zo worden de hoogveensoorten in Drenthe zoals het veenbesblauwtje en de veenbesparelmoervlinder gezien als indicatorsoort van hoogveenterreinen in Drenthe. Daartegenover staat de provincie Flevoland, waar vlinders geen speciale indicatorfunctie vervullen aangezien vogels en planten dit al doen.

Opvallend is ook dat er voor nachtvlinders andere argumenten gebruikt worden dan voor dagvlinders. Zo wordt er door alle provincies aangegeven dat er voor nachtvlinders vrijwel geen juridisch kader aanwezig is, en zijn nachtvlinders bijna

afwezig op prioritaire lijsten en is er vrijwel geen specifiek beleid op gericht (Paul Voskamp). De wettelijke verplichting om nachtvlinders te beschermen is daarmee nihil. Daarnaast zijn alle provincies het erover eens dat er te weinig kennis is om nachtvlinders goed te kunnen beschermen: “Je kunt nog niet zeggen dit moet je doen om die nachtvlinder te beschermen, ... het is vooral het ontbreken van praktische mogelijkheden” (Paul Voskamp). Toch wordt er aangegeven dat er geen principiële keuze gemaakt is dat onooglijke grijze beestjes niet beschermd worden en mooie gekleurde vlinders wel. Terwijl in de provincie Flevoland expliciet is gekozen voor bepaalde soorten en dus niet voor andere soorten.

Het gebrek aan aandacht voor nachtvlinders heeft volgens drie provincies te maken met de aansprekendheid van soorten: “kun je voldoende aan het voetlicht brengen hoe bijzonder die beesten zijn en hoe belangrijk het is dat we dat behouden?” (Paul Voskamp). En Edzard van de Water geeft aan dat: “de mensen waar je voor werkt minder belangstelling hebben voor nachtvlinders. Zoogdieren en vogels zijn veel aantrekkelijkere groepen, dagvlinders ook. Maar nachtvlinders dat valt wat anders”. Nachtvlinders zijn dus minder beleefbaar, en dit wordt mede gezien als oorzaak van een gebrek aan beleid en beheer voor nachtvlinders.

Daarnaast mist er volgens twee respondenten een enthousiast persoon voor nachtvlinders: “bij ons in de provincie (is er) niet iemand waarbij het hartje sneller gaat kloppen van een ... nachtvlinder dus is er bij ons minder aandacht voor” (Edzard van de Water). Paul Voskamp haalt dit ook aan, je hebt iemand nodig die: “in staat is enthousiast aan het voetlicht te brengen hoe bijzonder dat beest is, ook al is die onooglijk”.

5.4.3 Maatregelen

Provincies verschillen nogal in de aanwezige maatregelen die ze nemen voor de bescherming van (nacht)vlinders. Zo zit Limburg heel sterk op soortbescherming, waar Flevoland sterk op habitatverbetering zit. Toch doen drie van de vier geïnterviewde provincies zowel iets met soortbescherming als met habitatverbetering. De provincies geven ook aan dat ze zelf vrijwel geen grond in beheer hebben, en dat ze vooral gaan over het subsidiëren van maatregelen die door terreinbeheerders en agrariërs genomen worden. De stukken die provincies zelf beheren komen vaak neer op wegbermen,

slootkanten en kleine stukjes natuur. Maatregelen worden door alle provincies getroffen, zowel binnen als buiten natuurgebieden.

Flevoland vindt soortenbescherming te specifiek en richt zich het liefst op meerdere soorten tegelijk: “maak het maar robuust en ga uit van soortgroepen... wij zijn eerder van de grootschalige natuur waar je de dynamiek op los kunt laten dan van de kleinere gebieden waar je aan gaat plaggen, knippen en zagen”, aldus Edzard van de Water. Het beheer van Flevoland komt vooral neer op een algehele verbetering van de biotoop, zodat er wat meer variatie in komt. Vlinders profiteren hier ook van zonder dat het een vlindermaatregel is. Oftewel: “Het liefst maken wij het terrein geschikt zodat de soort er zelf op af komt”. Deze maatregelen weerspiegelen de intrinsieke waarde van soorten, hetgeen is opgenomen in de provinciale doelstelling van Flevoland. Er zijn twee dagvlindersoorten waar subsidies voor gegeven worden, en dit komt voort uit de soortenlijst van de leefgebiedenbenadering die is opgesteld door de PSO (Platform Soortbeschermende Organisaties).

Opvallend is dat de provincies waar cultuurhistorisch beheer plaatsvindt (Drenthe, Limburg en Noord-Brabant) dit ook zien als positief voor vlinders. Paul Voskamp zegt daarover: “zeker in het cultuurlandschap (wordt) geprobeerd de soorten die aan dat cultuurlandschap gebonden zitten te beschermen. Heide is ook een vorm van cultuurhistorisch landschapsbeheer, en dit wordt gedaan vanwege twee redenen: “enerzijds om het cultuurhistorisch beeld van de heide terug te krijgen en aan de andere kant vanwege alle bijzondere soorten die van die habitats afhankelijk zijn” (Paul Voskamp). Vaak is “Herstel van het landschap ... ook een herstel van de biodiversiteit” (Wiel Poelmans). De argumenten om cultuurhistorisch landschap te beschermen en de argumenten om vlinders te beschermen gaan dus vaak samen.

Binnen natuurgebieden zijn leefgebiedplannen opgesteld waar deel-habitatplannen een onderdeel van zijn waar vlinders ook in voorkomen. Dus: “die grotere leefgebiedplannen hebben ook kun effect op vlinders, dus niet alleen de specifieke soortbeschermingsplannen” (Simon Lavrijssen). Van de maatregelen voor bedreigde soorten vlinders doen ook algemene soorten hun voordeel (Simon Lavrijssen, Karin Uilhoorn).

Alle provincies nemen maatregelen voor soorten die ze onder andere subsidiëren buiten de EHS. En dat is in het kader van de Groenblauwe diensten voor agrariërs. Hierbij krijgen agrariërs een subsidie voor kleine natuurbeschermende maatregelen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het onderhouden van houtwallen en om akkerrandenbeheer. Dit wordt gedaan door twee provincies. Naast de Groenblauwe diensten doen de provincies Noord-Brabant en Flevoland aan bermbeheer. Sinds Noord-Brabant de dagvlinder als ambassadeurssoort heeft gekozen probeert de provincie de bermen ecologisch te beheren. In Flevoland worden de wegbermen en vaarten ook meteen gezien als ecologische verbindingszone. Deze maatregelen zijn gekoppeld aan belevingswaarde en biodiversiteit.

Habitatverbetering is de belangrijkste maatregel voor dagvlinders, terwijl voor nachtvlinders vrijwel niets wordt gedaan. Nu wordt er vanuit gegaan dat nachtvlinders meeprofiteren van maatregelen die voor dagvlinders genomen worden. Er wordt door twee respondenten ook gezegd dat de algemene soorten achteruit gaan en dat daar ook iets aan moet veranderen. Het beschermen van alle soorten wordt belangrijk gevonden: “anders hebben we straks met succes het gentiaanblauwtje behouden ... maar zijn we de kleine vos kwijt”, aldus Paul Voskamp.

5.4.4 Interpretatie

Provincies vinden belevingswaarde en het behoud van biodiversiteit belangrijke argumenten voor dagvlinderbescherming. Daarmee worden voornamelijk het expressieve en het cognitieve vlak geraakt. Het gaat opnieuw om schoonheid, inheemsheid en genieten van vlinders door burgers, naast het argument dat ze een rol spelen in het ecosysteem. De status van soorten wordt daarbinnen als belangrijk aangemerkt, en zeker als het gaat om vlindersoorten die kenmerkend zijn voor de provincie (inheemsheid). Het belevingswaarde argument zit sterk op de pastoraal arcadische benadering, waar biodiversiteit onder de functionele benadering valt. De provincies nemen cultuurhistorische maatregelen, subsidiëren akkerrandenbeheer (beide pastorale maatregelen) en ze maken soortbeschermingsplannen om verlies van biodiversiteit tegen te gaan (functionele maatregel).

Vergelijkbaar met de gemeenten geven provincies aan dat belevingswaarde voor nachtvlinders ontbreekt, en wordt een enthousiast persoon voor nachtvlinders gemist. Daarmee zitten ook de provincies voor nachtvlinders sterker op de functionele benadering (nachtvlinders worden wel gezien als onderdeel van de biodiversiteit). Kennis wordt gemist waardoor provincies vrijwel geen maatregelen nemen voor nachtvlinders.

Binnen provincies speelt het economische argument ook mee. In de wandelgangen spreken mensen over belevingswaarde van gebieden en de economische potenties die dat heeft, toch is dit niet vastgelegd in beleid of beheer. De economische potenties die biodiversiteit heeft, met vlinders daar als onderdeel in, zitten op de functionele benadering (provincies verstrekken de subsidies). Vlinders hebben potentieel een economische functie, ze trekken meer toeristen aan. Toch wordt dit argument niet zo breed gedragen als biodiversiteit en belevingswaarde, en daarom weegt het iets minder zwaar mee.

Juridische argumenten komen ook aan bod, drie respondenten komen hier op terug. Wettelijke verplichtingen en afspraken die er liggen met het Rijk en Europa zijn een grote motivatie om iets aan soortbescherming te doen. Provincies behoren zich aan de wet te houden, en sommige soorten zijn door de wet beschermd. Onder andere door de eerder besproken wet- en regelgeving in Hoofdstuk 2. In dit geval zijn er geen raakvlakken met de cognitief-normatief-expressieve waardeschaal.

Flevoland zit als enige sterk op de primitieve wildernisbenadering. Het niet nemen van speciale maatregelen en het uitgaan van grootschalige natuur (robuust ecosysteem) met dynamiek erin sluit nauw aan bij deze benadering, oftewel bij bestaansrecht en de intrinsieke waarde van soorten. Ecologische processen staan daarbij centraal en er wordt het liefst niet ingegrepen in de natuur.

Het indicatorargument wordt door twee provincies gebruikt, en dit valt onder de functionele benadering. Dagvlinders vervullen in Noord-Brabant en Drenthe een indicatorfunctie. De indicatorfunctie van vlinders is vrij nieuw, voorheen (en nog steeds in Flevoland) waren vegetatie en vogels de enige indicatoren voor de kwaliteit van natuurgebieden en sinds kort is dat aan het uitbreiden met insecten zoals dagvlinders.

5.5 Het Rijk

Ik begin deze paragraaf met een positionering van de respondent bij het Rijk, gevolgd door beleid, argumenten en tot slot interpretatie. Ook publiceert het Rijk de Rode lijst dagvlinders, ondersteunt het Rijk het Meetnet dagvlinders (NEM: Netwerk Ecologische Monitoring), bepaalt het Rijk welke vlindersoorten er wettelijk beschermd worden en heeft het Rijk soortenlijsten voor de Leefgebiedenbenadering opgesteld, inclusief vlindersoorten. Daarnaast is het Rijk internationale verplichtingen aangegaan die besproken zijn in Hoofdstuk 2. Het Rijk heeft beleidsmatig dus veel met vlinders te maken, daarom ligt de nadruk op beleid voor bescherming en de argumenten die daarvoor gegeven worden. Er wordt een duidelijk onderscheid gemaakt in de argumenten van het Rijk en de persoonlijke argumenten van de respondent. De stellingen ontbreken hier omdat deze niet op volgorde zijn gelegd.

5.5.1 Positionering

Voor het Rijk is Edo Knegtering geïnterviewd. Hij is senior beleidsmedewerker bij de directie ‘Natuur Landschap en Platteland’ van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Hij houdt zich onder meer bezig met het nationale biodiversiteitsbeleid, soortenbescherming, rode lijsten en het dossier grote grazers in de Oostvaardersplassen.

5.5.2 Argumenten

De keuzen voor bescherming van soorten in Nederland zijn feitelijk al in ontwikkeling vanaf 1857, toen de eerste diersoort beschermd werd in Nederland (Van der Zande *et al.* 2010). De eerste vlindersoort werd pas in 1973 beschermd (onder de Natuurbeschermingswet 1967). Beschermingsmaatregelen die er nu voor bepaalde soorten bestaan zijn feitelijk de resultante van “wetshistorie in combinatie met: internationale afspraken; en tussentijdse beleidsplannen en wetswijzigingen” (Edo Knegtering). Al deze ontwikkelingen hebben ook betrekking op beschermingsmaatregelen voor vlinders. De precieze aanleiding of achtergrond van bepaalde beschermingsmaatregelen kan daarmee voor verschillende vlindersoorten weer anders zijn.

Er is gekozen voor dit beleid voor vlinders omdat: “we *het als beschaafd land* belangrijk vinden dat we onze biodiversiteit instandhouden. En daar hebben we doelstellingen over afgesproken, zowel internationaal als nationaal. En vlinders horen ook bij de biodiversiteit” (Edo Knegtering, mijn nadruk). Er wordt hier dus duidelijk een biodiversiteitsargument neergezet, maar wel in combinatie met een verantwoordelijkheidsgevoel (als beschaafd land) voor biodiversiteit. Er wordt daarbij ook geraakt aan het kader van internationale afspraken. Daarnaast komen de intrinsieke waarde van soorten en zeldzaamheid en bedreiging van soorten aan bod als belangrijke argumenten voor bescherming. De rodelijststatus van soorten wordt bij het zeldzaamheidargument ook gebruikt, alhoewel “de rodelijststatus van een soort nog geen garantie is voor bescherming van die soort... Er staan ongeveer 3300 soorten op een rode lijst, maar er zijn veel minder dan 3300 soorten beschermd. Rode lijsten hebben vooral een indicatorfunctie en geven aan hoe gaat het met de natuur en dan met specifieke soorten in het bijzonder. Maar een rodelijststatus van een soort kan wel een argument zijn om extra dingen voor een soort te doen” (Edo Knegtering).

Opvallend is dat het Rijk voor dagvlinders meer doet dan voor nachtvlinders, zo financiert het Rijk wel het periodiek opstellen van een rode lijst voor dagvlinders en een meetnet (NEM) om ze te monitoren, waar ze dit niet doen voor nachtvlinders (zie ook Hoofdstuk 2). Er is daarnaast meer soortbeschermend beleid voor dagvlinders dan voor nachtvlinders (zie ook Bijlage 1). Vanuit het oogpunt van behoud en duurzaam gebruik van biodiversiteit vindt het Rijk in principe alle soorten even belangrijk, maar gekeken naar de soortbeschermingsplannen en de soortenlijsten onder de leefgebiedenbenadering zijn er blijkbaar processen geweest die ertoe geleid hebben dat dagvlinders prominenter aanwezig zijn in het beleid dan nachtvlinders.

Volgens Edo Knegtering persoonlijk heeft het er waarschijnlijk mee te maken dat dagvlinders een spectaculairder onderdeel zijn van biodiversiteit qua schoonheid en zichtbaarheid en omdat ze – mede daardoor - meer in de aandacht staan dan nachtvlinders. Wat volgens hem persoonlijk ook heel belangrijk is: “of mensen of organisaties zich druk maken over een soort of niet, en ik denk dat zichtbaarheid daar heel belangrijk in is. En dan gaat het om de zichtbaarheid en kleurenrijkdom en lichaamsvorm van dagvlinders... (dit) kan wel een reden zijn waarom mensen zich eerder

druk maken over een dagvlinder dan over een nachtvlinder. Dat is ook een reden waarom er een Vlinderstichting is, en waarom mensen in andere landen zich hier ook druk over maken. En waarom er toen besloten is om dagvlinders in de Habitatrictlijn te stoppen en dan één nachtvlinder. Veel nachtvlinders zijn ook wat saaier gekleurd, vaak bruin. Dus ik denk dat dit op de achtergrond meespeelt. Maar dat is dus geen officieel beleidsstandpunt of beleids criterium, maar mijn persoonlijke inschatting”. Voor het Rijk speelt belevingswaarde dus geen rol in termen van beleid. Maar: “het is nu eenmaal zo dat bepaalde groepen mensen zich drukker maken om een soort dan anderen, en die laten ook meer van zich horen dan anderen, en daar wordt weer meer naar geluisterd. En dat is deels afhankelijk van de aard van het beestje”.

Over soorten (zoals dagvlindersoorten) waar organisaties (maar ook individuen en wetenschappers) zich sterk voor maken wordt veel kennis verzameld, en dit kan ook meehelpen in het beschermen van die soortgroep. Het ontbreken van deze kennis helpt dus niet in het wettelijk beschermd krijgen van een soort of soortgroep. Daarnaast oefenen organisaties en individuen invloed uit voor de bescherming van ‘hun’ soort (of soortgroep), en op die manier kan een soort op de politieke agenda komen te staan. Soortenlijsten voor wettelijke bescherming komen voort uit een heel samenspel van krachten en vaak gaan er jarenlange processen aan vooraf. Uiteindelijk hebben dit soort processen ertoe geleid dat dagvlinders prominenter beschermd worden dan nachtvlinders, omdat er voor dagvlinders kennelijk meer draagvlak is onder mensen dan voor nachtvlinders.

Hij geeft ook aan dat zodra ervoor gekozen is een soort te beschermen dat dit ook beperkingen oplevert voor de vrijheid van anderen. “Dus als je een gebied voor een soort beschermt, dan betekent dit dat daar bepaalde dingen niet mogen. En dat betekent dus ook dat je een goed verhaal moet hebben. En je hebt dat blijkbaar beter voor soorten die wat meer draagvlak hebben dan voor soorten die wat minder draagvlak hebben. Ik denk dan dat er voor nachtvlinders wat minder draagvlak is, omdat er kennelijk minder mensen zijn die zich daar druk over maken”.

Momenteel wordt er gewerkt aan de integratie van de Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet in een nieuwe Natuurwet. Het zou dus kunnen dat de

beschermde status van vlindersoorten over een paar jaar weer is veranderd. Maar dat proces is nog steeds gaande, dus een uitkomst is er nog niet.

Aan nachtvlinderbescherming doet het Rijk niet zoveel, toch zou het kunnen dat er wel het nodige gebeurt rondom nachtvlinders in het kader van fytosanitaire (bestrijding) regelgeving. Vanwege hun rupsen worden nachtvlindersoorten in sommige gevallen aangemerkt als schadelijke soort, bijvoorbeeld de eikenprocessievlinder. Dan worden nachtvlindersoorten dus niet beschermd maar juist actief verdelgd.

Persoonlijk vindt Edo Kneegtering biodiversiteit in brede zin belangrijk en daarbij lijkt het hem zinvol om vooral te kijken naar processen die biodiversiteit achteruit laten gaan, en als je daarnaar kijkt dan zullen er voordelen ontstaan voor het hele ecosysteem. Toch is het niet zo dat alleen algemeen beheer afdoende is, je moet wel: “blijven kijken hoe het gaat, dat je niet de ogen sluit”. Blijven meten vindt hij daarbij belangrijk.

5.5.3 Maatregelen

Opvallend is dat het Rijk heel sterk op biodiversiteit zit en dat officieel iedere soort even belangrijk is, ook al wordt er voor sommige soorten meer gedaan dan voor anderen. Er zijn zes dingen die het Rijk beleidsmatig doet voor de bescherming van soortgroepen zoals vlinders (zie ook: Van der Zande *et al.* 2010). Het beheer en de uitvoering van onderstaand beleid wordt in de meeste gevallen niet door het Rijk zelf gedaan maar door lagere overheden zoals provincies, gemeenten en terreinbeheerders.

- 1) “Algemeen” beleid (milieubeleid, ruimtelijk beleid, infrastructuurbeleid, landbouwbeleid), dus allerlei beleid dat randvoorwaarden creëert voor dieren en planten, dus ook voor vlinders (Van der Zande *et al.*, 2010). Dit gaat bijvoorbeeld om het reguleren van de ruimtelijke inrichting;
- 2) De Ecologische Hoofdstructuur (EHS): een stimulans vanuit de overheid voor behoud en beheer van allerlei gebieden waarvan - indirect - ook vlinders kunnen profiteren (via een aantal van de (±)60 beheertypen die opgesteld zijn);
- 3) De Leefgebiedenbenadering, een instrument dat voor de soortenbeschermingsplannen in de plaats is gekomen. Deze benadering wil voor meerdere soorten tegelijk dingen doen en vlinders maken daar deel van uit.

Provincies kunnen maatregelen nemen voor de soorten die op de lijsten (met kleurcodes “oranje” of “rood”) van de leefgebiedenbenadering staan. Het Rijk stelt hiervoor geld beschikbaar;

- 4) Nationale soort- en gebiedswetgeving (Flora- en faunawet 1998 en de Natuurbeschermingswet 1998; hierin wordt onder meer de EU Habitatrichtlijn geïmplementeerd (waaronder de vlindersoorten op bijlage II en IV van deze richtlijn), waardoor een aantal vlindersoorten en/of hun leefgebieden specifiek beschermd worden. Deze wetgeving heeft consequenties voor toegestane ingrepen in natuur en landschap of voor toegestane handelingen met individuen: dit betekent dat er rekening gehouden moet worden met soorten door middel van gedragscodes, of dat een ontheffing of vergunning aangevraagd moet worden om een ingreep in hun leefgebieden te mogen doen of om handelingen te mogen verrichten met individuen van soorten (bijvoorbeeld vangen of opzetten). Dit staat ook in Hoofdstuk 2;
- 5) Het periodiek laten opstellen van een voorstel voor een rode lijst voor dagvlinders door DVS onder een begeleidingscommissie van onder meer het Rijk (CBS) en het publiceren van de officiële rode lijst door het ministerie;
- 6) Het Netwerk Ecologische Monitoring (NEM): een instrument waarin gegevens van natuurorganisaties zoals DVS worden aangeleverd, en waar het CBS die omzet in populatietrends en grafieken (Van der Zande *et al.*, 2010). Het Rijk ondersteunt via het NEM ook een meetnet voor dagvlinders (NEM, 2011).

5.5.4 Interpretatie

Het Rijk zit sterk op het biodiversiteitsargument wat wijst in de richting van de functionele benadering. Daarnaast worden de zeldzaamheid en bedreiging van een soort heel belangrijk gevonden, ook al betekent de aanwezigheid van een soort op een Rode lijst niet meteen dat die soort ook beschermd wordt. De intrinsieke waarde van soorten is ook genoemd, maar dat kwam niet zo sterk naar voren als de twee hiervoor genoemde argumenten. Het Rijk neigt dus naar de functionele benadering, waar biodiversiteit heel belangrijk gevonden wordt. Dit terwijl alle soorten (biodiversiteit) officieel allemaal even belangrijk gevonden worden, en dat duidt meer op de pastoraal arcadische benadering.

Toch is er niet dezelfde mate van bescherming voor alle soorten door het Rijk. Er zijn soortbeschermingsplannen die meer richting de functionele benadering gaan. Daarnaast wordt een verantwoordelijkheid voor biodiversiteit gevoeld. Dat sluit goed aan bij de primitieve wildernisbenadering. Alle benaderingen worden daarmee geraakt door het Rijk in de argumentatie en maatregelen voor bescherming.

Het juridisch kader wordt als extra argument gebruikt om te beschermen (Europese / internationale wet- en regelgeving), maar dit kan nog niet geplaatst worden in het huidige theoretisch kader. Ook de ondertekening van verschillende internationale conventies / verdragen zorgen voor een internationaal juridisch kader voor bescherming van (nacht)vlindersoorten waar Nederland zich aan dient te houden. Dit wijst op een 'verplichtingen tot bescherming' wat zou passen bij het juridische argument. Daarnaast zijn er soortspecifieke maatregelen in het beleid opgenomen wat wijst op de functionele benadering. Het algemene beleid zit juist op de pastoraal arcadische benadering, omdat daarbij de nadruk ligt op alle soorten. De EHS zit juist op de primitieve wildernisbenadering, omdat het mede gaat om het aanwijzen van gebieden voor bescherming mede op basis van soorten. Het laten opstellen van een Rode lijst heeft betrekking op specifieke soorten en valt daarmee onder een functionele maatregel.

5.6 BCE en EU

In deze paragraaf zet ik uiteen welke argumenten voor dag- en nachtvlinderbescherming er op Europees niveau gebruikt zijn door de EU en de BCE. Ik begin met de positionering van de respondenten en hun organisatie binnen het Europese niveau gevolgd door de argumenten die ze gebruiken op professioneel en persoonlijk vlak, en tot slot de interpretatie. Maatregelen ontbreken hier, omdat de BCE en de EU zelf geen beheermaatregelen nemen.

5.6.1 Positionering

Er zijn twee interviews gedaan met mensen die zich op Europees niveau bezig houden met vlinderbescherming, namelijk met Sue Collins (beleidsdirectrice van BCE) en met Anna Barnett (hoofd van de sector Milieu en Landbouw van Unit B1 binnen de DG Environment (Directoraat Generaal) van de Europese Commissie).

De BCE richt zich vooral op economische sectoren die biodiversiteit negatief beïnvloeden, bijvoorbeeld landbouwsystemen. Nu richten ze zich op Europees niveau op landbouw (in het bijzonder de CAP Reform), en op energie met daarbinnen onderwerpen zoals klimaatverandering. Daarnaast staan biodiversiteit, natuur en leefomgeving hoog op de agenda van de BCE. Maatregelen worden door de BCE niet zelf genomen, ze proberen meer de EU te beïnvloeden zodat er wet- en regelgeving ontstaat die positief is voor vlinders.

Van de EU kan geen duidelijk beeld geschetst worden, omdat er maar één persoon geïnterviewd is die zich onder andere bezighoudt met indicatoren voor de kwaliteit van landbouwgebieden. Er is ook iemand van de sector Biodiversiteit (milieu Unit B2) benaderd, maar helaas heeft dat niet geleid tot een interview. De EU doet wel aan soortbescherming van (nacht)vlinders. Dit is meer besproken in Hoofdstuk 2. Het gaat dan alleen om wet- en regelgeving, het naleven daarvan ligt bij de lidstaten zelf en daar wordt ook op gelet door organisaties zoals DVS in Nederland.

In de top twee van de stellingen op het Europese niveau (BCE en de EU samengenomen) scoort het bestaansrechtargument het hoogst (4 of 2). Dit laat een grote betrokkenheid zien bij de bescherming van (nacht)vlinders op Europees niveau.

5.6.2 Argumenten

Sue Collins Beleidsdirectrice van BCE gebruikt drie argumentatielijnen voor de bescherming van (nacht)vlinders naar de EU: 1) ethisch, 2) economisch, en 3) emotioneel. 1) Onder ethische argumenten verstaat ze: het bestaansrecht van soorten, dat we als mens verantwoordelijk zijn voor biodiversiteit. Dat biodiversiteit een intrinsieke waarde van zichzelf heeft, naast wat het voor mensen zou kunnen betekenen.

2) Onder economische argumenten verstaat ze ecosystemendiensten van (nacht)vlinders zoals bestuiving. Daarnaast zorgen meer vlinders in een terrein voor een hogere kwaliteit van de leefomgeving en ook voor recreatie. Vlinders hebben een sleutelrol in een veerkrachtig ecosysteem, wat vitaal is voor het lange termijn welzijn van mensen. Ze zijn ook een belangrijke indicator van de gezondheid van de leefomgeving, en ze geven belangrijke zaken aan zoals klimaatverandering. Daarnaast zijn ze een

belangrijke voedselbron voor vogels. Zonder vlinders en hun rupsen kunnen vogels niet overleven.

3) Tot slot verstaat ze onder emotionele argumenten: dat natuur belangrijk is voor onze emotionele gezondheid. Als we natuur verliezen dan zorgt dat voor somberheid en bedreefdheid. De kwaliteit en het voortbestaan van menselijk leven is in gevaar als er op de lange termijn een achteruitgang is in ons milieu. Daarnaast ondermijnt zo'n achteruitgang de stabiliteit en veiligheid van ons welzijn.

Dezelfde drie typen argumenten gebruikt de BCE voor nachtvlinders, alleen spelen nachtvlinders een grotere rol in bestuiving (economisch) en dat benadrukken ze voor nachtvlinders dan ook meer. Een ander verschil is dat dagvlinders zichtbaarder zijn omdat ze overdag vliegen, daarom krijgen ze ook meer aandacht (emotioneel). Daarover zegt Sue Collins ook dat nachtvlinders daarentegen aangetrokken worden door licht in het donker, en dat ze alleen bekeken worden door geïnteresseerden en door specialisten.

Een ander verschil is dat er meer data beschikbaar is voor dagvlinders dan voor nachtvlinders, dit verschil betekent dat de achteruitgang van dagvlinders beter in kaart is gebracht en dat er meer bewijs is voor de indicatorfunctie van dagvlinders dan voor nachtvlinders. Anna Barnett noemt dit ook, zij gebruikt binnen de EU alleen het indicatorargument voor dagvlinders, nachtvlinders komen daar nog niet aan bod. De kennis die beschikbaar is over dagvlinders wordt hiervoor gebruikt. Er is minder kennis beschikbaar over nachtvlinders, en daarom worden die vrijwel niet besproken in deze context. Dat zou veranderen als er wel voldoende kennis beschikbaar zou zijn en als ze daadwerkelijk een goede graadmeter zijn voor landbouwbiodiversiteit.

Waar Sue Collins veel verschillende lijnen van argumenten bij elkaar brengt en gebruikt op Europees niveau, daar gebruikt Anna Barnett verschillende argumenten voor dagvlinderbescherming in verschillende contexten. Het indicatorargument gebruikt ze binnen de context van kwaliteitsindicatoren voor landbouwgebieden. Daarmee refereert ze aan het feit dat er slechts één volledig operationele indicator is die gerelateerd is aan de status van landbouwbiodiversiteit, de weidevogelindicator. Volgens haar is dat een probleem, omdat weidevogels niet alle biodiversiteit bedekken in landbouwgebieden. Dagvlinders zijn een graadmeter voor de gezondheid van verschillende delen van het ecosysteem, bijvoorbeeld voor halfnatuurlijke graslanden. Dus het belang van het

beschermen van dagvlinders gaat voor Unit B1 verder dan het beschermen van dagvlinders alleen (Anna Barnett).

Binnen de EU wordt er ook wel gepraat over schoonheid van dagvlinders en hoe er vroeger veel meer dagvlinders te zien waren dan nu. Toch zijn dit argumenten die zich afspelen in de wandelgangen, en niet in de administratieve discussies. Daarnaast komt het voor dat mensen die geïnteresseerd zijn in landbouw, niet meteen geïnteresseerd zijn in dagvlinders. Dan komt het indicatorargument weer naar voren om aan te geven dat dagvlinders meer laten zien van het milieu dan alleen zichzelf (en dat juist dagvlinders daarvoor gebruikt moeten worden).

Volgens Sue Collins wordt biodiversiteit ondergewaardeerd in economische en sectorale besluitvorming, terwijl het daar volgens de BCE veel potenties in heeft: “Wij proberen de status van dag- en nachtvlinders te verbinden aan huidig landgebruik en management” (Sue Collins, mijn vertaling). Dit argument wordt ook gebruikt door Anna Barnett, dus dat geeft wel aan dat de EU goed bereikt wordt met dit argument voor dagvlinders. Het enige verschil is dat nachtvlinders in de EU nog geen soortgelijke functie toebedeeld krijgen.

Anna Barnett zit professioneel gezien vooral op het indicatorargument voor landbouwgebieden, maar persoonlijk heeft ze veel raakvlakken met de professionele argumenten van Sue Collins. Zo refereert ze in haar persoonlijke mening aan bestaansrecht van soorten (zowel dag- als nachtvlinders) dat voor haar het belangrijkste is, naast de bestuiving die ze doen en de schoonheid van dagvlinders. Ze geeft aan dat ze het betreurt dat er economische argumenten nodig zijn in termen van ecosysteemdiensten om collega's te overtuigen van het belang van biodiversiteit en vlinders. Volgens haar voelen milieubeschermers vaak de druk om economische rechtvaardiging te zoeken voor de bescherming van biodiversiteit en dus ook van vlinders, terwijl het voor haar helder is dat biodiversiteit beschermd moet worden vanwege het bestaansrecht ervan. Zo raakt ze aan alle argumenten die in mijn theoretisch kader voorkomen, en is het duidelijk dat er een groot verschil zit tussen haar persoonlijke en professionele argumenten.

Sue Collins geeft aan dat het voor haar persoonlijk emotioneel belangrijk is om de natuur te zien opbloeien: “ik geniet ervan als ik dagvlinders zie vliegen, en het is voor mij een bevestiging van de gezondheid van de natuur”. Het uitsterven van dagvlinders wil ze

voorkomen, omdat ze wil dat haar kinderen kunnen zien hoe mooi ze zijn: “Ik wil dagvlinders behouden voor toekomstige generaties. Dagvlinders worden te weinig gezien in steden en in gebieden waar intensieve landbouw is. Kinderen weten daardoor niet wat ze missen aan dagvlinders en natuur”. Voor nachtvlinders ligt de persoonlijke belevingswaarde wat lager, omdat ze die minder vaak ziet: “Ik geef ze daarom zelf minder aandacht, ook al weet ik dat ze ook intrinsieke waarde hebben en ze ook economisch gezien belangrijk zijn. Ze zijn nu eenmaal minder zichtbaar”. Ze zegt hierover: “nachtvlinders hebben het minder goed getroffen, omdat ze niet zo mooi zijn als dagvlinders. ... Maar het bestaansrechtargument geldt voor haar voor de gehele biodiversiteit- schoonheid is een extra voordeel dat dagvlinders hebben”. De aibaarheid van dagvlinders wordt door haar duidelijk als voordeel gezien. Hiermee zit ze zelf sterk op belevingswaarde (en in mindere mate voor nachtvlinders) en daarmee op de pastoraal arcadische benadering.

5.6.3 Interpretatie

Het ethische argument van Sue Collins valt in mijn theoretisch kader onder het normatieve vlak. Dat wij als mensheid een morele verantwoordelijkheid hebben voor biodiversiteit, en dat vlinders (als onderdeel van biodiversiteit) een intrinsieke waarde van zichzelf hebben past hier goed bij. Het ethische argument valt dus onder de primitieve wildernisbenadering.

De economische argumenten die Sue Collins gebruikt vallen allemaal onder het cognitieve vlak. Dit vlak wordt duidelijk geraakt met argumenten dat vlinders ecosysteemdiensten vervullen, de ecologische veerkracht van het ecosysteem verhogen, een indicator voor de leefomgeving zijn, en dat ze een voedselbron voor vogels zijn. Deze argumenten vallen dus allemaal onder de functionele benadering, waar alleen het ecosysteem argument een economische waarde heeft in mijn theoretisch kader.

De emotionele argumenten van Sue Collins zitten heel sterk op belevingswaarde, en dus wat vlinders betekenen voor mensen. Het expressieve vlak wordt hierbij geraakt, omdat het mensen volgens BCE emotioneel raakt als ze vlinders zien. Dit past goed bij de pastorale arcadische benadering, aangezien daar het expressieve vlak op dezelfde manier wordt geraakt. Voor dagvlinders kan de BCE dan ook niet in één van de drie theoretische

benaderingen geplaatst worden. Voor nachtvlinders ligt het anders, omdat die een kleinere belevingswaarde hebben en door minder mensen echt worden bekeken. En ze hebben volgens BCE een grotere rol in bestuiving wat de professionele argumenten van de BCE voor nachtvlinderbescherming iets dichterbij de functionele benadering brengt.

Sue Collins gebruikt persoonlijk vooral belevingswaardeargumenten. Het willen zien dat de natuur opbloeit waar vlinders bij horen. Daarnaast wil ze vlinders behouden voor de toekomstige generatie, zodat haar kinderen kunnen zien hoe mooi vlinders zijn. Dit argument valt ook onder het expressieve vlak, omdat de natuur ook waardevol is voor toekomstige generaties die er dan in de toekomst van kunnen genieten. Dit argument valt onder de natuur als reservoir en dan de immateriële functies van de natuur die behouden moeten blijven (vlinders zodat de volgende generatie er ook van kan genieten). Beide argumenten zitten dus sterk op het expressieve vlak dat onder de pastoraal arcadische benadering valt.

Het argument dat binnen de EU door Anna Barnett gebruikt wordt zit voornamelijk op de indicatorfunctie van dagvlinders. Daarnaast wordt er binnen de EU gesproken over ecosysteemdiensten, dat samen met de indicatorfunctie heel sterk raakt aan het cognitieve vlak en dus aan de functionele benadering. Terwijl Anna Barnett persoonlijk heel sterk zit op bestaansrecht van soorten gevolgd door belevingswaarde. Daarmee zit ze persoonlijk meer op het normatieve en op het expressieve vlak dan op het cognitieve. Ze betreurt het dat milieubeschermers zich richten op economische argumenten omdat het voor haar vanzelfsprekend is dat biodiversiteit beschermd moet worden omdat het bestaansrecht heeft. Persoonlijk zit ze dus sterk op de primitieve wildernisbenadering en in iets mindere mate op de pastoraal arcadische benadering.

6. De Vlinderstichting

In dit hoofdstuk ga ik dieper in op de argumenten die DVS uitdraagt naar de verschillende niveaus toe. Ik bespreek de volgende niveaus: de achterban, terreinbeheerders, gemeenten, provincies, het Rijk, en tot slot BCE samen met de EU. Eerst volgt een positionering van DVS ten opzichte van de andere actoren, gevolgd door de argumenten die gebruikt worden per niveau, voorgestelde maatregelen en tot slot de interpretatie.

6.1 Positionering

DVS is een organisatie die zich professioneel bezighoudt met de bescherming van zowel dag- als nachtvlinders. Zij hebben contacten met alle hiervoor besproken niveaus. Het is een stichting die draait op de giften van donateurs, subsidies van de overheid en de acquisitie van projecten bij overheden en terreinbeheerders. De volgende mensen zijn geïnterviewd voor DVS: Theo Verstrael (statutair directeur), Kars Veling (projectleider en woordvoerder naar de pers), Henk de Vries (senior projectleider daarnaast betrokken bij strategie van de organisatie), Dick Groenendijk (projectleider) en Chris van Swaay (senior projectleider). De respondenten hebben vaak naast vlinders een brede interesse voor de hele natuur. Ze hebben veel kennis van dagvlinders, en Dick Groenendijk is daarnaast gespecialiseerd in macronachtvlinders.

Bij de stellingen scoort de organisatie het hoogst op belevingswaarde met een frequentie van vijf (6 of 3) in de top twee van de stellingen, waar bij de persoonlijke mening de functionele argumenten (1 of 5) het hoogst scoren met een frequentie van vijf in de top twee.

6.2 Argumenten

In deze paragraaf kijk ik per niveau naar de argumenten die gebruikt worden voor dag- en nachtvlinderbescherming, van de achterban tot aan de EU. Er is gevraagd naar de contacten die respondenten zelf met de verschillende niveaus hebben, en welke argumenten zij gebruiken als representant van DVS naar de betreffende lagen toe. Alle respondenten hebben contact met alle niveaus op het Europese niveau na. Dat heeft ertoe geleid dat er voor de EU en de BCE samen twee respondenten overbleven (Chris van

Swaay en Theo Verstrael), aangezien de andere respondenten niet met beide instanties te maken hebben, en dus in mindere mate inzicht hebben in de gebruikte argumenten.

6.2.1 Achterban

Waar alle respondenten het over eens zijn is dat de achterban geïnteresseerd is in vlinders. Doordat het onze achterban is nemen we impliciet aan dat “mensen geïnteresseerd zijn in vlinders en dat ze vlinders belangrijk vinden” (Chris van Swaay). Theo Verstrael sluit hierbij aan door te zeggen: “De achterban heeft al doordat ze donateur of waarnemer zijn een impliciete erkenning van de intrinsieke waarde, want anders zijn ze niet actief voor ons”. Intrinsiek betekent hier belangrijk, mensen vinden vlinders belangrijk anders zijn ze niet actief voor DVS.

Opvallend is dat bestaansrecht van soorten door alle respondenten genoemd wordt als argument naar de achterban toe. Volgens Henk de Vries komt dit onder andere in het blad Vlinders naar voren. Volgens Theo Verstrael is het bestaansrecht van soorten juist hetgeen de achterban met elkaar verbindt (dat klopt niet geheel met de resultaten die verkregen zijn bij de achterban, daarbij werd belevingswaarde van dagvlinders het vaakst genoemd, terwijl het bestaansrechtargument het hoogst scoorde bij de stellingen). Dit is dan ook een belangrijk argument. De missie van DVS is dat vlinders thuishoren in ons land, en dat ze een belangrijk onderdeel zijn van onze omgeving (Chris van Swaay). Kars Veling beaamt dit argument en hij wijst daarbij op de verantwoordelijkheid die mensen hebben voor vlinders: “Wij vinden dus dat waar vlinders thuishoren ze ook te vinden moeten zijn, *en wij moeten ze dat thuis dan ook geven*” (mijn nadruk). Verder zegt hij: “... wij hebben ervoor gezorgd dat ze erg bedreigd zijn, ... en wij hebben dan ook de *verantwoordelijkheid* dat ze er weer bovenop komen” (Kars Veling, mijn nadruk). Dick Groenendijk benadrukt ook deze verantwoordelijkheid.

Daarnaast is het opvallend dat er een tweetal aan argumenten is waar de respondenten het niet over eens zijn of ze wel of niet naar de achterban gebruikt worden. Dit betreft belevingswaarde en de functies die vlinders vervullen.

Waar volgens Chris van Swaay en Kars Veling belevingswaardeargumenten naar de achterban niet veel gebruikt worden, zegt Henk de Vries hierover dat DVS met haar achterban deelt dat: “wij vlinders leuk vinden. En dat is ons gemeenschappelijke

uitgangspunt, het aabare en het mooie”. Belevingswaarde wordt zeker voor kinderen gebruikt, want die moet je “vooral aanspreken op hun verbazing voor het verschijnsel vlinder. Dus meer wat is een vlinder, hoe ziet het leven van een vlinder eruit, wat doet hij? En dan heb je het heel erg over wat is er leuk en interessant aan vlinders, en wat vertelt een vlinder ons” (Henk de Vries). Theo Verstrael is het hiermee eens en voegt eraan toe dat vlinders voor de achterban: “heel leuk en mooi om naar te kijken” zijn. Dit gaat vooral over dagvlinders, twee respondenten geven aan dat schoonheid veel minder speelt voor nachtvlinders dan voor dagvlinders, dit vanwege de grotere afstand van mensen tot nachtvlinders. Wat wel meespeelt bij belevingswaarde is volgens Chris van Swaay: “het argument spannend en het ontdekken van een nieuwe wereld”. Het gaat dan duidelijk om een andere beleving dan schoonheid. Alleen Theo Verstrael noemt schoonheid als argument voor nachtvlinders met als kanttekening dat je er alleen naar moet leren kijken. Waar het voor nachtvlinders op neerkomt is ze meer bekendheid geven op verschillende niveaus, drie respondenten zijn het hierover eens. “We zijn dus meer bezig om nachtvlinders op de kaart te zetten dan dat er al daadwerkelijk veel gebeurt met nachtvlinders”, aldus Chris van Swaay.

Het tweede argument waar niet alle respondenten het over eens zijn is het meer technische argument dat “vlinders een indicator zijn van biodiversiteit, van kwaliteit van natuur” (Henk de Vries). Dick Groenendijk sluit daarbij aan door te zeggen: “als je meer vlinders hebt dan heb je ook meer bijen en gewoon meer diversiteit, meer van alles”. Waar Dick Groenendijk en Henk de Vries dit argument wel naar de achterban zien gaan, is dat volgens Theo Verstrael anders: “Het gaat niet over biodiversiteit, indicatoren of iets dergelijks abstracts. Want dan hebben we het gevoel dat we over ze heen praten, we willen vlinders naar het hart toebrengen”. Waar het gaat over indicatoren gaat het over dagvlinders, een nachtvlinder als indicator wordt niet genoemd.

Een argument dat naar voren kwam tijdens de Landelijke Dag voor donateurs en vrijwilligers van DVS op zaterdag 5 maart 2011 was het behouden van soorten voor ‘onze kinderen’, zodat zij er in de toekomst ook van kunnen genieten. Dit argument kwam tijdens de interviews niet naar voren, maar dit werd tijdens de Landelijke Dag wel duidelijk genoemd.

Bedreiging en kwetsbaarheid van vlinders wordt door drie respondenten ook als argument gezien naar de achterban. Om de kwetsbaarheid in kaart te brengen worden trends uiteengezet, wat een argument is naar de achterban volgens twee respondenten. Volgens Henk de Vries zijn trends het hoofdargument naar de achterban toe. Tijdens de Landelijke Dag werd dit ook gebruikt, veel grafieken werden getoond met een neergaande trend van populaties. Vrijwilligers lopen vlinderroutes voor DVS en die lopen ze om trends te kunnen bepalen. Vlinderroutes zijn (nog) niet aanwezig voor nachtvlinders, en nachtvlindertrends staan nog in de kinderschoenen. Een gebrek aan kennis en het ontbreken van een Rode lijst speelt hier een grote rol bij. Wel wordt er volgens drie respondenten al naar de achterban gecommuniceerd dat macronachtvlinders bedreigd zijn.

Henk de Vries geeft het volgende aan: “We werken nog niet zoveel aan nachtvlinderbescherming, we werken meer aan het bekendheid geven aan het verschijnsel nachtvlinder”. Dit wordt genoemd door drie verschillende respondenten. Henk de Vries geeft aan dat “heel veel werk aan nachtvlinders is gericht op: biodiversiteit; op het leren herkennen van nachtvlinders; het bekendmaken of soorten er wel of niet zijn”. Chris van Swaay noemt verder het meenemen van nachtvlinderwaarnemingen op vlindernet; informatie over nachtvlinders op de website van DVS te zetten (Chris van Swaay); en door nachtvlindernachten te organiseren. Deze maatregelen/acties zijn allemaal gericht op het enthousiast krijgen van de achterban. Daarnaast heeft DVS de eerste nachtvlindergids uitgebracht waarna het aantal nachtvlinderwaarnemingen steeg (Dick Groenendijk: presentatie 3 maart 2011).

6.2.2 Terreinbeheerders

Wat opvalt is dat met terreinbeheerders veel meer gesproken wordt over de functies van zowel dag- als nachtvlinders in het ecosysteem. In het geval van dagvlinders gaat het over termen zoals biodiversiteit en indicator/graadmeter. Vier van de vijf respondenten gebruiken argumenten die naar deze termen refereren. Zo wordt er volgens Chris van Swaay naar terreinbeheerders vooral gesproken over de indicatorfunctie van vlinders: “we presenteren vlinders als vertegenwoordiger van de insecten. Ze zijn makkelijk te herkennen, te zien en te tellen. Wat goed is voor vlinders is ook goed voor andere

insecten”. Waar het eerst alleen om vogels en vegetatie ging als graadmeter wordt dit palet nu verbreed. Kars Veling benadrukt de hoeveelheid kennis die beschikbaar is over dagvlinders, evenals de vele eisen die ze stellen aan hun omgeving: “en als je het hen naar de zin maakt dat je dan andere soorten waar wellicht veel minder van bekend is ook een steuntje in de rug geeft, omdat ze dezelfde eisen stellen aan hun omgeving” (Kars Veling). In het geval van nachtvinders gaat het over hun functie als stapelvoedsel voor andere organismen zoals bosvogels en vleermuizen, of zoals Dick Groenendijk het uitlegt: “Er zijn hele lagen in de ecologie in een leefgebied die afhankelijk zijn van de aanwezigheid van nachtvinders. Anders kunnen ze hun jongen niet grootbrengen of zelf niet eten zonder nachtvinders. Zo leeft de hele bosvogelgemeenschap van het bestaan van verschillende soorten nachtvinders, als die in het vroege voorjaar relatief massaal aanwezig zijn. Dus zodra je de nachtvinders niet beschermt, raak je ook de bosvogels kwijt. En er zijn ook vleermuizen en andere vogels die voor meer dan 50% van hun voedselbehoefte afhankelijk zijn van nachtvinders”. Hij geeft aan dat dit voor dagvlinders niet het geval is. Theo Verstrael zegt over nachtvinders dat ze ook hele belangrijke bestuivers en begrazers zijn door hun grote aantallen. Volgens hem valt dit verhaal al goed bij de terreinbeheerders, maar nog niet bij de andere overheden.

Naar terreinbeheerders toe gaan de argumenten duidelijk minder over belevingswaarde van zowel dag- als nachtvinders. Het gaat veel meer over trends en de verantwoordelijkheid die ze hebben voor soorten wat aangegeven wordt door drie respondenten. Terreinbeheerders spreken we “echt aan op trends” (Henk de Vries). Met trends wordt dan de bedreiging en achteruitgang van soorten bedoeld. Dit wordt vooral voor dagvlinders gedaan, omdat daarvoor de kennis in huis is.

Naast trends hebben terreinbeheerders volgens de respondenten een belangrijke morele verantwoordelijkheid voor bedreigde soorten: “als een beheerder één van de drie populaties in zijn terrein heeft in Nederland, dan vind ik echt dat hij op die populatie moet passen, want die populatie is van dat gebied ... *je ontnemt Nederland een populatie* als je daar geen rekening mee wilt houden”, aldus Dick Groenendijk (mijn nadruk). Dit argument wordt voor zowel dag- als nachtvinders gebruikt naar terreinbeheerders toe. Dick Groenendijk noemt voor nachtvinders de herfstspinner als voorbeeld. Hij zegt hierover dat hij terreinbeheerders wel aanspreekt op hun morele

verantwoordelijkheid om die soort te beschermen als hij de enige is die de soort in zijn gebied heeft zitten, maar: “dat gebruik ik veel spaarzamer dan bij dagvlinders, omdat nachtvlinders helemaal niet die beschermde status hebben”. Het ontbreken van een juridisch kader (wettelijk beschermde status) voor nachtvlinders heeft blijkbaar invloed op het argument betreffende morele verantwoordelijkheid voor soorten.

Naast de hiervoor genoemde argumenten willen terreinbeheerders volgens Henk de Vries graag een “zo compleet mogelijk ecosysteem”. Soms mist er bijvoorbeeld een dagvlindersoort in een heideterrein en dan wijzen wij ze erop dat er “een belangrijke kans (ligt) om deze vlindersoort weer een nieuw plekje te geven in Nederland” (Henk de Vries). Het gaat dus zowel over de verantwoordelijkheid die terreinbeheerders hebben om kansen te benutten voor soorten als over de biodiversiteit in een gebied, waarvan Theo Verstrael ook aangeeft dat dit gecommuniceerd wordt naar terreinbeheerders. De bedreiging en kwetsbaarheid van soorten wordt hierbij vaak gekoppeld aan verantwoordelijkheid voor soorten. Interessant is dus dat er op twee manieren over de zeldzaamheid/bedreiging van soorten wordt gesproken met terreinbeheerders, aan de ene kant de morele verantwoordelijkheid tot beschermen, en aan de andere kant het vergroten van de biodiversiteit.

Bestaansrecht van soorten (intrinsieke waarde) wordt vrijwel niet gebruikt naar terreinbeheerders toe omdat dit volgens Theo Verstrael “de onuitgesproken basis” al is. Daarnaast ontbreken economische argumenten naar terreinbeheerders volgens twee respondenten.

6.2.3 Gemeenten

Interessant is dat DVS naar gemeenten toe in het geval van dagvlinders vaak belevingswaardeargumenten gebruikt, drie respondenten zijn het hierover eens. Zo zegt Chris van Swaay: “de bevolking vindt het leuk”. Dat is ook wat Kars Veling aangeeft als er een aangepast beheer voor vlinders gemaakt wordt. Hij zegt daarover: “dan komen daar meer vlinders op af en dan zien mensen de vlinders ... mensen houden van vlinders en daarmee krijg je meer draagvlak voor de bescherming. En als gemeente wil je draagvlak voor beslissingen”. Ook Theo Verstrael zegt hierover dat op die manier de burger (de kiezer) bereikt wordt. Dus belevingswaarde wordt gezien als vehikel voor

draagvlak voor bijvoorbeeld meer natuurlijk beheer door gemeenten. Dit argument wordt veel minder voor nachtvlinders gebruikt, omdat belevingswaarde een minder belangrijke rol speelt voor nachtvlinders dan voor dagvlinders.

Daarnaast noemen twee respondenten bedreiging van vlinders en de indicatorfunctie van vlinders als argument naar gemeenten toe. Henk de Vries en Theo Verstrael zien bedreiging van vlinders als argument naar gemeenten toe gaan, en Henk de Vries noemt daarbij ook de Rode lijst voor dagvlinders. De functies van nachtvlinders in het ecosysteem worden ook uitgedragen naar gemeenten (dat ze stapelvoedsel zijn voor vogels en vleermuizen naast hun functie als bestuivers en begrazers), maar dit komt nog niet zo goed aan als bij terreinbeheerders. Een Rode lijst is nog niet aanwezig voor nachtvlinders, evenals de indicatorfunctie die ook nog niet helder is. Daarom worden deze argumenten nog niet gebruikt voor nachtvlinders naar gemeenten toe.

Wel is er meer aandacht voor bedreigde soorten nachtvlinders omdat er is afgesproken in de Convention of Biological Diversity in Rio de Janeiro dat biodiversiteit behouden moet worden (dit is ook door Nederland ondertekend). Daarom is er ook voor nachtvlinders een focus op de bedreigde soorten (Theo Verstrael). Henk de Vries geeft ook aan dat de overheden (meerdere lagen dan alleen gemeenten) in Nederland gevoeliger zijn voor bedreigde soorten dan voor algemene soorten.

Er zijn twee minder breed gedragen argumenten, genoemd door één respondent per argument. Ten eerste de waarde van soorten zelf (Chris van Swaay) en ten tweede de juridische taak die gemeenten hebben als het gaat om de bescherming van vlinders: “De gemeenten hebben als representant van de overheid in het kader van wetten en afspraken (juridisch kader) een verantwoordelijkheid; daar moeten ze zich aan houden” (Theo Verstrael). Het juridisch kader voor nachtvlinders ontbreekt op de Habitatrictlijnsoorten na, dus dit argument speelt veel minder voor nachtvlinders.

Bij nachtvlinders spelen andere aspecten een rol dan bij dagvlinders. Zo zijn er in de zomer de ‘eikenprocessierups plagen’ die veroorzaakt worden door nachtvlinderrupsen. De overheid (meerdere lagen van gemeente tot aan het Rijk) is dan wel geïnteresseerd in nachtvlinders, omdat ze aan de burgers uit moeten leggen waarom de eiken in de zomer kaal gevreten worden door wintervlinderrupsen met haren die bij mensen huidirritaties kunnen veroorzaken. In deze situatie komen wel argumenten naar

voren om nachtvlinders te beschermen naar de overheid toe, omdat deze rupsen voedsel zijn voor vogels en omdat het niet op alle plaatsen goed is om met gif de rupsen te bestrijden (ook in verband met beschermde soorten dagvlinders). Dick Groenendijk noemt dan vaak ook bedreigde nachtvlindersoortgroepen die in een gebied zitten waar de eikenprocessierups aanwezig is. Een plaagsoort zoals de eikenprocessierups vormt dus een mogelijkheid om ook over bescherming van nachtvlindersoorten te praten.

Een ander belangrijk verschil met nachtvlinders is dat er veel meer soorten zijn dan van dagvlinders. Van macronachtvlinders alleen al zijn ruim 800 soorten (volgens drie respondenten). Volgens Henk de Vries is dat ook wel de reden dat er wat nachtvlinders betreft vooral naar soortgroepen (van 40-50 soorten: Dick Groenendijk) gekeken wordt in plaats van naar individuele soorten, omdat het anders al snel de capaciteit van de overheid te boven gaat. Dit geldt dus niet alleen voor gemeenten, ook voor provincies en het Rijk geldt dit.

Opvallend is ook dat door alle respondenten wordt aangegeven dat het een probleem is dat er minder kennis over nachtvlinders beschikbaar is. Eén van de redenen daarvoor is dat er veel meer soorten nachtvlinders zijn waar kennis over opgebouwd moet worden dan over dagvlinders (Theo Verstrael). Ook wordt er aangegeven dat er minder aandacht voor nachtvlinders is dan voor dagvlinders. Ondanks dat vinden de respondenten niet dat nachtvlinders minder belangrijk zijn dan dagvlinders, en vinden ze dat alle soorten beschermd zouden moeten worden. Volgens Kars Veling zijn de overheden: “meer organisaties waar we naartoe gaan als we meer weten. Daar moet je echt kunnen zeggen: dit is er aan de hand en dat is wat we kunnen doen”. Er is nu dus nog een gebrek aan kennis en aan praktische mogelijkheden om veel voor nachtvlinders te kunnen betekenen op gemeentelijk niveau.

6.2.4 Provincies

Opvallend is dat drie argumenten naar provincies door drie respondenten gebruikt worden. Het eerste argument is gerelateerd aan de kwetsbaarheid en bedreiging van soorten, waar het tweede argument gerelateerd is aan de juridische status van soorten op een soortenlijst. Het derde argument betreft de indicatorfunctie van dagvlindersoorten.

De kwetsbaarheid van soorten wordt genoemd door Henk de Vries in de vorm van trends en Rode lijsten, waar Kars Veling raakt aan de (morele) verantwoordelijkheid van provincies voor bedreigde soorten. In het kort komt het erop neer dat het vaak gaat over soorten die “bedreigd, kwetsbaar en graadmeter voor natuurkwaliteit zijn” (Theo Verstrael). Hierbij gaat het dus niet alleen om soorten die juridisch al beschermd zijn doordat ze op een provinciale soortenlijst staan: “zodra het gaat om soorten die bedreigd zijn, maar die niet op hun lijst staan dan trekken wij aan de bel, om hun op de verantwoordelijkheid te wijzen die ze hebben voor die soort” (Kars Veling).

Daarnaast wordt het juridische argument gebruikt naar provincies. DVS kijkt er in dit geval naar of provincies de soorten beschermen die ze wettelijk zouden moeten beschermen. Dit gaat om soorten die op een soortenlijst staan waar de provincie juridisch verantwoordelijk voor is. Drie respondenten refereren hiernaar, waar dat bij argumenten naar gemeenten slechts één respondent was. Volgens Chris van Swaay hebben provincies: “een taak wat betreft ruimtelijke ordening, soortenbeleid (nu leefgebiedenbenadering), het landelijk gebied en de EHS”. Naast kennis en aandacht ontbreekt er een juridisch kader en beleid voor nachtvlinders (wetten en regels voor bescherming), en is er geen Rode lijst beschikbaar met bedreigde en zeldzame soorten. Dit wordt aangegeven door drie respondenten. Theo Verstrael zegt hierover: “De grootste afwijking (ten opzichte van dagvlinders) is dat de juridische status voor nachtvlinderbescherming er nog nauwelijks is. Van de macronachtvlinders is geen Rode lijst, geen nationale en ook geen internationale. We hebben slechts een heel beperkt aantal soorten op de Habitatrichtlijn, dat zijn er in ons geval slechts twee. We hebben ook geen nationale beschermingsdoelstellingen beschikbaar. Dus alle argumenten die daaruit voortkomen vallen allemaal weg”. Alle juridische en beleidsargumenten zijn dus afwezig. Hij voegt hieraan toe: “Het frustrerende is dat er ook geen interesse voor is”. Dus op juridisch en beleidsmatig vlak gebeurt er niet zoveel rondom nachtvlinders. Wel verschilt het per provincie. Het hangt er vanaf of er iemand actief is bij de provincie die iets afweet van nachtvlinders. Zo is dat het geval bij Noord-Brabant die ook nachtvlindersoorten op een prioritaire lijst hebben staan, waar dat bij andere provincies ontbreekt.

De indicatorfunctie wordt genoemd door drie respondenten en in de woorden van Dick Groenendijk zijn dagvlinders een: “makkelijk meetbare maat voor de gezondheid

van ... leefgebied (een indicator)". Het indicatorargument wordt dus vrij veel gebruikt naar provincies toe voor dagvlinders, en opnieuw wordt dit dus niet gebruikt voor nachtvlinders.

Tot slot een argument dat genoemd wordt door één respondent, namelijk het economische argument. Theo Verstrael ziet mogelijkheden voor het economische argument voor vlinders bij provincies (meer vlinders in een gebied levert meer geld op). Volgens hem gaat "The Economics of Ecosystems and Biodiversity (TEEB) ... agenderend werken de komende jaren", dus ook voor provincies. Daarom denkt hij dat "we daar veel aandacht aan moeten besteden".

6.2.5 Het Rijk

Opvallend is dat vier respondenten het eens zijn over het argument dat naar het Rijk uitgedragen wordt. En dat is het wijzen op de juridische bescherming van vlinders waartoe het Rijk wettelijk verplicht is. Zoals Chris van Swaay het verwoordt: "naar het Rijk gebruiken we juridische argumenten en wijzen we op verplichtingen die ze zijn aangeaan. Bijvoorbeeld de Rode lijstsoorten en de Habitat Richtlijnsorten". Kars Veling zegt over het Rijk: "zij hebben een lijst met beschermde soorten en dat is het enige waar ze energie in steken ... Ze kijken zelfs niet echt naar wat er op een Rode lijst staat, want dat heeft eigenlijk geen juridische betekenis". De argumenten die op lagere overheidsniveaus gebruikt worden zoals bestaansrecht, of het thuishoren van vlinders in bepaalde gebieden komen dus niet naar voren bij het Rijk (Kars Veling), evenals schoonheid en biodiversiteit (Henk de Vries). De lijst met wettelijk beschermde soorten is leidend voor het Rijk, op deze lijst staan alleen een aantal dagvlindersoorten. De lijst is in de jaren '60-'70 gemaakt en daar wordt niet meer aan gesleuteld, "dat is nu eenmaal het rigide beleid" (Kars Veling). Bij het Rijk zijn volgens hem: "heel weinig aanknopingspunten voor nachtvlinderbescherming". Theo Verstrael zegt dat het juridisch kader momenteel "de enige manier (is) om hen daar op aan te spreken".

Als kanttekening maakt Chris van Swaay dat DVS niet zozeer zelf een lijn uitzet aan argumenten. Dat de actie 10 voor 12 de eerste is waarmee DVS probeert het Rijk te beïnvloeden via de burgers met de kwetsbaarheid en bedreiging van soorten. Henk de Vries noemt ook trends (wat refereert aan kwetsbaarheid) als argument, maar zegt daarbij

dat het Rijk meestal doorverwijst naar de provincies sinds het decentraliseren van verantwoordelijkheid. Ook voor de actie ‘Hart voor Natuur’ is gericht aan de regering via de burgers, hierin staat vooral bestaansrecht centraal volgens Henk de Vries. Dus met een omweg worden bestaansrecht en bedreiging van soorten wel gebruikt naar het Rijk toe, maar slechts twee respondenten noemen deze argumenten.

Theo Verstrael is opnieuw de enige respondent die bij het Rijk straks kansen voor het economische argument ziet: “in de toekomst gaat het hele TEEB verhaal daar ook belangrijk worden”.

6.2.6 EU en BCE

Interessant is dat Chris van Swaay en Theo Verstrael het niet altijd met elkaar eens zijn over de argumenten die naar het Europese niveau worden uitgedragen. Over één ding zijn ze het wel eens en dat is dat belevingswaardeargumenten niet gebruikt worden naar EU-beleidsmakers en ook niet naar de BCE (omdat daar al mensen zitten die genieten van vlinders).

Waar Chris van Swaay naar de BCE voornamelijk het biodiversiteitsargument, en het economische argument ziet, daar ziet Theo Verstrael vooral de intrinsieke waarde van soorten als argument naar de BCE toegaan. Volgens hem is de intrinsieke waarde van soorten zelfs de basis van de samenwerking voor de BCE. Hij zegt dat het nog te vroeg is voor het economische argument omdat er: “eerst een groot aantal andere dingen op orde (moeten zijn) voordat we met het TEEB verhaal aan de slag gaan”. Volgens hem is de BCE eerst een goede naam aan het opbouwen in de Europese context. Belangrijke aspecten naar de BCE toe zijn volgens hem bedreiging van vlinders en de kwetsbaarheid. Verder is volgens hem het juridisch kader weer belangrijk, maar dan op Europees niveau. Opnieuw gaat het bij het juridisch kader voornamelijk over dagvlinders en in mindere mate over nachtvlinders.

Chris van Swaay ziet dezelfde argumenten (biodiversiteit en economisch) naar de EU toegaan, en opnieuw ziet Theo Verstrael dat het nog te vroeg is voor het economische argument naar de EU toe. Volgens hem wil DVS juist indicatoren en graadmeters “nadrukkelijk op het netvlies van Europese beleidsmakers ... zetten”. Daarbij komt ook het juridisch kader naar voren, en dit is vooralsnog vooral gericht op dagvlinders. Het

TEEB verhaal evenals belevingswaarde en intrinsieke waarde spelen volgens Theo Verstrael niet echt een rol in de argumenten naar de EU. Hoewel ook hier volgens hem het economische argument zal oprukken.

De kennis over nachtvlinders ontbreekt ook op Europees niveau. Bij veel andere Europese landen is de kennis nogal fragmentarisch, met als uitzondering Groot-Brittannië waar ze al aardig ver zijn (Kars Veling).

6.3 Maatregelen

De respondenten zijn het erover eens dat halfnatuurlijk beheer vaak gedaan wordt voor vlinders. Vaak gaan cultuurhistorie en maatregelen voor de bescherming van vlinders samen, toch verschillen de respondenten van mening in hoeverre cultuurhistorie en vlinderbescherming bewust gecombineerd worden. Zo zegt Theo Verstrael dat: “waar cultuurhistorie gerelateerd is aan landgebruik wel”, waar Dick Groenendijk het volgende erover zegt: “De combinatie van cultuurhistorie met vlinderbescherming wordt vrijwel nooit gemaakt, maar het is wel waar... Zeker als je teruggaat van een grootschalig landbouwgebied naar een meer kleinschalig landbouwgebied”. Chris van Swaay zegt hierover: “Cultuurhistorische landschappen met daarop halfnatuurlijk beheer vormen het beste habitat voor vlinders”. Halfnatuurlijk beheer wordt ook het meeste voorgesteld, gevolgd door soortgerichte maatregelen. Cultuurhistorie en halfnatuurlijk beheer passen goed bij de belevingswaardeargumenten die naar de achterban en gemeenten uitgedragen worden (Kars Veling en Henk de Vries). Het vergroten van draagvlak voor soortgerichte maatregelen is vaak ook gekoppeld aan belevingswaarde van algemene soorten vlinders.

Maatregelen voor algemene soorten zijn belangrijk volgens Kars Veling, omdat de meeste mensen algemene soorten zien. Als mensen in hun eigen omgeving al bezig zijn met vlinders dan stijgt het draagvlak voor bescherming van soorten (en de benodigde maatregelen) die verder weg zitten en die ernstiger bedreigd zijn. Deze algemene maatregelen komen voor DVS neer op het verspreiden van kennis over vlindervriendelijke tuinen, welke planten daar thuis horen bijvoorbeeld. Dit is vooral gericht op de achterban, en het past goed bij het belevingswaardeargument. Daarnaast past aangepast bermbeheer als voorgestelde maatregel voor gemeenten ook bij belevingswaarde.

Het ideaalbeeld van beheer is volgens Theo Verstrael het niet ingrijpen in een ecosysteem omdat het ecosysteem zichzelf kan onderhouden. Daarover zegt hij ook meteen dat dit een utopie is en dat we in Nederland moeten accepteren dat dit niet mogelijk is: “Dus gaan we een trapje lager en ijveren we voor beheermaatregelen die leiden tot leefgebieden waar vlinders van profiteren, maar waar ook zoveel mogelijk andere soorten van profiteren ... Alleen als het niet anders kan bepleiten we specifieke soortgerichte maatregelen”. Halfnatuurlijke maatregelen die veel voorgesteld worden zijn gefaseerd maaien en bosrandbeheer.

Binnen de voorgestelde halfnatuurlijke maatregelen wordt wel een onderscheid gemaakt tussen zeldzame en algemene soorten, maar daar wordt bijgezegd dat algemene soorten vaak ook profiteren van soortgerichte maatregelen (Dick Groenendijk). Toch zijn er dan wel wat veranderingen, en soms verdwijnen er bij aangepast maaibeheer de algemene soorten (koolwitjes) waar dan wel typische graslandsoorten voor terugkomen zoals dikkopjes en de argusvlinder (Dick Groenendijk). Iedereen is het er ook over eens dat DVS zich richt op alle soorten, maar dat er wel wat meer aandacht naar bedreigde soorten gaat.

Specifiek soortenbeheer wordt voorgesteld aan provincies, het Rijk en terreinbeheerders. Soms ook aan gemeenten. Het speciale soortenbeheer wordt meestal opgesteld in opdracht van de provincie, het Rijk of terreinbeheerders. Dat past ook bij de argumenten die naar deze lagen gecommuniceerd worden, namelijk biodiversiteit en de indicatorfunctie die dagvlinders kunnen vervullen. Voor nachtvlinders wordt geen speciaal soortenbeheer gedaan met uitzondering van de Spaanse vlag die op de Habitatrichtlijn staat.

DVS noemt vooral maatregelen voor dagvlinders, daar is de kennis voor in huis om de juiste maatregelen voor te kunnen stellen. Kars Veling geeft aan dat er te weinig kennis in huis is om goede maatregelen voor nachtvlinders voor te stellen. Dat het nu een kwestie is van meer kennis vergaren en een Rode lijst uitbrengen. Want nu weten we: “welke soorten zeldzaam zijn, maar niet welke nu echt bedreigd zijn. Er zijn soms meldingen van soorten die echt zelden gemeld worden. En dan is het de vraag, zijn ze echt zeldzaam of zijn het soorten die niet op licht of smeer afkomen? En die missen we dan gewoon, dat weten we dus niet” (Kars Veling).

Nu is er wel het idee dat nachtvlinders dezelfde eisen aan hun omgeving stellen als dagvlinders, een gebied vol variatie zal dan ook plaats bieden aan verschillende soorten nachtvlinders: “Maar voor een deel is dat nog een aanname, wel een logische aanname, maar het blijft een aanname” (Kars Veling).

6.4 Interpretatie

De argumenten die naar de achterban gebruikt worden zijn bestaansrecht van soorten (vindt iedereen) en in mindere mate belevingswaarde; zeldzaamheid; biodiversiteit en de indicatorfunctie van dagvlinders. De maatregelen die voorgesteld worden aan de achterban komen vooral neer op belevingswaarde, bijvoorbeeld het vlindervriendelijk maken van de tuin. Belevingswaarde zit sterk op het expressieve vlak, dat wordt in zowel de argumenten als de voorgestelde maatregelen duidelijk geraakt. Daarmee valt dit onder de pastoraal arcadische benadering. Het andere argument, namelijk bestaansrecht van soorten zit op het normatieve vlak en valt onder de primitieve wildernisbenadering. Toch worden er geen maatregelen door DVS aangedragen die in het theoretisch kader passen binnen de primitieve wildernisbenadering, wellicht omdat de meer bedreigde soorten gekoppeld zijn aan een cultuurhistorisch landschap (halfnatuurlijk beheer) en ze bij niet ingrijpen verloren gaan. Naar de achterban toe zit DVS dus tussen de primitieve wildernisbenadering en de pastoraal arcadische benadering in. Maatregelen naar de achterban in het kader van de functionele benadering zoals specifiek soortenbeheer worden niet aangedragen. Oftewel de pastoraal arcadische benadering wordt het meest geraakt, omdat zowel de argumenten als de erbij horende maatregelen genoemd worden. Ook al wordt het bestaansrechtargument niet ondersteund met de theoretisch opgestelde maatregelen, het wordt wel door iedereen genoemd. Daarom is het belangrijk om dit wat zwaarder te laten wegen dan de functionele benadering die minder vaak genoemd wordt en die ook niet ondersteund wordt door maatregelen voor de achterban.

Voor nachtvlinders daarentegen wordt in mindere mate geraakt aan belevingswaarde, en als dit geraakt wordt dan is dit op een ander vlak dan schoonheid, maar ook dit valt onder het expressieve vlak. Bedreiging van nachtvlinders wordt ook als argument gebruikt naar de achterban toe, waar de indicatorfunctie (die nachtvlinders voor de kwaliteit van natuur kunnen hebben) niet genoemd wordt als argument voor

bescherming. Dit raakt aan het cognitieve vlak. Voor nachtvlinders worden geen aparte maatregelen aangedragen naar de achterban toe. De argumenten voor nachtvlinderbescherming zitten dus voor de achterban tussen de functionele en de pastoraal arcadische benadering.

De argumenten naar terreinbeheerders toe komen vooral neer op de functies van vlinders in het ecosysteem, voor zowel dag- als nachtvlinders. Waarbij biodiversiteit en indicatoren veel genoemd worden voor dagvlinders, en stapelvoedsel voor vogels, bestuivers en begrazers voor nachtvlinders. Dit valt duidelijk in het cognitieve vlak van de functionele benadering. De soortspecifieke maatregelen die aangedragen worden door DVS passen hier ook goed bij. Belevingswaarde wordt veel minder gebruikt als argument, waar de morele verantwoordelijkheid juist wel vaak als argument genoemd wordt. En helemaal als een terreinbeheerder de enige is die een bepaalde soort in zijn gebied heeft zitten. Maatregelen komen ook hier vaak neer op halfnatuurlijk beheer dat valt onder het expressieve vlak en dat sterk raakt aan de pastoraal arcadische benadering. Toch wordt het bijbehorende belevingswaardeargument veel minder gebruikt. Opnieuw ontbreken ook de maatregelen die horen bij de primitieve wildernisbenadering.

De argumenten en maatregelen naar gemeenten toe zitten vooral op belevingswaarde. Dit aangezien belevingswaarde gezien wordt als de manier om burgers te laten wennen aan een andere manier van beheer (meer ecologisch). Dan geven meer dagvlinders in een gebied de gemeente een goede reden om beheer ecologischer aan te pakken. De zeldzaamheid en bedreiging van dagvlinders evenals de indicatorfunctie die ze kunnen vervullen wordt ook wel genoemd maar minder vaak dan belevingswaarde. Het juridisch kader en intrinsieke waarde worden nog minder vaak genoemd. Daar komt bij dat de maatregelen die voorgesteld worden aan gemeenten zoals ecologisch bermbeheer ook nauw verbonden zijn met belevingswaarde en dus met het expressieve vlak. Voor gemeenten speelt de pastoraal arcadische benadering de hoofdrol, zeker omdat de maatregelen daar ook mee verbonden zijn. Voor nachtvlinders wordt belevingswaarde niet gebruikt naar gemeenten toe, maar wel de functies die ze vervullen in het ecosysteem. Dit wordt voornamelijk gedaan in verband met het bestrijden van de eikenprocessierups.

Naar provincies worden drie argumenten allemaal even breed gedragen binnen DVS, namelijk de kwetsbaarheid en bedreiging van soorten (trends), de indicatorfunctie die vlinders kunnen vervullen en de juridische status van soorten. De eerste twee argumenten zijn verbonden met het cognitieve vlak, en daarmee met de functionele benadering. De derde, het juridisch kader valt buiten het theoretisch raamwerk en kan dus (nog) niet goed geplaatst worden binnen het huidige raamwerk. Het gaat hierbij sterk om de praktische kant van vlinderbescherming, provincies zijn wettelijke verplichtingen aangegaan en DVS houdt toezicht of ze die verplichtingen wel nakomen. Het juridisch kader ontbreekt grotendeels voor nachtvlinders, dit argument wordt dan ook niet naar provincies toe gebruikt. De functies van nachtvlinders in het ecosysteem worden wel genoemd (cognitieve vlak), wat past bij de functionele benadering. De maatregelen die voorgesteld worden aan provincies zitten ook vooral op het cognitieve vlak binnen de functionele benadering. Het gaat hierbij om het opstellen van specifieke soortbeschermingsplannen. Daarnaast probeert DVS meer soorten op de soortenlijsten van provincies te krijgen. Dit is een maatregel/actie die goed past bij het juridische argument dat nog niet te plaatsen is in het theoretisch kader.

Naar het Rijk toe wordt vrijwel alleen gerefereerd naar het juridisch kader en de soorten die daarin voorkomen. Dit is een smalle boodschap die uitgedragen wordt naar het Rijk, aangezien dit niet is opgenomen in het theoretisch kader kan het niet getoetst worden aan maatregelen die bij dit argument zouden passen. Via de burgers wordt het argument bestaansrecht en bedreiging van soorten wel gebruikt, maar niet direct naar het Rijk toe. De vraag vanuit DVS om meer soorten toe te voegen voor een beschermde status is nog nooit gehonoreerd vanuit het Rijk, daarom wordt deze 'maatregel' niet echt meer aangedragen. Andere maatregelen zoals halfnatuurlijk beheer of soortspecifiek beheer komen niet echt aan bod, omdat de provincies en terreinbeheerders daar meer over gaan dan het Rijk. Het juridisch kader is voornamelijk van toepassing op dagvlinders, en veel minder voor nachtvlinders. De functies die nachtvlinders ecologisch gezien vervullen worden zelden naar het Rijk gebruikt, zeker omdat het Rijk vooral op het juridisch kader aangesproken wordt.

De argumenten naar de EU en BCE komen vooral neer op biodiversiteit, de indicatorfunctie die dagvlinders kunnen vervullen en (in de toekomst) het economische

argument. Op het Europese niveau worden geen maatregelen aangedragen. En dus niet over een lager niveau waarop beheermaatregelen besproken worden (die lidstaten zelf nemen). Al deze argumenten raken aan het cognitieve vlak en vallen daarmee onder de functionele benadering. Het is helder dat belevingswaarde niet ingezet wordt als argument naar zowel de BCE als naar de EU. En intrinsieke waarde van soorten wordt daarbij ook niet uitgedragen naar de EU. Oftewel het expressieve vlak wordt niet geraakt, en het normatieve vlak alleen bij de BCE. Maatregelen op Europees niveau komen vooral neer op juridische maatregelen, oftewel meerdere soorten opnemen in het juridisch kader. Dit valt opnieuw buiten het theoretisch kader en zal verder besproken worden in de discussie. De andere gebruikte argumenten zitten sterk op de functionele benadering, zonder dat daar bijbehorende maatregelen voor genoemd worden. Wellicht is dat zo, omdat het Europese niveau wettelijke richtlijnen vormgeeft voor lidstaten, waar de lidstaten zelf beslissen hoe de Europese wetten geïntegreerd worden in hun eigen wet- en regelgeving. De lidstaten moeten dan zelf bepalen welke instrumenten ze gaan gebruiken (welke maatregelen ze gaan nemen) om aan de Europese wetten te voldoen.

7. Contacten

In dit hoofdstuk zet ik de contacten uiteen die er zijn tussen DVS en de verschillende niveaus (en bij de EU over de contacten met BCE). Het gaat dan om hoe frequent er contacten zijn en wat er uitgewisseld wordt. De relatie tussen DVS en de verschillende niveaus bespreek ik hier ook bij. Per niveau bespreek ik de contacten, te beginnen bij de achterban en eindigend bij de EU en BCE. In het eerste gedeelte staat de perceptie van DVS over de contacten, gevolgd door de perceptie van de verschillende niveaus zelf (vanaf terreinbeheerders). De contacten tussen de EU en de BCE worden ook besproken. Tot slot wordt de relatie gelegd tussen de contacten en de argumenten die gebruikt worden per niveau.

7.1 Achterban

Er zijn met de achterban verschillende contactmomenten op jaarbasis. Zo is er de nieuwsbrief en de jaarlijkse Landelijke Dag. Daarnaast verzorgt DVS lezingen voor groepen vrijwilligers. Het gaat vooral om een uitwisseling van informatie, bijvoorbeeld: “hoe je vlinders en libellen moet beschermen” (Henk de Vries). Daarnaast komt er een stukje enthousiasmering bij kijken volgens Kars Veling. Bijvoorbeeld het laten zien van verschillende films over dagvlinders met mooie beelden, en met het gebruik van mooie foto’s bij de presentaties van de Landelijke Dag op 5 maart 2011.

Volgens Chris van Swaay gaat het met de achterban over “meetnet, het verzamelen van gegevens, valideren en foto’s determineren”. De contacten die Theo Verstrael heeft met de achterban zijn niet zo frequent. Hij zegt dat het vaak gaat om: “iets dat ik in het tijdschrift heb geschreven of iets dat gezegd is in de pers waar ze iets meer van willen weten”. Dan gaat het om de externe communicatie van DVS. Volgens hem heeft de organisatie vrijwel dagelijks contact met de achterban: “dan gaat het om donateurs en waarnemers. Dan gaat het over waarnemingen en over informatie-uitwisseling (kennis beschikbaar, koolwitjesproject, hoe vlinders te beschermen, meldingen van overtredingen Flora- en faunawet, algemene vragen over vlinders in de tuin etc.)”. Dick Groenendijk sluit erbij aan dat er vrijwel dagelijks contact is met de achterban, en dat het bijna altijd gaat om informatie. Over de achterban zegt hij: “Het is

vaak zo dat de achterban dingen van DVS wil weten, dat is bijna nooit andersom”. Hij zegt ook dat de achterban vrijwel nooit betrokken is bij beleidsbeïnvloeding. Kars Veling geeft ook aan dat er hele wisselende vragen komen vanuit de achterban: “van het determineren van nachtvlinders en het meenemen van vlinderboeken op vakantie tot aan het schrijven van een begeleidende brief naar een gemeentesecretaris om hem erop te wijzen dat mensen een goed project op touw zetten, of een subsidieaanvraag doen”.

7.2 Terreinbeheerders

De contacten met terreinbeheerders zijn anders dan met de achterban. Alle respondenten noemen projecten (zowel acquisitie als de uitvoering ervan) als contactmoment met terreinbeheerders. Zoals Henk de Vries het contact beschrijft: “Vaak is er een project en vaak is er ook bij de voorbereiding van het project uitgebreid overleg geweest met de terreinbeheerder. Maar vaak is het toch dat je samen iets wilt gaan doen, een activiteit”.

Voorheen kwam volgens Henk de Vries financiering van de overheid voor een project in de terreinen van de terreinbeheerders. Als die financiering binnen is dan is dat een goede reden om contact op te nemen met terreinbeheerders. Terreinbeheerders zijn daarbij eerder partners dan opdrachtgevers, omdat de opdrachten vaak vanuit de overheid komen. Hoe de contacten bij een project verder gaan hangt af van het type project, zo kan het bijvoorbeeld gaan om een adviesrapport of om werkzaamheden die uitgevoerd moeten worden. Daarbij horen ook evaluerende commentaren. In het kort gaat het bij terreinbeheerders voornamelijk over beheradvies en informatie, en daarbij is het vaak tweerichtingsverkeer in het leggen van contact. Chris van Swaay noemt ook monitoring en voor Kars Veling komen daar beleidsbeïnvloeding (aangaande beheerplannen) en enthousiasmering bij. Over enthousiasmering zegt Kars Veling: “Dan ga ik met ze op pad om ze warm te krijgen om maatregelen te nemen”.

Theo Verstrael heeft op andere vlakken contact met terreinbeheerders: “Ik spreek de terreinbeheerders zelf vaak over de gezamenlijke agenda, gezamenlijke initiatieven, proberen tot samenwerking te komen, afspraken maken over het inzetten van vrijwilligers, (en) afspraken over methoden”. Vanuit zijn positie gaat het dan dus niet om een opdrachtgever –nemer relatie, maar meer om inhoudelijke en strategische

onderwerpen (Theo Verstrael). Hij noemt ook contacten die betrekking hebben op de GAN (gegevensautoriteit natuur).

Alle terreinbeheerders geven aan dat ze contact hebben met DVS. Advies en informatie (projecten/opdrachten) zijn de belangrijkste redenen voor contact volgens alle respondenten. Bertil Zoer zegt er het volgende over: “bij de vlinderwerkgroep en de Vlinderstichting kunnen we kennisvragen neerleggen. Maar het is ook samen projecten ontwikkelen om vlindervriendelijk beheer te maken ... Dus als er een klus is waarbij het handig is om gezamenlijk op te trekken dan wordt dat ook gedaan. En dat gebeurt vaak om bijvoorbeeld subsidie binnen te halen voor het gentiaanblauwtje. Dan is het heel verstandig om niet alleen met je eigen terrein bezig te zijn, maar met heel Drenthe en dus ook met particulieren. En dan kan één partij de trekker zijn ..., dat ligt ook aan de klus”. Alle respondenten geven aan dat er nauwe banden zijn met terreinbeheerders van aangrenzende gebieden. Zoals Sjaak Vorstermans het verwoordt: “De andere terreinbeheerders zijn vaak partners van ons, want vaak liggen de terreinen pal naast elkaar en dan moet je er toch voor zorgen dat het één geheel wordt, want vlinders trekken zich van eigendomsgrenzen niets aan”. De contacten worden ook wel aangegeven als ad hoc, dat er tijdens een project heel intensief contact is, en dat het daarna weer wat minder wordt. Eric Menkveld noemt ook de betrokkenheid van DVS bij een graslandcursus.

7.3 Gemeenten

Contacten met gemeenten gaan ook over projecten. Kars Veling geeft aan dat het: “met projecten gaat ... om soortbescherming, en bij gemeenten gaat het ook om de inrichting van het groen”. Volgens hem komt het op hetzelfde neer als de contacten met terreinbeheerders. Het gaat dus niet alleen om projecten (acquisitie en uitvoering) maar ook weer om het enthousiasmeren van gemeenten voor vlinders. Volgens Henk de Vries heeft DVS met gemeenten minder vaak te maken als partner, en opnieuw geeft hij aan dat de frequentie van contacten afhangt van de aard van het project.

Gemeenten vragen ook om advies, bijvoorbeeld over de eikenprocessierups: “Met gemeenten heb ik één keer per jaar intensief contact, en dat is rond de tijd dat de eikenprocessierups gespoten gaat worden ... Dan willen ze vaak informatie, omdat er kaarten gemaakt zijn waar beschermde soorten zitten en dat snappen ze dan niet

helemaal. Bijvoorbeeld hoe ze de informatie moeten interpreteren, of hoe ze de kaarten moeten openen. En dan helpen wij ze daarmee” (Dick Groenendijk).

Gemeenten verzamelen soms ook zelf gegevens. Bijvoorbeeld via de GAN. Theo Verstrael noemt ook contacten met gemeenten over de uitvoering van natuurbeleid. Daarnaast geeft hij aan dat het vaak gaat over dezelfde dingen: “Een stukje acquisitie, adviezen over beheer, en de GAN”.

Niet alle respondenten van de gemeenten hebben contact met DVS. Zo zegt Pieter de Vries: “Ik kan me niet herinneren dat ik met (DVS) contact ... heb gehad. Het meeste hebben we contact met organisaties die op Texel actief zijn. En dat zijn de terreinbeherende organisaties”. Ron Theunisz geeft aan dat de contacten met DVS vaak ook gaan via de terreinbeheerders. Hij beschrijft de rol van DVS als adviseur en informatieverstrekker. De drie respondenten die contact hebben gehad met DVS geven dezelfde beschrijving. Het gaat bij de contacten dan om de dingen die op dat moment spelen, zoals bij de gemeente Dronten de aanleg van de vlinderstroken en bij de gemeente Heusden over het maaibeheer voor de pimperlblauwtjes. William Peters beschrijft DVS in die context dan meer als partner: “we hebben elkaar gewoon nodig voor advies (en afstemming”.

7.4 Provincies

Met provincies komt de relatie voornamelijk neer op opdrachtgever / opdrachtnemer, dit geven alle respondenten aan. Dan is DVS betrokken bij het voorbereiden en uitvoeren van projecten. Als er iets aan de hand is omtrent vlinders of hun leefgebied dan wordt DVS ook betrokken bij strategisch overleg. Dan komt het contact meer neer op beleidsbeïnvloeding / lobbyen (Henk de Vries).

Theo Verstrael geeft aan dat het om dezelfde onderwerpen gaat als bij de gemeenten namelijk: natuurbeleid, GAN, acquisitie van projecten (opdrachtgever –nemer relatie), en adviezen voor bescherming. Hij geeft ook aan dat er met provincies meer contacten zijn dan met gemeenten. Dick Groenendijk sluit hierbij aan en hij noemt ook subsidies, planning en beleidsbeïnvloeding: “Dat je toch een provincieambtenaar een richting in stuurt, en we letten op of ze dingen meenemen in hun plannen die belangrijk

zijn voor vlinders”. Hij zegt ook dat het wel per provincie verschilt in hoeverre er contacten mee zijn.

Alle geïnterviewde respondenten van de provincies geven aan dat ze contact hebben met DVS. Ze geven ook allemaal aan dat het om projecten/opdrachten gaat. Daar worden subsidies voor gegeven en de provincie Limburg zit dan meer op de geldstromen dan op de inhoud. Volgens Paul Voskamp gaat het vaak wel om: “de echt hele bijzondere soorten en de moeilijke gevallen”. Simon Lavrijssen beaamt ook dat DVS vooral projecten indient voor de soortbeschermingssubsidie. Projecten en opdrachten voor de provincie worden gedaan om informatie te verkrijgen en om goed advies te kunnen krijgen over vlinders en de leefgebieden (Simon Lavrijssen). Lobbyen doet DVS ook volgens de respondenten, en volgens Simon Lavrijssen: “zeker als ze ook aanvragen doen voor subsidies dan houden ze wel een vinger in de pap”. Edzard van de Water geeft ook aan dat de contactfrequentie ligt aan wat er op een bepaald moment actueel is. Hij zegt dat er geen intensief maar wel een goed contact is.

Als projectvoorbeeld geeft Karin Uilhoorn het waardmierenproject dat DVS nu doet voor het gentiaanblauwtje. Ze geeft aan dat daar zelfs extra geld voor vrijgemaakt is, omdat het landelijk slecht gaat met de gentiaanblauwtje. Volgens haar faciliteert de provincie DVS ook. In het kort geven provincies subsidie voor projecten en opdrachten, er is een uitwisseling van informatie, en DVS geeft advies. De contacten gaan daarbij veelal over de erg bedreigde soorten en de contacten komen zowel vanuit de provincie als vanuit DVS.

7.5 Het Rijk

Met het Rijk gaan de contacten vooral over hoe soortenbeleid eruit moet zien. Soms geeft het Rijk een opdracht. Bijvoorbeeld uitzoeken waar bedreigde vlindersoorten zitten omdat ze daar tegenaan lopen in het beleid. Dit wordt dan uitgevoerd door vrijwilligers en DVS is dan een intermediair tussen het Rijk en de achterban (Kars Veling). Daarnaast vraagt het Rijk ook nog wel eens informatie over Habitatrichtlijnsoorten. Naast de vraag voor informatie en opdrachten die gedaan worden voor het Rijk wordt er lobbywerk verricht door DVS en worden er wettelijke kaders besproken. Dit gaat ook wel via de rechter: “Soms worden er gewoon dingen bedacht die in strijd zijn met de wet, en wij

kunnen ze daar dan op wijzen” (Henk de Vries). Het Rijk handhaaft dus niet altijd de wet, en het komt zodoende voor dat DVS rechtszaken ondersteunt. Bijvoorbeeld een rechtszaak tegen een besluit van het voormalige Ministerie van LNV, waar Henk de Vries aan refereert.

Volgens twee respondenten van DVS is het Rijk vooral opdrachtgever, en is DVS niet direct bezig met beleidsbeïnvloeding. Volgens Chris van Swaay gaat het: “Ook hier ... vooral om projecten. Het Rijk heeft een vraag en wij kunnen daar dan een antwoord op geven. Maar wij benaderen het Rijk niet zelf met dingen die wij zouden kunnen doen”. De contacten zijn dus meer eenrichtingsverkeer dan bij provincies en terreinbeheerders.

Theo Verstrael geeft aan dat in de contacten met het Rijk beleidsbeïnvloeding juist wel veel gedaan wordt, en dan gaat het over soortenbeleid, Natura2000, EHS enzovoorts. Volgens Theo Verstrael gaat het: “eigenlijk altijd over beleid, maar steeds minder, en daarom zijn de contacten ook steeds minder. Steeds minder in opdrachtgever / nemer relatie, omdat het Rijk zich helemaal terugtrekt uit het dossier natuur vanwege de decentralisatie naar provincies”. De contacten die er nu nog zijn zitten in de opdrachtgever –nemer hoek wat betreft de ministeries. Met andere instanties zoals het Planbureau voor de Leefomgeving (wat eigenlijk ook een Rijksinstantie is) is er meer contact en dan gaat het vooral om de uitwisseling van informatie: “Wij proberen ons te profileren als kennisorganisatie, en dan komen mensen ook wel naar ons toe voor informatie”. Met het Rijk is veel minder contact dan met bijvoorbeeld provincies en terreinbeheerders.

De opdrachten voor het Rijk komen volgens Dick Groenendijk neer op het bijhouden van Dagvlindermeetnet en het Libellenmeetnet. Daarnaast geeft hij aan dat er vragen binnen komen voor informatie, ook over nachtvlinders.

De contacten die DVS zegt te hebben met het Rijk worden bevestigd door Edo Knegtering die geïnterviewd is voor het Rijk. Hij geeft aan dat er beleidsmatig veel contact is met DVS als het gaat over natuurbeleid. Hij geeft aan dat de contacten ervan afhangen of er iets speelt (of er iets moet gebeuren met de leefgebiedenbenadering of met Rode lijsten). Hij zegt erover: “het is wisselend en deels bepaald door de urgentie”. Hij beschrijft DVS als: “een lobbygroep die probeert beleid te beïnvloeden”. Daarnaast geeft

hij aan dat ze adviseren en dat ze opdrachten krijgen vanuit het Rijk; bijvoorbeeld het maken van een Rode lijst.

7.6 EU en BCE

Chris van Swaay en Theo Verstrael zijn de respondenten die het meest contact hebben met het Europese niveau vanuit DVS. Met de EU is veel minder contact vanuit DVS dan met de BCE. Dat komt volgens Chris van Swaay vanwege het feit dat er: “veel minder EU ambtenaren zijn dan bijvoorbeeld bij Nederlandse gemeenten. Zo heeft de gemeente Amsterdam meer ambtenaren in dienst dan de EU”. Dus directe contacten met een EU-beleidsmedewerker zijn zeldzaam. Wel wordt er volgens hem vanuit de EU veel uitbesteed aan instanties waar dan meer contact mee is vanuit DVS dan direct met DG Environment (Chris van Swaay).

Met de BCE is veel frequenter contact (DVS is medeoprichter van BCE), en dan gaat het vooral om beleidsbeïnvloeding volgens Chris van Swaay. Zelden gaat het om opdrachtgever –nemer relaties (wat wel genoemd wordt door Kars Veling die projecten doet voor BCE). Theo Verstrael zit in het bestuur van de BCE, en hij is actief betrokken bij: “het maken van beleid, het uitzetten en proberen uit te voeren van beleid”. Wat nu belangrijk is voor de BCE is het opbouwen van het netwerk en een goede naam maken naar de EU toe. Inhoudelijke klussen worden ook gedaan door DVS voor de BCE (projecten). Informatie-uitwisseling is dus ook een belangrijk onderdeel vanuit DVS naar de BCE en andersom.

Met de EU is er veel minder contact, en dan gaat het vooral over de positionering van de BCE. De BCE voorziet de EU van informatie door het uitvoeren van inhoudelijke klussen. Dit gaat nu vooral over Rode lijsten en indicatoren. Dat blijkt ook uit het antwoord van Anna Barnett op de vraag met welke vlinderbeschermingsorganisaties er contact is vanuit de EU. Zij noemt alleen de BCE en zegt daarover: “Het is een lobbygroep voor dag- en nachtvlinders. Zij hebben de expertise op dit gebied. Ze kunnen een constructief deel spelen in beleid zoals de CAP Reform. We zien vaak dat we voor dezelfde dingen strijden in de CAP Reform omdat we vergelijkbare beleidsdoelen hebben... Zij leveren de informatie en kennis en ze proberen beleid te beïnvloeden” (mijn

vertaling). De contacten zijn nogal ad hoc, en BCE helpt mee met het indicatorwerk dat de EU doet voor dagvlinders.

Sue Collins geeft aan dat de BCE contact heeft met verschillende onderdelen van de EU. Zo zijn er formele contactmomenten met de Europese Commissie; met DG Environment en DG Agriculture beleidsmakers; en zijn ze aanwezig bij EU Conferenties en bij Belanghebbenden Consultaties. Daarnaast zijn er contacten met de EU Werkgroep Klimaatverandering, met het Europese Parlement (zelden), en er gaan brieven en e-mails naar Commissieambtenaren over EU beleidsonderwerpen die relevant zijn voor de bescherming van dag- en nachtvlinders. Er wordt informatie uitgewisseld en er wordt gelobbyd voor dag- en nachtvlinders. Wat daarbij hoort is het promoten van resultaten van onderzoek over dag- en nachtvlinders omdat ze een indicator zijn voor de impacts van klimaatverandering. Verder is er contact met het EHF (European Habitat Forum), dat is een coalitie van 19 NGOs die voorstander zijn van biodiversiteit en ze houden de implementatie van Natura2000 in de gaten (als watchdogs). Er zijn dus vanuit de BCE veel contacten op Europees niveau gelegd en ze zijn betrokken bij beleid en ze spelen een rol als lobbyist en als adviseur.

7.7 Interpretatie

Bij de contacten met de achterban wordt enthousiasmering van mensen genoemd. Dit zit sterk op het belevingswaardeargument dat naar de achterban uitgedragen wordt, dit raakt aan het expressieve vlak van argumenten voor bescherming. De pastoraal arcadische benadering wordt dus duidelijk geraakt bij de contacten met de achterban. Informatie verstrekken daarentegen zit meer op kennis en het cognitieve vlak van de argumenten (bijvoorbeeld de trends tijdens de Landelijke Dag, zie Hoofdstuk 6). Hiermee wordt de functionele benadering geraakt, alhoewel het bij kennis en informatie ook zou kunnen gaan om andere aspecten zoals naleving van de Flora- en faunawet. De nadruk ligt dus bij de achterban op het verstrekken van informatie met daarnaast het verhogen van de belevingswaarde. Daarbij komt dat de achterban meestal het contact zoekt in plaats van andersom.

De contacten met terreinbeheerders komen neer op enthousiasmering en projecten. Vaak worden terreinbeheerders vanuit DVS gezien als partners, omdat ze vaak

samen iets willen ondernemen. Dat vinden de terreinbeheerders ook, dat er samengewerkt wordt om bijvoorbeeld overheidssubsidies binnen te halen voor projecten. De contacten komen zowel vanuit DVS als vanuit terreinbeheerders zelf. Enthousiasmering hoort weer vooral bij het expressieve vlak (pastoraal arcadische benadering). Daarnaast is belevingswaarde een manier van beleidsbeïnvloeding, namelijk vlindermaatregelen beter op de kaart krijgen bij terreinbeheerders. Informatie en advies als gevolg van projecten passen bij het cognitieve vlak en daarmee beter bij de functionele benadering. Dit blijkt ook uit de argumenten die naar terreinbeheerders gebruikt worden vanuit DVS (zie Hoofdstuk 6). Toch is het niet helemaal helder dat het uitsluitend om soortbeschermende maatregelen gaat of over ecologische kennis alleen. Ook cultuurhistorisch beheer zou in de projecten terug kunnen komen wat meer zou kunnen wijzen op de pastoraal arcadische benadering. In de discussie kom ik hier weer op terug. Verder zijn er contacten over praktische aspecten zoals het inzetten van vrijwilligers en het opstellen van een gezamenlijke agenda om subsidies te verkrijgen. Belangrijk is ook dat terreinbeheerders zelf aangeven dat ze veel contact met elkaar hebben omdat hun gebieden vaak aan elkaar grenzen. Gelegenheidscoalities worden dan ook wel gevormd die bestaan uit verschillende terreinbeheerders en DVS.

Bij gemeenten is enthousiasmering ook een belangrijk onderdeel, wat opnieuw raakt aan belevingswaarde (expressieve vlak) en dus aan de pastoraal arcadische benadering. Daarbij speelt ook advies en informatie een grote rol. Dan komen beheersuggesties aan bod, en projecten waarin DVS dingen uitzoekt voor gemeenten. Hierbij wordt het cognitieve vlak sterk geraakt omdat de nadruk ligt op het vergroten van kennis, alhoewel die kennis ook zou kunnen liggen op cultuurhistorische maatregelen. Dit sluit aan bij de functionele benadering, dan wel de pastoraal arcadische benadering. De gemeenten die contact hebben met DVS zien de stichting als een kennisorganisatie die informatie en advies levert. De inhoud en maatregelen die uit dat advies voortvloeien zijn verschillend van aard en passen dus bij verschillende argumentatielijnen. Maar het feit dat het vrijwel altijd om kennis gaat zorgt ervoor dat de functionele benadering het meest geraakt wordt.

De relatie van DVS met provincies is meestal opdrachtgever –nemer in de vorm van projecten. Ze spelen vaak een adviserende en informatieverstrekende rol. Bij

provincies gaan de projecten vaak over de zeldzame en bedreigde soorten. Beleidsbeïnvloeding is ook een belangrijk onderdeel voor DVS in hun contacten met provincies. De manier waarop dit gebeurt en de argumenten die daarvoor gebruikt worden (hoofdstuk 6) verschillen van morele verantwoordelijkheid voor bijzondere soorten tot aan dalende trends. Dus in dit geval wordt zowel het normatieve vlak geraakt als het cognitieve vlak. Terwijl bij de voorgestelde maatregelen halfnatuurlijk beheer vaak genoemd wordt, hetgeen het expressieve vlak raakt. Deze verschillende aspecten raken aan zowel de functionele benadering (ook in de informatieverstrekking en advisering) als aan de primitieve wildernisbenadering (in advisering), als aan de pastoraal arcadische benadering (in advisering). Advies en informatie kan dus niet eenduidig geplaatst worden in het huidige theoretisch raamwerk.

Met het Rijk zijn de contacten voornamelijk opdrachtgever –nemer. Er wordt vanuit het Rijk om advies gevraagd voor het soortenbeleid en er wordt gevraagd om informatie bijvoorbeeld het opstellen van een Rode lijst voor dagvlinders (wat tevens een opdracht is). Opnieuw gaat het dus om een adviserende en informatieverstreckende rol die DVS speelt. Daarnaast geeft DVS aan dat ze toezicht houden op beslissingen van het Rijk aangaande vlinders en hun leefgebied. Rechtszaken worden daarbij gevoerd als een ministerie een beslissing neemt die in strijd is met de wet wat betreft vlinders en hun leefgebied. Deze rol past goed bij de juridische argumenten die DVS gebruikt. De contacten zijn wisselend en worden bepaald door de urgentie (of er iets speelt).

Met de BCE is veel contact vanuit de Vlinderstichting. Ook omdat DVS medeoprichter is van de BCE. Er is veel informatie-uitwisseling en DVS voert ook opdrachten uit voor de BCE. Deze aspecten in de communicatie vallen vooral onder het cognitieve vlak van de functionele benadering. Belevingswaarde en enthousiasmering zijn niet nodig omdat daar al mensen zitten die genieten van vlinders en waarbij de intrinsieke waarde van soorten de basis is voor samenwerking (zie Hoofdstuk 6). Aangezien DVS en de BCE veel raakvlakken met elkaar hebben in de argumenten die ze los van elkaar gebruiken hoeven ze elkaar niet meer te overtuigen hoe waardevol het is om vlinders te beschermen en hoe mooi vlinders zijn. Het cognitieve aspect (kennisuitwisseling), oftewel de functionele benadering, krijgt daarmee een grotere rol in de contacten tussen beide.

De BCE zelf heeft veel contacten op Europees niveau met verschillende onderdelen van de EU. Ze lobbyen voor dag- en nachtvlinderbescherming (beïnvloeden van beleid) en ze leveren informatie. Daarbij worden alle argumenten gebruikt die besproken zijn in Hoofdstuk 5. Het verstrekken van informatie zit vooral op het cognitieve vlak en gaat bijvoorbeeld om het presenteren van onderzoeksresultaten. Dat zijn vooral de functionele argumenten. Bij het lobbyen worden alle argumenten gebruikt die raken aan het cognitieve, expressieve en normatieve vlak, en daarmee dus ook aan de drie benaderingen die centraal staan in deze thesis.

De EU heeft voornamelijk contact met de BCE en in veel mindere mate met DVS zelf. Tussen de EU en de BCE gaat het vooral om informatie, kennis en advies. Professioneel gezien is het indicatorwerk van de BCE volgens Anna Barnett het belangrijkste en de contacten gaan daar voornamelijk over. Dit raakt vooral aan het cognitieve vlak en daarmee aan de functionele benadering.

8. Discussie

Het is duidelijk dat niet alle argumenten die gebruikt worden door de verschillende niveaus in te passen zijn in het theoretisch kader. Dit geldt met name voor de juridische argumenten. Alle argumenten in het kader geven aan dat mensen zelf belang hechten aan de bescherming van (nacht)vlinders en er wordt niet vanuit gegaan dat er feiten liggen in de vorm van wet- en regelgeving waar respondenten zich aan moeten houden. Maar ook andere praktische zaken zoals het inzetten van vrijwilligers, en beschikbare capaciteiten voor bescherming. Deze argumenten die door provincies, gemeenten, terreinbeheerders, BCE en DVS gebruikt worden, verdienen een eigen plaats in het theoretisch kader. Het gaat hierbij om alle argumenten die voorheen als juridisch geclassificeerd zijn en alle argumenten vanuit de praktische werkomstandigheden van de respondent, waar hij feitelijk rekening mee dient te houden. Maatregelen die passen bij pragmatische argumenten zijn het opnemen van soorten in het juridisch kader (of daarvoor lobbyen). Wat hierbij wel als kanttekening gemaakt moet worden is dat geen enkele respondent alleen pragmatische argumenten heeft gebruikt voor bescherming.

Keulartz *et al.* (2000) heeft het over “materiele en technische kwesties” in deze context. Waarmee hij het alleen over lagere overheden heeft en niet over de nationale overheid (het Rijk). Dit onderzoek laat juist zien dat ook het Rijk pragmatische argumenten gebruikt, waar Keulartz *et al.* (2000) deze argumenten niet tegenkomt bij het Rijk voor natuurbescherming.

Interessant is ook dat de instanties die het juridisch kader vorm geven op het hoogste niveau, zelf geen pragmatische argumenten gebruiken om iets aan bescherming te doen. Internationale verplichtingen worden door het Rijk wel aangeraakt, maar niet door de respondent van de EU. Terwijl ook daar rekening gehouden moet worden met internationale afspraken. Wellicht komt dit doordat er maar één respondent is geïnterviewd voor de EU en dat dit bij een andere afdeling (bijvoorbeeld biodiversiteit) anders is.

Daarnaast is het een interessante observatie dat hoe meer wetenschappelijke en praktische kennis iemand heeft van ecologie (hoe vaker iemand in de natuur voor zijn werk komt), zoals de ecologen bij de terreinbeheerders/provincies en de wijkbeheerder

van de gemeente Dronten, des te vaker ze functionele argumenten gebruiken voor bescherming. Dat is wellicht een interessant vervolgonderzoek naar argumenten voor (nacht)vlinderbescherming.

Voor de lagere overheden is het ook belangrijk dat ze ergens mee kunnen scoren bij de burgers. Oftewel er moet draagvlak zijn vanuit de samenleving voor de plannen van de lokale overheden, voordat een overheid echt geïnteresseerd is in de bescherming van (nacht)vinders. Voor een aantal gemeenten en provincies bleek ook dat burgers vaak denken bij maatregelen voor (nacht)vinders dat er bezuinigd wordt op groenbeheer omdat het gaat om wat meer ruigte en geen strak gemaaid gras in bijvoorbeeld een park. Dat vormt nog wel eens een probleem voor de bescherming, en heldere communicatie naar de burgers toe is daarbij belangrijk.

Wat ook opvalt aan de belevingswaardeargumenten bij overheden is dat ze dit voornamelijk gebruiken in de communicatie naar burgers toe. Het argument is dus niet: “wij als provincie/gemeente/terreinbeheerder vinden vlinders mooi dus we gaan ze beschermen”, maar: “de burgers en recreanten vinden vlinders mooi (toerisme/economie), dus we gaan ze beschermen”. Bij terreinbeheerders valt het op dat belevingswaarde binnen de organisatie niet echt gebruikt wordt als argument voor bescherming, maar meer als middel om draagvlak te creëren bij burgers. En dat belevingswaarde dus intern minder meespeelt bij de afweging voor bescherming.

Het zeldzaamheid en bedreiging van soorten argument wordt ook op verschillende manieren gebruikt. Dit kan eigenlijk niet onder één kopje geplaatst worden. Aan de ene kant is het een biodiversiteitsverhaal, er gaat een stukje biodiversiteit verloren met het verlies van een soort en aan de andere kant wordt gezegd dat wij als mensheid verantwoordelijk zijn voor het voortbestaan van soorten. Vaak wordt zeldzaamheid en bedreiging van soorten genoemd als argument, zonder verdere uitleg daarover. Alsof het vanzelfsprekend is dat het erg is als een soort uitsterft. Dit kan dus als argument niet goed in één benadering van het huidige theoretisch kader geplaatst worden, omdat het op meerdere manieren gezien kan worden. Dat geldt dus ook voor het concept biodiversiteit, een hogere biodiversiteit in een gebied kan mooi gevonden worden door mensen (expressief, pastoraal arcadisch), het kan gezien worden als goed voor de veerkracht van het ecosysteem (cognitief, functioneel) en alsof het geheel aan biodiversiteit een

intrinsieke waarde heeft en wij er verantwoordelijk voor zijn. Biodiversiteit en andere termen die daarbij horen (natuurwetenschappelijke termen) kunnen dus ook op andere manieren gezien worden dan alleen functioneel.

Herintroducties kwamen ook naar voren tijdens de interviews. In het theoretisch kader staan herintroducties bij de functionele benadering omdat dit een heel ingrijpende maatregel is in de natuur. Als er echter doorgevraagd wordt naar de redenen voor herintroductie dan komt eruit dat een soort nu eenmaal thuishoort in dat type landschap, en er eigenlijk aan bestaansrecht wordt geraakt. Dat is vreemd omdat bestaansrecht en intrinsieke waardeargumenten juist in het theoretisch kader bij het niet ingrijpen in de natuur hoort. Dus past de maatregel niet ingrijpen voor bescherming blijkbaar niet goed bij het bestaansrechtargument, en is het theoretisch kader daar niet afdoende. Wellicht komt dit doordat de meest bedreigde vlindersoorten in Nederland gebaat zijn bij maatregelen in het landschap, en dat niet ingrijpen zal leiden tot het verlies van soorten. Op de volgende pagina is een vernieuwde versie van het theoretisch raamwerk opgesteld naar aanleiding van deze discussie in Tabel 2.

Een andere interessante constatering is dat alle respondenten in hun persoonlijke mening ook raken aan de belevingswaarde of het bestaansrecht van soorten (of een combinatie van beide). Bijvoorbeeld Anna Barnett die alleen functionele argumenten noemt bij haar professionele argumenten, terwijl ze andere argumenten noemt die in de wandelgangen gebruikt worden, waaronder schoonheid en beleving van dagvlinders. Persoonlijke argumenten kunnen dus sterk afwijken van professionele argumenten.

Tot slot kom ik nog even terug op de plaatsing van kennis- en informatie-uitwisseling onder de functionele benadering. De uitwisseling van kennis en informatie kan immers ook over cultuurhistorische maatregelen gaan, of over meldingen van overtredingen van de Flora- en faunawet zoals naar voren kwam in Hoofdstuk 7. Dit zou beter passen bij de pragmatische benadering omdat het gaat over de controle van het naleven van de wet. Daarnaast is niet actief doorgevraagd naar wat voor soort kennis en informatie nu precies uitgewisseld wordt, wat het moeilijk maakt om kennis of informatie onder één benadering te plaatsen. Het werd wel vaak genoemd in combinatie met projecten, dus waarschijnlijk gaat het wel om ecologische kennis en informatie maar daarover zou nog verder onderzoek gedaan kunnen worden.

Tabel 2: Vernieuwd theoretisch kader

	Functioneel	Pastoraal	Primitief	Pragmatisch
Positie	Sterk antropocentrisch	Zwak antropocentrisch	Ecocentrisch	Valt buiten het continuüm van de cognitief-normatief-expressieve waardeschaal
	Natuurwetenschappelijk (cognitief)	Rurale idylle (expressief en normatief)	Natuurontwikkeling (expressief en normatief)	Wet- en regelgeving, beleid (praktisch)
Soort	Bedreigde soorten	Alle soorten	Bedreigde soorten	Soorten met een beschermde juridische status
Waarde	Alle soorten samen houden het ecosysteem veerkrachtig. (Nacht) vlindersoorten kunnen naast hun ecologische en economische functie in de toekomst ook fysieke functies hebben. Biodiversiteit moet beschermd worden vanwege (potentiële)	Visuele (aibaarheid) en cultuurhistorische waarden (traditioneel beheer) zijn belangrijk. Vlinders zorgen voor een hogere omgevingskwaliteit en belevingswaarde van de natuur. Biodiversiteit heeft hier betrekking op schoonheid van het landschap, meer soorten in een gebied maken het landschap mooier.	Nadruk ligt vooral op genieten van ongerepte natuur, zonder dat je iemand tegenkomt. Evolutie en natuurlijke selectie zijn belangrijk (processen) evenals de intrinsieke waarde van vlinders. Biodiversiteit heeft in deze context een morele waarde waar we als mens verantwoordelijk voor zijn.	Alleen soorten die wettelijk beschermd zijn beschermen. Het gaat om wat feitelijk beschermd moet worden.

	functies.			
Maat- regelen	Alleen de zeldzame en bedreigde soorten beschermen, zowel binnen als buiten de bestaande natuurgebieden. Intensief soortenbeheer en herintroducties worden daarbij niet geschuwd.	Bescherm alle vlindersoorten, zowel binnen als buiten bestaande natuurgebieden. Inheemsheid, kwetsbaarheid en gevoeligheid van soorten moeten meegenomen worden in beheer. Cultuurhistorische waarden van het landschap zijn belangrijk (halfnatuurlijk beheer).	Bescherm vlinders alleen binnen natuurgebieden, als een bedreigde soort buiten een natuurgebied zit maak er dan een natuurgebied van en richt beheer op deze soorten (Natura2000 gebieden en EHS).	Neem de wettelijk voorgeschreven maatregelen. Het opstellen van beleid om soorten een beschermde status te geven past hier goed bij, evenals het lobbyen hiervoor. Capaciteit om te kunnen beschermen en het inzetten van vrijwilligers wordt hierin ook meegenomen.
Contacten	Natuurwetenschappelijke kennis en informatie-uitwisseling (projecten).	Betreffen enthousiasmering met behulp van mooie beelden en afwisselende cultuurhistorische landschappen. Kennis en informatie-uitwisseling aangaande cultuurhistorisch beheer (projecten).	Betreffen enthousiasmering door ontmoetingen met bijzondere soorten in ‘ongerepte’ landschappen. Kennis en informatie-uitwisseling aangaande ecologische processen (projecten).	Betreffen praktische zaken zoals capaciteiten, lobbyen om voor meer vlindersoorten een beschermde status te krijgen, inzetten van vrijwilligers en meldingen van overtredingen van de Flora- en faunawet.

9. Conclusie

Samenvattend heb ik twee tabellen opgesteld die aangeven welke argumenten het meest gebruikt en aangedragen worden voor bescherming per niveau voor dag- (Tabel 3) en nachtvlinders (Tabel 4). Met een x is aangegeven welk argument het niveau zelf gebruikt, met DVS is aangegeven welke argumenten DVS aandraagt naar het betreffende niveau en met BCE is aangegeven welke argumenten BCE aandraagt naar het betreffende niveau. Als er een – staat dan betekent dit dat het betreffende argument helemaal niet gebruikt wordt. Een leeg vakje betekent dat een argument wel gebruikt wordt, maar door een minderheid aan respondenten in de betreffende groep.

Tabel 3: Argumenten gebruikt voor dagvlinderbescherming

Argument	Functioneel	Pastoraal	Primitief	Pragmatisch
Achterban		x DVS	x DVS	-
Terreinbeheerders	x DVS	x	x DVS	-
Gemeenten	x DVS	x DVS		
Provincies	x DVS	x	x DVS	x DVS
Rijk	x DVS	-	x	x DVS
EU	x BCE, DVS	- BCE	- BCE	- DVS
BCE	x DVS	x	x	- DVS

Tabel 4: Argumenten gebruikt voor nachtvlinderbescherming

Argument	Functioneel	Pastoraal	Primitief	Pragmatisch
Achterban	x DVS	-	x DVS	-
Terreinbeheerders	x DVS	-	x DVS	
Gemeenten	x DVS	-		
Provincies	x DVS	-	x DVS	- DVS
Rijk	x DVS	-	x	x DVS
EU	- BCE, DVS	- BCE	- BCE	- DVS
BCE	x DVS	x	x	- DVS

De achterban zit heel duidelijk op de pastoraal arcadische benadering als het gaat om dagvlinderbescherming. De maatregelen die de achterban neemt voor de bescherming van dagvlinders, komen ook sterk met deze benadering overeen. Opvallend genoeg is dat het breedst gedragen argument vanuit DVS (naar de achterban) voor dagvlinders onder de primitieve wildernisbenadering valt. Dat komt dus niet met elkaar overeen, en DVS zou haar argumentatieve strategie aan kunnen passen door meer op belevingswaarde te gaan zitten wat dagvlinders betreft. Voor nachtvlinders daarentegen zit de achterban juist sterker op de functionele en de primitieve wildernisbenadering, omdat de belevingswaarde van nachtvlinders veel lager ligt dan voor dagvlinders en dus de pastoraal arcadische benadering hier vrijwel niet opgaat. Dit komt overeen met de argumenten die DVS naar de achterban uitdraagt over nachtvlinders. De contacten met de achterban komen vooral vanuit de achterban. Het gaat vaak om de vraag naar informatie en er vindt kennisoverdracht plaats. Daarnaast wordt enthousiasmering van de achterban genoemd wat sterker op belevingswaarde zit. In de contactmomenten raakt DVS daarmee de pastoraal arcadische benadering en mogelijk de overige benaderingen waar het kennis en informatie betreft. De pragmatische benadering wordt geraakt in het geval van meldingen van overtredingen van de Flora- en faunawet. Dit betekent dus dat er meerdere benaderingen geraakt worden in de argumenten naar en vanuit de achterban, waardoor er dus niet één benadering is die staat voor de positie van de achterban.

Terreinbeheerders zitten in hun argumenten veel sterker op de functionele benadering. Dit geldt voor zowel dag- als nachtvlinders. Een gebrek aan kennis wordt genoemd als oorzaak dat er minder aan nachtvlinders gedaan wordt dan aan dagvlinders. Veel terreinbeheerders voelen een morele verantwoordelijkheid om (nacht)vlinders te beschermen, wat sterker zit op de primitieve wildernisbenadering. Belevingswaarde van soorten wordt vrijwel alleen naar buiten toe gecommuniceerd en niet zozeer binnen de organisatie. De maatregelen die ze nemen zitten het sterkst tussen de pastoraal arcadische benadering en de functionele benadering in (cultuurhistorische, alle soorten willen beschermen en specifieke soortbeschermingsplannen). De argumenten en maatregelen die DVS naar terreinbeheerders uitdraagt voor zowel dag- als nachtvlinders komen hier goed mee overeen. In de contacten met terreinbeheerders gaat het vooral om enthousiasmering en projecten; daarbij ziet DVS terreinbeheerders als partner. In de contactmomenten zit

DVS dus vooral op de pastoraal arcadische benadering en de functionele benadering (en wellicht andere benaderingen betreffende informatie en advies). Pragmatische zaken komen ook aan bod zoals het inzetten van vrijwilligers. Voor terreinbeheerders is het belangrijkste in contacten met DVS het advies en de informatie die ze geven. Belangrijk is ook dat terreinbeheerders elkaar en DVS vooral als partner zien en dat samenwerking tussen terreinbeheerders veel voorkomt, ook op het gebied van vlinders.

Gemeenten zitten sterk op de pastoraal arcadische benadering als het gaat om dagvlinders. Ze geven allemaal aan dat gebrek aan belevingswaarde het probleem is van nachtvlinders. Dit wordt ook als reden gegeven waarom gemeenten nauwelijks iets doen aan nachtvlinderbescherming, een enthousiast persoon mist ervoor en voldoende praktische kennis en capaciteit ontbreekt om iets te kunnen doen (pragmatisch argument). Voor nachtvlinders zitten gemeenten daarom sterker op de functionele benadering. De voorgestelde maatregelen komen vooral neer op algemene maatregelen voor alle soorten, daarmee zitten ze deels (ook voor nachtvlinders) op de pastoraal arcadische benadering. De argumenten die DVS naar gemeenten uitdraagt komen hier goed mee overeen, ze zitten op dezelfde benaderingen voor dag- en nachtvlinders. De maatregelen die DVS aandraagt zijn vooral gericht op dagvlinders (belevingswaarde). Voor nachtvlinders worden er nog niet echt maatregelen aangedragen. Nu wordt de aanname gebruikt dat nachtvlinders meeprofiteren van de maatregelen voor dagvlinders. De voorgestelde maatregelen zitten dus vooral op de pastoraal arcadische benadering. Voor nachtvlinders komt er een onderdeel bij en dat is bestrijding van bijvoorbeeld de eikenprocessierups. Dat is ook een contactmoment dat DVS aangrijpt om het belang van nachtvlinders te benadrukken. De contacten met gemeenten komen neer op enthousiasmering (pastoraal) en het geven van advies en informatie (functioneel en andere benaderingen). Gemeenten geven aan dat het contact met DVS vooral zit op het vlak van advies en informatie en vooral als er iets speelt met vlinders. De meeste contacten die gemeenten hebben over vlinders zijn met terreinbeheerders.

Provincies zitten voor dagvlinders het sterkst op belevingswaarde en het behoud van biodiversiteit. Daarmee raken ze het meest aan de pastoraal arcadische benadering en de functionele benadering. De bedreigde status wordt daarbij erg belangrijk gevonden. Voor nachtvlinders zitten provincies het sterkst op de functionele benadering.

Belevingswaarde ontbreekt voor nachtvlinders evenals een enthousiast persoon en een dekkend juridisch kader. Pragmatische argumenten in de vorm van wet- en regelgeving worden vaker genoemd door provincies dan door gemeenten, en dit wordt alleen voor dagvlinders genoemd. Een morele verantwoordelijkheid voor soorten wordt in dezelfde mate gevoeld (primitieve wildernisbenadering) als de pragmatische argumenten. Wel zitten er tussen provincies grote verschillen in de nadruk van argumenten en de maatregelen die ze nemen. De breedst gedragen argumenten van DVS naar provincies toe zijn bedreiging van soorten, de indicatorfunctie die dagvlinders kunnen vervullen (beide functioneel) en het juridisch kader (pragmatisch argument). Ook DVS geeft aan dat het juridisch kader ontbreekt voor nachtvlinders. Wat maatregelen betreft raken provincies aan alle benaderingen, en daarbij is het belangrijk dat ze vaker maatregelen voor beheer subsidiëren dan dat ze het zelf uitvoeren. De maatregelen die DVS voorstelt aan provincies komen vooral neer op het maken van soortbeschermingsplannen (functioneel) en ze proberen meer soorten op de beschermde soortenlijsten van provincies te krijgen (pragmatisch). Het contact tussen provincies en DVS is meestal een opdrachtgever – nemer relatie en het gaat daarbij voor provincies vaak om advies en informatie (functioneel en andere benaderingen). De provincies geven ook aan dat DVS lobbyt om beleid te beïnvloeden (pragmatisch). De contacten zijn frequenter als er een project loopt of als er iets aan de hand is met vlinders en/of hun biotoop.

Het Rijk maakt gebruik van alledrie de benaderingen in het theoretisch raamwerk. Daarnaast worden pragmatische argumenten gebruikt in de vorm van wet- en regelgeving. Alle benaderingen komen ook terug in de (beleids)maatregelen die het Rijk neemt. DVS gebruikt vooral juridische argumenten naar het Rijk toe (pragmatisch) en er wordt aangegeven dat het Rijk alleen daar gevoelig voor is. Sinds kort worden andere argumenten naar het Rijk toe gebruikt via de burgers. Dan gaat het om bestaansrecht en de bedreiging van soorten. Indirect worden deze argumenten dus wel gebruikt naar het Rijk toe. De maatregel die DVS voorstelt komt goed overeen met het pragmatische argument, namelijk voorstellen om meer soorten op de beschermde soortenlijsten te zetten. Deze maatregel wordt vrijwel niet meer voorgesteld aangezien dit nog nooit gehonoreerd is. Dit werd alleen gedaan voor dagvlinders; nachtvlinders zijn veel minder goed juridisch beschermd dan dagvlinders en daarom kan het Rijk daar ook niet echt op

aangesproken worden. Wat nachtvlinders betreft is er dus veel minder contact met het Rijk. De contactmomenten die DVS met het Rijk heeft gaan vooral over beleid en wettelijke kaders (lobbyen/pragmatisch) en over opdrachten die DVS doet voor het Rijk zoals het opstellen van een Rode lijst en het bijhouden van het Meetnet voor dagvlinders. De contacten tussen het Rijk en DVS gaan voornamelijk om advies en informatie. Opvallend is dat het Rijk meerdere argumenten gebruikt om dag- en nachtvlinders te beschermen dan dat DVS aandraagt. Wellicht zou DVS dit kunnen aanpassen door ook andere argumenten dan alleen pragmatische aan te dragen naar het Rijk.

De EU gebruikt alleen functionele argumenten voor dagvlinderbescherming, de indicatorfunctie van dagvlinders en de ecosysteemdiensten die ze leveren worden daarbij belangrijk gevonden. De andere argumenten spelen alleen onofficieel mee in de wandelgangen en in de persoonlijke mening. Wellicht zit er op dat vlak speelruimte voor lobbyisten zoals de BCE, zeker ook als de persoonlijke mening een gevoel van verantwoordelijkheid aangeeft voor (nacht)vlinders. Met nachtvlinders wordt door deze respondent niets gedaan, en pragmatische argumenten worden daar als reden voor gebruikt (onvoldoende informatie en kennis beschikbaar). DVS gebruikt argumenten naar de EU die daar goed mee overeenkomen, ook zij zitten sterk op biodiversiteit en de indicatorfunctie van dagvlinders. Maatregelen van de EU komen vooral neer op pragmatische zaken zoals het opnemen van soorten in wet- en regelgeving. De contacten met DVS zijn zeldzaam en die worden niet genoemd door de EU respondent. De contacten vanuit DVS met de EU gaan vooral over de positionering van de BCE naar de EU toe (pragmatisch) en soms gaat het om een informatievraagstuk vanuit de EU.

De BCE gebruikt drie verschillende typen argumenten die overeenkomen met de drie verschillende benaderingen uit het theoretisch kader. Dus alle argumenten worden ingezet (van functioneel tot aan wildernis) naar de EU toe, waar de EU respondent alleen functionele argumenten gebruikt (officieel gezien). Persoonlijk komen de argumenten van de EU respondent en de BCE respondent sterk met elkaar overeen. De BCE heeft contact met verschillende lagen binnen de EU, en dan gaat het vaak om informatie, kennis, advies en lobbywerk. In hun lobby gebruikt de BCE haar drie lijnen aan argumenten. De EU ziet de BCE als lobbyorganisatie die beleid probeert te beïnvloeden

ten gunste van dag- en nachtvlinders en als een organisatie die kennis in huis heeft over dag- en nachtvlinders.

DVS gebruikt naar de BCE voornamelijk functionele argumenten, omdat de mensen die voor BCE werken al een passie hebben voor vlinders. Pastoraal arcadische argumenten worden dus helemaal niet gebruikt. Pragmatische argumenten in de zin van Europese wetgeving kwamen wel naar voren voor zowel dag- als nachtvlinders. De contacten met BCE komen neer op informatie-uitwisseling en het uitvoeren van projecten, en zitten daarmee op de functionele benadering (eventueel ook op andere benaderingen afhankelijk van de verstrekte kennis en informatie) mede doordat de argumenten die ze los van elkaar gebruiken zo goed met elkaar overeen komen, waardoor ze elkaar niet meer hoeven te overtuigen van het belang van dag- en nachtvlinderbescherming.

Wat opvalt is dat de pragmatische argumenten bij gemeenten en achterban juist niet gebruikt worden waar dit bij provincies vaker gebruikt wordt. Het Rijk raakt ook aan pragmatische argumenten maar gebruikt dat niet als enige argument, terwijl het hoogste niveau (EU) geen pragmatische argumenten gebruikt voor bescherming. Dat is een duidelijk verschil tussen de niveaus.

Tot slot wordt op alle niveaus een gebrek aan kennis en een lagere belevingswaarde van nachtvlinders genoemd. Het eerste is een pragmatische reden die meespeelt in de argumenten die voor nachtvlinderbescherming gebruikt worden. Het tweede is een gebrek aan pastorale argumenten door de verschillende niveaus om nachtvlinders te beschermen. Zichtbaarheid en schoonheid van soorten spelen hierbij een belangrijke rol.

Referenties

Anna Barnett (2011) Telefonisch interview. Datum: 31-01-2011.

Bastiaens, J., en K. Deforce (2005) A history of heath and heathlands. Nature first and then culture, or the other way round? Natuur.focus 4(2): 40-45.

BCE (2008) Butterfly Conservation Europe Why butterflies and moths are important
Website: <http://www.bc-europe.org/upload/Why%20butterflies%20and%20moths%20are%20important%203.pdf> Website bezocht: 23-11-2010.

Beenen, R., J. Van der Weele, R. Iken en J. Cronau (2008) Uitvoering soortenbeleid door de provincies: regionaal maatwerk Levende Natuur jaargang 109, nummer 3 (113-117).

Bertil Zoer (2011) Persoonlijk interview in Assen. Datum: 07-01-2011.

Bestuurlijk Juridische Kaderreeks (2003) Wie is er bang voor de korenwolf? De Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en de implementatie daarvan in het nationale natuurbeschermingsrecht. Vraag en antwoord boekje Ministerie van Verkeer en Waterstaat, directoraat-generaal Rijkswaterstaat

Carlo van Rijswijk (2011) Persoonlijk interview in Wageningen. Datum: 20-01-2011.

Chris van Swaay (2011) Persoonlijk interview in Wageningen. Datum: 18-01-2011.

Coby van de Fliert (2011) Persoonlijk interview in Ede. Datum: 03-01-2011.

Compendium voor de Leefomgeving (2011) Soortbeschermingsplannen Website: <http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/indicatoren/nl1331-soortbeschermingsplannenhtml?i=19-91> Website bezocht: 1-4-2011.

Dagpauwoog (2011) Website: <http://www.schoolbiologen.nl/Waarnemingen/>

Lijst_van_soorten Website bezocht: 6-4-2011.

Dick Groenendijk (2011) Persoonlijk interview in Wageningen. Datum: 17-01-2011.

Dick van de Graaf (2011) Persoonlijk interview in Biddinghuizen. Datum: 27-01-2011.

Edo Knegtering (2011) Persoonlijk interview in Den Haag. Datum: 07-02-2011.

Edzard van de Water (2011) Persoonlijk interview in Lelystad. Datum: 05-01-2011.

Eric Menkveld (2011) Persoonlijk interview in Den Burg. Datum: 13-01-2011.

Eugenie Verhoeven (2011) Persoonlijk interview in Wageningen. Datum: 28-01-2011.

Fox, R., Conrad, K. F., Parsons, M. S., Warren, M. S. and Woiwod, I. P. (2005) The state of Britain's larger moths Butterfly Conservation and Rothamsted Research, Wareham (Dorset).

Groenendijk, D. en T. Verstrael (2006) Nachtvinders in een Nationaal Meetnet? Voorstel voor een haalbaarheidsstudie monitoring nachtvinders. Oktober 2006.

Henk de Vries (2011) Persoonlijk interview in Wageningen. Datum: 18-01-2011.

IUCN (2010) IUCN Standards and Petitions Subcommittee. 2010. Guidelines for Using the IUCN Red List Categories and Criteria. Version 8.1. Prepared by the Standards and Petitions Subcommittee in March 2010.

Janine Knol (2011) Persoonlijk interview in Gieten. Datum: 06-01-2011.

Jansen, P. en L. Kuiper (2001) Hakhout: Suggesties voor het beheer

Wageningen Drukkerij Thieme, Nijmegen.

Jansen, J. A. M., R. Port'homme, J. H. J. Schaminée en A. H. F. Stortelder (2002)

Beoordeling in het kader van de Habitatrichtlijn van het uitvoeringsplan voor

hakhoutbeheer in het bosgebied In de Roet in Limburg (gemeente

Onderbanken)Wageningen, Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte.

Alterra Rapport 503.

Joop, P., T. Van den Broek, J. Cronau en T. Verstrael (2008) Van

soortbeschermingsplannen naar leefgebiedenbenadering Levende Natuur jaargang

109, nummer 3 (79-81).

José Borsboom (2011) Telefonisch interview. Datum: 14-01-2011.

Karin Uilhoorn (2011) Persoonlijk interview in Assen. Datum: 11-01-2011.

Kars Veling (2011) Persoonlijk interview in Wageningen. Datum: 17-01-2011.

Keulartz, F. W. J., J. A. A. Swart and H. J. Van der Windt (2000) Natuurbeelden en

natuurbeleid: theoretische en empirische verkenningen

Den Haag

Martin Witteveldt (2011) Persoonlijk interview in Heiloo. Datum: 02-02-2011.

Mevrouw Sutmöller (2011) Persoonlijk interview in Ede. Datum: 28-01-2011.

Ministerie van EL&I (2011) Soortendatabase wet- en regelgeving Website: [http://www.](http://www.minInv.nederlandsesoorten.nl/Inv.db/Inv.db/i000253.html)

[minInv.nederlandsesoorten.nl/Inv.db/Inv.db/i000253.html](http://www.minInv.nederlandsesoorten.nl/Inv.db/Inv.db/i000253.html) Website bezocht: 30-3-2011.

Ministerie van LNV, Provincies en Platform Soortbeschermende Organisaties (2000)
Meerjarenprogramma Uitvoering Soortenbeleid 2000-2004 Den Haag, november
2000.

Ministerie van LNV (2007) De leefgebiedenbenadering: Een nieuwe beleidsstrategie
voor soorten.

Ministerie van LNV (2010) Website: [http://www.minlnv.nederlandsesoorten.nl/get?
site=lnv.db&view=lnv.db&id=i000253&queryId=&resultPage=5&show=species
List&rid=33&legislation= Bijlage IV Habitatrichtlijn](http://www.minlnv.nederlandsesoorten.nl/get?site=lnv.db&view=lnv.db&id=i000253&queryId=&resultPage=5&show=speciesList&rid=33&legislation=Bijlage%20IV%20Habitatrichtlijn). Website bezocht: 15-11-
2010.

Ministerie van LNV (2010a) Website: [http://www.minlnv.nederlandsesoorten.nl/get?
site=lnv.db&view=lnv.db&page_alias=zoekwet&show=speciesList&rid=28&legi
slation=&version=xls](http://www.minlnv.nederlandsesoorten.nl/get?site=lnv.db&view=lnv.db&page_alias=zoekwet&show=speciesList&rid=28&legislation=&version=xls) Bijlage II Habitatrichtlijn. Website bezocht: 15-11-2010.

Ministerie van LNV (2010b) Website: [http://www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=
116,1640949&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_document_id=110237&p_no
de_id=10189220&p_mode=](http://www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=116,1640949&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_document_id=110237&p_node_id=10189220&p_mode=) Website bezocht: 15-11-2010.

Ministerie van LNV (2010c) Website: [http://www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=116,
1640898&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_document_id=110637&p_node_i
d=10191435&p_mode=BROWSE](http://www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=116,1640898&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_document_id=110637&p_node_id=10191435&p_mode=BROWSE) Website bezocht: 15-11-2010.

Ministerie van LNV (2010d) Website: [http://www.minlnv.nl/portal/page?
_pageid=116,1640949&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_document_id=&p_
node_id=9683687&p_mode=](http://www.minlnv.nl/portal/page?_pageid=116,1640949&_dad=portal&_schema=PORTAL&p_document_id=&p_node_id=9683687&p_mode=) Website bezocht: 05-11-2010.

Nachtpauwoog (2011) Website: <http://www.flickr.com/photos/od0man/3123585170/>
Website bezocht: 6-4-2011.

Nature link (2010) Natuurbeschermingswet 1998 Website: http://www.naturelink.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=13&Itemid=3
Website bezocht: 26-11-2010.

Natuurbeheer (2010) Website: http://www.natuurbeheer.nu/Beleid/Europa/Natura_2000/
Website bezocht: 15-11-2010.

NEM (2011) Website: <http://www.netwerkecologischemonitoring.nl/meetnetten/dagvlinders> Website bezocht: 1-4-2011.

Paul Voskamp (2011) Persoonlijk interview in Roermond. Datum: 04-01-2011.

Pieter de Vries (2011) Persoonlijk interview in Den Burg. Datum: 13-01-2011.

Raoul Beunen (2011) Persoonlijk interview in Wageningen. Datum: 11-01-2011.

Ron Theunisz (2011) Persoonlijk interview in Heerlen. Datum: 14-01-2011.

Silverman, D. (2009) Interpreting qualitative data Sage Publications Ltd

Simon Lavrijssen (2011) Persoonlijk interview in Den Bosch. Datum: 26-01-2011.

Sjaak Vorstermans (2011) Persoonlijk interview in Tilburg. Datum: 19-01-2011.

Sue Collins (2011) Telefonisch interview. Datum: 12-01-2011.

Theo Verstrael (2011) Persoonlijk interview in Wageningen. Datum: 01-02-2011.

Van der Meulen, J., M. Coenen en D. Groenendijk (2004) Nederlandse verantwoordelijkheid voor moerasnachtvlinders Levende Natuur jaargang 105 nummer 6 (245-250).

- Van der Zande, A.N., Kneqtering, E. & Van Zadelhoff, F.J. (2010) Het Nederlandse biodiversiteitsbeleid. In: Noordijk, J., Kleukers, R.M.J.C., Van Nieukerken, E.J. & Van Loon, A.J. (redactie) De Nederlandse biodiversiteit – Nederlandse Fauna 10, Nederlands Centrum voor Biodiversiteit Naturalis & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden, pp. 359-366.
- Van Koppen, C. S. A. (2002) Een sociaaltheoretisch onderzoek naar natuurwaardering en natuurbescherming in de moderne samenleving
Proefschrift Wageningen Universiteit.
- Van Swaay, C. and M. Warren (1999) Red data book of European Butterflies (Rhopalocera) Council of Europe Publishing F-67075 Strasbourg Cedex
- Verstrael (2010): gesprek over de relatie tussen DVS en de Nederlandse overheid (het Rijk en provincies) Datum: 02-11- 2011.
- Vlindernet (2010) Wettelijke bescherming nachtvlinders Website: <http://www.vlindernet.nl/vlindersalgemeen.php?id=55> Website bezocht: 29-11-2010.
- Vlindernet (2011) Basisrapport Rode Lijst Dagvlinders Website: <http://www.vlindernet.nl/doc/rodelijstrapport.pdf> Website bezocht: 28-03-2011.
- Vlindernet (2011a) De monarchvlinder Website: <http://www.vlindernet.nl/vlindersoort.php?vlinderid=1146&vq=monarchvlinder> Website bezocht: 30-3-2011.
- Vlindernet (2011b) De apollovlinder Website: <http://www.vlindernet.nl/vlindersoort.php?vlinderid=1021&vq=apollovlinder> Website bezocht: 30-3-2011.
- Vlinders (2006) De nieuwe rode lijst dagvlinders Door C. Van Swaay. 3-2006. Website: http://www.vlindernet.nl/doc/De_nieuwe_Rode_Lijst_Dagvlinders.pdf. Website bezocht: 29-11-2010.

Wiel Poelmans (2011) Telefonisch interview. Datum: 26-01-2011.

William Peters (2011) Persoonlijk interview in Vlijmen. Datum: 10-01-2011.

Zwart, H. A. E. (2005) Natuurbeelden: Op zoek naar een nieuwe verstandhouding met natuur in het antropoceen

Zwart, H. A. E. (2008) Understanding nature: Case studies in comparative epistemology
The International Library of environmental, agricultural and food ethics 13.
Springer Science+Business Media, LLC.

Bijlage 1: Soortenlijst dag- en nachtvlinders: wetgeving en rode lijsten

Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Soort in # kolommen aanwezig	NEM (meetnet dagvlinders)	mondiale rode lijst IUCN (2004)	Bern-conventie appendix II
Aardbeivlinder	<i>Pyrgus malvae</i> ssp. <i>malvae</i>	4	1		
Apollovlinder	<i>Parnassius apollo</i>	4		1	1
Argusvlinder	<i>Lasiommata megera</i>	0			
Bont dikkopje	<i>Carterocephalus palaemon</i>	3	1		
Bont zandoogje	<i>Pararge aegeria</i> ssp. <i>tircis</i>	1	1		
Boomblauwtje	<i>Celastrina argiolus</i>	1	1		
Bosparelmoervlinder	<i>Melitaea athalia</i> ssp. <i>athalia</i>	4	1		
Boszandoog	<i>Lopinga achine</i>	2			1
Bruin blauwtje	<i>Aricia agestis</i> ssp. <i>agestis</i>	2	1		
Bruin dikkopje	<i>Erynnis tages</i>	7	1		
Bruin zandoogje	<i>Maniola jurtina</i>	1	1		
Bruine eikepage	<i>Satyrium ilicis</i>	4	1		
Bruine vuurvlinder	<i>Lycaena tityrus</i> ssp. <i>tityrus</i>	3	1		
Citroenvlinder	<i>Gonepteryx rhamni</i>	1	1		
Dagpauwoog	<i>Inachis io</i>	1	1		
Donker pimperlblauwtje	<i>Maculinea nausithous</i>	12	1	1	1
Duinparelmoervlinder	<i>Argynnis niobe</i>	4	1		
Dwergblauwtje	<i>Cupido minimus</i> ssp. <i>minimus</i>	6			
Dwergdikkopje	<i>Thymelicus acteon</i> ssp. <i>acteon</i>	5			
Eikenpage	<i>Neozephyrus quercus</i> ssp. <i>quercus</i>	1	1		
Florida-uil	<i>Spodoptera exigua</i>	1			
Geelsprietdikkopje	<i>Thymelicus sylvestris</i>	1	1		
Gehakelde aurelia	<i>Polygona c-album</i>	1	1		

Gentiaanblauwtje	Maculineaalcon	5	1	1	
Groentje	Callophrys rubi	1	1		
Groot dikkopje	Ochlodes venata ssp. faunus	1	1		
Groot geaderd witje	Aporia crataegi	5			
Groot koolwitje	Pieris brassicae	2	1		
Grote ijsvogelvlinder	Limenitis populi	6			
Grote parelmoervlinder	Argynnis aglaja	4	1		
Grote vos	Nymphalis polychloros	2			
Grote vuurvlinder	Lycaena dispar ssp. batava	12	1	1	1
Grote weerschijnvlinder	Apatura iris	3			
Heideblauwtje	Plebeius argus ssp. argus	6	1		
Heivlinder	Hipparchia semele ssp. semele	1	1		
Hooibeestje	Coenonympha pamphilus	1	1		
Hulstblad	Phyllodesma ilicifolia	2		1	
Icarusblauwtje	Polyommatus icarus	1	1		
Iepenpage	Satyrium w-album	6			
Kalkgraslanddikkopje	Spialia sertorius ssp. sertorius	5			
Keizersmantel	Argynnis paphia	5			
Klaverblauwtje	Polyommatus semiargus ssp. semiargus	7	1		
Klein geaderd witje	Pieris napi ssp. napi	1	1		
Klein koolwitje	Pieris rapae	2	1		
Kleine heivlinder	Hipparchia statilinus	4	1		
Kleine ijsvogelvlinder	Limenitis camilla	4	1		
Kleine parelmoervlinder	Issoria lathonia	3	1		
Kleine vos	Aglais urticae ssp. urticae	1	1		
Kleine vuurvlinder	Lycaena phlaeas ssp. phlaeas	1	1		
Koevinkje	Aphantopus hyperantus	1	1		
Kommavlinder	Hesperia comma	4	1		
Koninginnenpage	Papilio machaon	1	1		

Landkaartje	Araschnia levana	1	1		
Moerasparelmoervlinder	Euphydryas aurinia ssp. aurinia	7			1
Monarchvlinder	Danaus plexippus	1			
Oranje zandoogje	Pyronia tithonus	1	1		
Oranjetipje	Anthocharis cardamines	1	1		
Pimpernelblauwtje	Maculinea teleius	12	1	1	1
Purperstreepparelmoervlinder	Brenthis ino	6			
Rode vuurvlinder	Lycaena hippothoe ssp. hippothoe	5			
Rouwmantel	Nymphalis antiopa	5			
Sleedoornpage	Thecla betulae	4	1		
Spaanse vlag	Euplagia quadripunctaria	4	1		
Spiegeldikkopje	Heteropterus morpheus	4	1		
Teunisbloempijlstaart	Proserpinus proserpina	3			1
Tijmblauwtje	Maculinea arion	8		1	1
Tweekleurig hooibeestje	Coenonympha arcania	6			
Vals heideblauwtje	Plebeius idas ssp. idas	6			
Veenbesblauwtje	Plebeius optilete	4	1		
Veenbesparelmoervlinder	Boloria aquilonaris	7	1		
Veenhooibeestje	Coenonympha tullia ssp. tullia	7	1		
Veldparelmoervlinder	Melitaea cinxia	7	1		
Woudparelmoervlinder	Melitaea diamina	5			
Zilveren maan	Boloria selene	3	1		
Zilverstreephooibeestje	Coenonympha hero	8			1
Zilvervlek	Boloria euphrosyne	5			
Zwartsrietdikkopje	Thymelicus lineola	1	1		
-	Ephestia kuehniella	1			
-	Galleria mellonella	1			
-	Sitotroga cereallela	1			
TOTAAL aantal soorten			51	7	9

	NI rode lijst 2004					Habitatrichtlijn	Habitatrichtlijn
Nederlandse naam	verdwenen	ernstig bedreigd	bedreigd	kwetsbaar	kleurcode rood	bijlage II (reflijst)	bijlage IV
Aardbeivlinder			1		1		
Apollovlinder							1
Argusvlinder							
Bont dikkopje				1			
Bont zandoogje							
Boomblauwtje							
Bosparelmoervlinder		1			1		
Boszandoog							1
Bruin blauwtje							
Bruin dikkopje		1			1		
Bruin zandoogje							
Bruine eikepage			1		1		
Bruine vuurvlinder				1			
Citroenvlinder							
Dagpauwoog							
Donker pimperlblauwtje		1			1	1	1
Duinparelmoervlinder			1		1		
Dwergblauwtje	1				1		
Dwergdikkopje	1						
Eikenpage							
Florida-uil							
Geelsprietdikkopje							
Gehakkelde aurelia							
Gentiaanblauwtje			1		1		
Groentje							
Groot dikkopje							

Groot geaderd witje	1					
Groot koolwitje						
Grote ijsvogelvinder	1			1		
Grote parelmoervlinder		1		1		
Grote vos		1				
Grote vuurvinder		1		1	1	1
Grote weerschijnvlinder		1		1		
Heideblauwtje				1		
Heivlinder						
Hooibeestje						
Hulstblad				1		
Icarusblauwtje						
Iepenpage		1		1		
Kalkgraslanddikkopje	1					
Keizersmantel	1					
Klaverblauwtje	1			1		
Klein geaderd witje						
Klein koolwitje						
Kleine heivlinder		1		1		
Kleine ijsvogelvinder			1	1		
Kleine parelmoervlinder				1		
Kleine vos						
Kleine vuurvinder						
Koevinkje						
Kommavlinder			1	1		
Koninginnenpage						
Landkaartje						
Moeraparelmoervlinder	1			1		
Monarchvlinder						
Oranje zandoogje						

Oranjetipje							
Pimpernelblauwtje		1			1	1	1
Purperstreepparelmoervlinder	1				1		
Rode vuurvlinder	1						
Rouwmantel	1						
Sleedoornpage			1		1		
Spaanse vlag						1	
Spiegeldikkopje			1		1		
Teunisbloempijlstaart							1
Tijmblauwtje	1						1
Tweekleurig hooibeestje	1				1		
Vals heideblauwtje	1				1		
Veenbesblauwtje		1			1		
Veenbesparelmoervlinder		1			1		
Veenhooibeestje		1			1		
Veldparelmoervlinder		1			1		
Woudparelmoervlinder	1						
Zilveren maan			1		1		
Zilverstreephooibeestje	1						1
Zilvervlek	1						
Zwartsrietdikkopje							
Ephestia kuehniella							
Galleria mellonella							
Sitotroga cereallela							
TOTAAL aantal soorten	17	14	9	3	31	4	8

	Gebieden aangewezen onder Nb-wet	Ff-wet (bescherming)	Ff-wet (bescherming)	Ff-wet (bescherming)	Ff-wet (bescherming)	Ff-wet (vrijstelling i.v.m. biologische bestrijding)
	(aantal gebieden)	art. 3/4	art. 75-4	art. 75-5	art. 64-1	art. 14-1
Nederlandse naam						
Aardbeivlinder						
Apollovlinder						
Argusvlinder						
Bont dikkopje						
Bont zandoogje						
Boomblauwtje						
Bosparelmoervlinder						
Boszandoog						
Bruin blauwtje						
Bruin dikkopje			1		1	1
Bruin zandoogje						
Bruine eikepage						
Bruine vuurvlinder						
Citroenvlinder						
Dagpauwoog						
Donker pimperlblauwtje	3	1		1	1	
Duinparelmoervlinder						
Dwergblauwtje		1		1	1	
Dwergdikkopje		1		1	1	
Eikenpage						
Florida-uil						1
Geelsprietdikkopje						
Gehakelde aurelia						

Gentiaanblauwtje						
Groentje						
Groot dikkopje						
Groot gaderd witje		1		1	1	
Groot koolwitje						1
Grote ijsvogelvinder		1		1	1	
Grote parelmoervlinder						
Grote vos						
Grote vuurvinder	3	1		1	1	
Grote weerschijnvlinder						
Heideblauwtje		1		1	1	
Heivlinder						
Hooibeestje						
Hulstblad						
Icarusblauwtje						
Iepenpage		1		1	1	
Kalkgraslanddikkopje		1		1	1	
Keizersmantel		1		1	1	
Klaverblauwtje		1		1	1	
Klein gaderd witje						
Klein koolwitje						1
Kleine heivlinder						
Kleine ijsvogelvinder						
Kleine parelmoervlinder						
Kleine vos						
Kleine vuurvinder						
Koelvinkje						

Kommavlinder					
Koninginnenpage					
Landkaartje					
Moerasparelmoervlinder		1	1		1
Monarchvlinder					
Oranje zandoogje					
Oranjetipje					
Pimpernelblauwtje	3	1		1	1
Purperstrepparelmoervlinder		1		1	1
Rode vuurvlinder		1		1	1
Rouwmantel		1		1	1
Sleedoornpage					
Spaanse vlag	5				
Spiegeldikkopje					
Teunisbloempijlstaart					
Tijmblauwtje		1		1	1
Tweekleurig hooibeestje		1		1	1
Vals heideblauwtje		1	1		1
Veenbesblauwtje					
Veenbesparelmoervlinder		1		1	1
Veenhooibeestje		1		1	1
Veldparelmoervlinder		1		1	1
Woudparelmoervlinder		1		1	1
Zilveren maan					
Zilverstreephooibeestje		1		1	1
Zilvervlek		1		1	1
Zwartsprietdikkopje					

Ephestia kuehniella						1
Galleria mellonella						1
Sitotroga cerealella						1
TOTAAL aantal soorten	14	26	2	24	26	6

Bijlage 2 Richtvragen: gemeente, provincie en het Rijk

Voor Wageningen Universiteit doe ik een afstudeervak naar de argumenten die gebruikt worden voor vlinderbescherming. Ik studeer internationale ontwikkelingsstudies met als richting communicatie. Mijn interesse voor ecologie is er altijd geweest, ook in mijn studie. Ik heb daardoor ook de mogelijkheid om nog een keer af te studeren in ecologie. Daarom probeer ik ook steeds de link te zoeken tussen ecologie en communicatie. Dit onderzoek wordt gedaan voor de leerstoelgroep ENP (environmental policy) onder Kris van Koppen. Hij heeft al veel onderzoek gedaan naar de argumenten voor natuurbescherming, maar nog nooit toegespitst op een soort. Daarom voegt het voor zijn onderzoek ook iets toe.

Mag ik u citeren in het eindrapport (uw naam gebruiken)? Ja / nee

Zal ik het uitgewerkte interview toesturen (mailen)? Ja / nee

Wilt u het eindrapport ontvangen? Ja / nee E-mail adres:

Mag ik het gesprek opnemen? Ja / nee

Het interview begint met algemene vragen, daarna beheer, beleid en dat gevolgd door samenwerking met andere organisaties. In de vragen wordt een onderscheid gemaakt tussen dag- en nachtvlinders. Het interview eindigt met een aantal stellingen die u op volgorde van belangrijkheid kunt plaatsen.

1. Wat is uw positie binnen de gemeente?

(beleidsmaker, uitvoerder, beïnvloeder)

2. Hoeveel groen heeft de gemeente in beheer?

3. Wat voor soort groen is dat?

4. Denkt u dat het groenbeheer van belang is voor de bescherming van vlinders, en om welk groen gaat het dan?

5. Wat doet de gemeente aan dagvlinderbescherming in termen van beheer? Voorbeelden?

(akkerrandenbeheer, bosrandenbeheer, bermbeheer etc.)

(beheer; gericht op specifieke soorten of op alle soorten of meer op gebieden, binnen of buiten natuurgebieden)

5a. Waarom is er gekozen voor dit beheer?

5b. Welke soorten worden hiermee beschermd? (bedreigde of alle?)

5c. Waarom beheer gericht op deze soorten?

natuurgebieden maken, alleen in natuurgebieden beschermen; hands-off beheer,
zowel binnen als buiten natuurgebieden beschermen (half-natuurlijk beheer),
specifiek soortenbeheer
volgens huidig beheer en beleid (wat is het huidige beheer?)

6. Wat doet de gemeente aan nachtvlinderbescherming in termen van beheer?
Voorbeelden?

6a. Waarom is er gekozen voor dit beheer?

6b. Welke soorten worden hiermee beschermd? (bedreigde of alle?)

6c. Waarom beheer gericht op deze soorten?

natuurgebieden maken, alleen in natuurgebieden beschermen; hands-off beheer,
zowel binnen als buiten natuurgebieden beschermen (half-natuurlijk beheer),
specifiek soortenbeheer
volgens huidig beheer en beleid (wat is het huidige beheer?)

7. Waarom worden er andere / dezelfde argumenten gebruikt in beheer voor dag- en nachtvlinders?

minder kennis over nachtvlinders;
geen specifiek beleid op nachtvlinders;
nachtvlinders zijn minder belangrijk
nachtvlinders minder bedreigd;
anders

7b Na deze antwoorden: Geen kennis/beleid een reden voor de gemeente om niet te beschermen?

7c Minder belangrijk? Waarom?

8. Wat doet de gemeente aan dagvlinderbescherming in termen van beleid? Voorbeelden hiervan?

(beleid: Natura2000, Habitatrichtlijn, flora en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998, leefgebiedenbenadering, soortbescherming)

8a. Waarom is er gekozen voor dit beleid?

8b. Welke soorten worden hiermee beschermd? (bedreigde of alle?)

8c. Waarom beleid gericht op deze soorten?

9. Wat doet de gemeente aan nachtvlinderbescherming in termen van beleid? Voorbeelden hiervan?

9a. Waarom is er gekozen voor dit beleid?

9b. Welke soorten worden hiermee beschermd? (bedreigde of alle?)

9c. Waarom beleid gericht op deze soorten?

10. Waarom worden er andere / dezelfde argumenten gebruikt in beleid voor dag- en nachtvlinders?

minder kennis over nachtvlinders;
geen specifiek beleid op nachtvlinders;
nachtvlinders zijn minder belangrijk
nachtvlinders minder bedreigd;
anders

11. Vindt de gemeente dagvlinderbescherming belangrijk?

Ja/nee

11a Waarom wel of niet?

Functioneel (fysiek, ecologisch, economisch, kennis, wetenschap, biodiversiteit, toekomst);

Pastoraal (cultuurhistorie, visueel, belevingswaarde, mooi, genieten, inspiratie);

Wildernis (intrinsieke waarde / bestaansrecht soorten, evolutie, instandhouden ecologische processen, natuurgebieden, ze horen bij natuur)

12 Vindt de gemeente nachtvlinderbescherming belangrijk?

12a Waarom wel of niet?

12b Indien intrinsieke waarde of andere antwoorden: wat bedoelt u hiermee?

12c Indien vlinderbescherming belangrijk: Welke soorten zouden beschermd moeten worden (alleen bedreigde of alle) volgens de gemeente? Zeldzame/alle

12d Waarom deze soorten? (functie, pastoraal, wildernis)

functioneel: veerkracht ecosysteem, biodiversiteit, indicator

pastoraal: landschap, cultuurhistorie, belevingswaarde

wildernis: evolutie, instandhouden ecologische processen, intrinsieke waarde

12e Indien alleen zeldzame, betekent dit dat er geen aandacht aan vlinders gegeven hoeft te worden zodra ze niet (meer) bedreigd zijn?

12f Indien ja: Waarom is dat? Indien nee: Waarom niet?

13. Heeft de gemeente contact met vlinderbeschermingsorganisaties (voor zowel dag- als nachtvlinders)? Ja/nee

13a Indien ja: Met welke organisaties is er contact?

13b Wat is de relatie van de gemeente tot deze organisaties?

opdrachtgever/nemer;

beleidsbeïnvloeding;

advies/informatie

13c Hoe vaak is er contact op jaarbasis en wat wordt er uitgewisseld?

13d Voorbeelden van samenwerking en projecten?

14. Wat zijn naar uw mening de belangrijkste redenen om dagvlinders te beschermen?

a. Worden dat soort argumenten ook expliciet gebruikt in het beleid en beheer van de gemeente?

15. wat zijn naar uw mening de belangrijkste argumenten om nachtvlinders te beschermen?

a. Worden dat soort argumenten ook expliciet gebruikt in het beleid en beheer van de gemeente?

Aan het eind van dit interview wil ik u een aantal stellingen voorleggen om uw visie op vlinderbescherming duidelijker in kaart te brengen. De kaartjes met stellingen kunt u op volgorde van belangrijkheid plaatsen, met de belangrijkste stelling bovenaan. Het gaat bij de stellingen om uw persoonlijke mening.

Plaats de stellingen op volgorde van belangrijkheid, met de belangrijkste stelling bovenaan.

- vlinders moeten beschermd worden omdat ze indicatoren zijn van een gezond milieu en gezonde ecosystemen
- vlinders moeten beschermd worden omdat ze bestaansrecht hebben, los van de functies die ze voor mensen kunnen vervullen
- vlinders moeten beschermd worden omdat ze de omgevingskwaliteit en belevingswaarde van de natuur verhogen
- vlinders moeten beschermd worden omdat ze een deel van het leven op aarde zijn
- vlinders moeten beschermd worden omdat ze functies vervullen in het ecosysteem (zoals bestuiving van planten en omdat ze prooi zijn voor vogels)

- vlinders moeten beschermd worden omdat ze mooi en interessant zijn en daarom bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving

U heeft een volgorde opgesteld die uw mening laat zien, wijkt uw volgorde af van de volgorde die de gemeente erop nahoudt? Zo ja wat is de volgorde die de gemeente zou gebruiken?

Bijlage 3 Richtvragen: De Vlinderstichting

1. Wat is precies uw positie binnen de organisatie?

2. Heeft de Vlinderstichting contact met:

	Persoonlijk	Vlinderstichting
Achterban?	ja/nee	ja/nee
Terreinbeheerders?	Ja/nee	ja/nee
Gemeenten?	Ja/nee	ja/nee
Provincies?	Ja/nee	ja/nee
het Rijk?	Ja/nee	ja/nee
BCE?	Ja/nee	ja/nee
EU?	Ja/nee	ja/nee

3. Hoe zijn de relaties per niveau? (Hoe vaak is er contact op jaarbasis en wat wordt er uitgewisseld?)

Relatie	A	T	G	P	R	BCE	EU
Informatie							
Opdrachtgever/nemer							
Beleidsbeïnvloeding							
Anders							

4. Voorbeelden?

5. Welke argumenten voor dagvlinderbescherming gebruikt de stichting voor:

- Achterban?
- Terreinbeheerders?
- Gemeenten?
- Provincies?
- het Rijk?
- BCE?

- EU?

5a welke soort, (alle/bedreigde)

5b waarom deze soort

5c welke beheermaatregelen

6. Indien functie, intrinsieke waarde, biodiversiteit, indicator: wat bedoelt u hiermee?

7. Voorbeelden van gebruikte argumenten per niveau?

8. Welke argumenten voor nachtvlinderbescherming gebruikt de Vlinderstichting voor:

- Achterban?
- Terreinbeheerders?
- Gemeenten?
- Provincies?
- het Rijk?
- BCE?
- EU?

7a welke soort, (alle/bedreigde)

7b waarom deze soort

7c welke beheermaatregelen

9. Indien functie, intrinsieke waarde, biodiversiteit, indicator: wat bedoelt u hiermee?

10. Waarom is er (g)een verschil tussen de argumenten voor dag- en nachtvlinders?

minder kennis over nachtvlinders;

geen specifiek beleid op nachtvlinders;

nachtvlinders zijn minder belangrijk

nachtvlinders minder bedreigd;
anders

9a Geen kennis / beleid een reden om nachtvinders niet te beschermen?

9b Nachtvinders minder belangrijk, waarom?

11. Waarom juist deze argumenten per niveau?

12. Voorbeelden van gebruikte argumenten per niveau?

